

Армения

Матенадаран – Институт древних рукописей имени Месропа Маштоца

Матенадаран им. Маштоца, г. Ереван, ед. хр. 1232

Нерсес Ламбронцац'и. Мекнут'юн ('Толкование')

Дата: 1620 г.

Место: Иерусалим.

Писец: Скандар.

Язык армянский. Имеется одна тюркская запись, которую согласно фонетическим признакам можно рассматривать как древнюю кыпчакскую.

Бумага, формат 15 x 21 см, 263 л.

Письмо армянское, нотргир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Текст. Армянские переводы древнетюркских названий лет 12-летнего животного цикла (л. 262 об.; через тире даны кыпчакские соответствия по другим памятникам):

<i>siçxn il</i>	<i>արտ մուկն</i> [ore mugn]	— <i>siçxn yıl</i> 'год мыши'
<i>ut ili</i>	<i>արտ եզն</i> [ore ezn]	— <i>buğa</i> 'бык', <i>siğir</i> 'корова'
<i>p'ars</i>	<i>արտ ինձն</i> [ore incn]	— <i>bars</i> 'барс'
<i>t'uşxan</i>	<i>արտ նաբասդանն</i> [ore nabasdagn]	— <i>çoyan</i> , <i>tavşan</i> 'заяц', <i>tavişxan</i> , <i>tuşxan</i> 'тушканчик'
<i>lu</i>	<i>արտ ճուկն</i> [ore cugn]	— <i>balix</i> 'рыба', <i>lu</i> 'дракон'
<i>ilan</i>	<i>արտ օձ</i> [ore oc]	— <i>yilan</i> 'змея'
<i>At'</i>	<i>արտ ձի</i> [ore ci]	— <i>at</i> 'конь'
<i>yu</i>	<i>արտ ոչխար</i> [ore ocxar]	— <i>çoy</i> 'овца', <i>çocxar</i> 'баран'
<i>piç</i>	<i>արտ մեմունն</i> [ore memun]	— <i>piç</i> 'ублюдок', <i>meimun</i> 'обезьяна'
<i>t'axuyi</i>	<i>արտ հաւ</i> [ore haw]	— <i>tavux</i> 'курица'
<i>it'</i>	<i>արտ շուն</i> [ore şun]	— <i>it</i> 'собака'
<i>t'anguz</i>	<i>արտ խոզ</i> [ore çoz]	— <i>toğuz</i> 'свинья'

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 1763

Сборник

Дата: 1611, 1613 гг.

Место: Каменец-Подольский.

Составитель: Крикор, сын авакереца Ованеса.

Язык армянский, две кыпчакских записи.

Бумага, формат 15 x 19,5 см; 252 л. Письмо армянское, болоргир, нотргир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Тексты:

Bu yılñiñ okosdos ayiñiñ 15-inä orus vank'inñ yuxöviñiñ bir yanin da taslarni da dardayan etti yuxöv içinä keçä 3 sahatta kiçaynakün, çaysi ki Biy Teñri hayufsunsun (л. 144).

В [1060/1611] году, 15 [25] августа перевернуло одну сторону церкви украинского монастыря и клирос внутри церкви, в 3 часа ночи в пятницу, да помилует Господь Бог.

Tvakanniñ 1062 julis 18 yixkün keçägi alıış zamanında ulu hrad keldi yaǔmur bilä birgä çetlevüktän ulu, bar edi özgäsi çoz kibik (л. 144 об.).

Года 1062 [1613], июля 18 [28], в воскресенье, во время вечерней молитвы пошел большой град с дождем, [градины] были больше фундука, а некоторые – как грецкий орех.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 2267

Сборник диакона Лусига

Дата: 1580-15811 гг.

Место: Львов.

Содержание: армянские слова, преимущественно глагольные парадигмы, с переводом на кыпчакский язык (л. 30-42 об.); кыпчакский глоссарий к армянской Псалтыри (л. 43-52 об.); о поклонении мудрецов и чабанов новорожденному Иисусу Христу (л. 112-112 об.); о Евангелии (л. 113-113 об.); песня о воскресении Христа (л. 131 об., 129); проповедь вартабета Ванагана о всеобщем бдении, посте и розговении (л. 131); рецепт бальзама долголетия (л. 130).

Язык армянский и кыпчакский, есть польские глоссы.

Бумага, формат 16 x 20,5 см; 189 л.

Письмо армянское, нотгир, болоргир, 25-30 строк на странице по 35-40 знаков в каждой.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Публикация: грамматически парадигмы [Еганян 1962]; рецепт долголетия [Tryjarski 1983]; 170 глагольных парадигм [Tryjarski 1984]; построчный глоссарий к Псалтыри [Garkavets, Khurshudian 2001].

Примечания. Листы сшиты не в исходной последовательности: л. 29 должен быть перед л. 30; л. 131 – перед л. 129.

Отдельные тексты:

Армянско-кыпчакский словарь

<i>er garnum</i>	<i>nek alirmen</i> 'зачем я беру'
<i>garnum</i>	<i>alirmen</i> 'я беру'
<i>arĭ</i>	<i>aldim</i> 'я взял'
<i>aḡaw</i>	<i>aldĭ</i> 'он взял'
<i>bidiarġnu</i>	<i>alsar</i> 'он должен взять'
<i>nawa</i>	<i>kemi</i> 'корабль'
<i>nawavar</i>	<i>kemiči</i> 'корабельщик'
<i>hqvĭw</i>	<i>çoban</i> 'чабан'

<i>vajri</i>	<i>kiyik</i> 'косуля'
<i>ors</i>	<i>av</i> 'сетка'
<i>orsort</i>	<i>avči</i> 'рыболов'
<i>t'or</i>	<i>sit'</i> 'сеть'
<i>marax</i>	<i>sarınçxa</i> 'саранча'
<i>mžex</i>	<i>komar ya sinäk</i> 'комар, мошка'
<i>bidzak</i>	<i>sinäk</i> 'муха'
<i>džandž</i>	<i>čibin</i> 'муха'
<i>lu</i>	<i>bürčä</i> 'блоха'
<i>oč'il</i>	<i>bit</i> 'вошь' (лл. 30; 29 об.).

Начало Псалтыри и глоссарий к ней

[опубликован нами, см. выше]

Badmut'iun haji ew çirçax lezui megneal Lusig...

Sanlıdır er, çaysi k'i barmadı k'engäšinä çirsizlarniñ da yoluna yazıçlılarniñ ol olturmadı (л. 42).

История, изложенная Лусигом на армянском и кыпчакском языках...

Блажен муж, который не пошел на совет нечестивцев и на путь грешников не стал.

Колофон

Tvaganniñ 1030 abril 12 dzeramp Lusig sargawaki çolu ašira Lusig dyakonous armenus (л. 43).

Года 1030 [1581], апреля 12, написано рукой диакона Лусига, армянина.

[Пересказ фрагмента Евангелия]

...ol çanni da çaçan tapsaņiz, maņa çabär etiņiz, ki men dä barip baş endiriyim. Tek bardılar alar E[rusaçe]mdän Petçahemgä junvar ayüniñ 6-sina, da çaçan kirdilär peçera içinä, taptilar K'ris-

...и когда найдете того царя, дайте мне знать, чтобы я тоже пошел поклонился. Вот пошли они из Иерусалима в Вифлеем 6-го января, и когда вошли в пещеру, нашли Христа, маль-

dosni, ol kundä toygan oylan, da baş endirip yügündülär K'risdoskâ, da açip çaznalarin bernälädilär K'risdosnu: altun berdilär neçik çanga, temyan berdilär neçik kahanaga, zmur berdilär neçik ölümlügä, da ekinçi çaytmadilar Herovteskâ çabär bermägä, yoçesä özgä yol bilä kettilär uluslarina (л. 112).

[О Евангелии и евангелистах]

4 özän çıxar uçmaytan: Pison — Mat'eosnuñdir, Kehon — Margos, Dikris — Ługas, Ep'rad — Johannes.

4 awedaraniçlärniñ aytkanı suma etär 9300 dun haybatına Jisus K'risdosnuñ. Amen.

Vartabedlärniñ tapup çaldırganlarıdır: K'risdos Teñrimizniñ toyganı ari gojstan, 30-ünçi yilina kelip Orta[...], 3 yıl yürüp öv[rätt]i da skançelik etti; andan soñra 33 çaçelutıunu boldu, drüst, buyla, könü, džšmarid.

Yänä ne üçün aytarlar džuhutlarga anoren äväl ki aytti: «törädän kimesäni öldürmägin»?

Mat'eos awedaraniç yazdı Awedaraniñ kendiniñ Erusayem kermäninä epraeci tili bilä 8 yıldan soñra hamparcumunuñ Jisus K'risdosnuñ da tügällädi çoltçası bilä Erusayem yixövünüñ. Başlıxlari bardır 355, taniçlixi bar 32. 2600 dundır. Mat'eos 'tirlikniñ aytkanı' ündälir. Mat'eos awedaraniç kün toyşnuñ ülüşüdür, herbi-nişani adamdır.

Margos awedaraniç buyruçu bilä Bedros arak'elniñ yazdı Awedaraniñ kendiniñ İsgandarea kermäninä çbti tili bilä 15 yıldan soñra hamp[arcumunuñ] Jisus K'risdosnuñ. Başlıxlari bardır 233. Taniçlari bar 17. 1600 dundır. Margos 'biyik mur, ya duvar' ündälir. Margos awedaraniç geşkeçäniñ ündälir. Nişan-herbi aslan.

Ługas awedaraniç peşäsi bilä otaçi, hakim edi, 72 arak'ellärdän edi, da soñra Boyos arak'elgä šägert boldu. Buyruçu bilä Boyos arak'elniñ yazdı Awedaraniñ kendiniñ 17 yıldan soñra hampar[cumundan] Jisus K'risdosnuñ Andioak' kermäninä asori tildä. Ber maña, Krisdos, çuvat. Başlıxlari bardır 342. Taniçlari 17. 2800 dundır. Ługas "ölüdän turmaç" ündälir, geşkünnüñ ülüşü, herbi-nişani ögüzdür. ZŁusigs jişea.

Johannes awedaraniç — 'kökrämäçniñ oylu, ki biyликтän başladı aytmaga'. Bu awedaraniç 53 yıldan hampar[cumundan] Ep'esos k'ahak' kreç çayan tili bilä. Başlıxlari bar 232. Taniçlari 15. 1800 dundır. Johannes hnazantga çixti jarewmuds ülüşi. Nişan-herbi çaraçuştir (лл. 113 об., 113).

чика, родившегося в тот день, и поклонились Христу, и, отворив свою сокровищницу, одарили Христа: дали ему золото как царю, ладан как священнику, мирро как смертному, и во второй раз не вернулись к Ироду, чтобы дать ему знать, а пошли в свою страну другой дорогой.

Четыре реки вытекают из рая: Фисон – Матфеева, Гихон – Марка, Тигр – Луки, Евфрат – Иоанна.

Повествования четырех евангелистов составляют 9300 слов во славу Иисуса Христа. Аминь.

Согласно исследованиям, которые оставили ученые-богословы, наш Бог Христос родился от пресвятой Девы, в тридцать лет [крестился] в Иордане, три года ходил, учил и творил чудеса; затем в тридцать три года был распят, праведный, справедливый, правый и истинный.

Так почему же прежде у евреев-язычников сказано, что никого нельзя убивать без суда?

Матфей-евангелист написал свое Евангелие в городе Иерусалиме на еврейском языке через 8 лет после вознесения Иисуса Христа и выполнил это по просьбе Иерусалимской церкви. Стихов у него 355, свидетельств 32. Слов 2600. *Матфей* означает «жизнь». Удел евангелиста Матфея – Восток, его герб – человек.

Марк-евангелист написал свое Евангелие по велению апостола Петра в городе Александрии на коптском языке через 15 лет после вознесения Иисуса Христа. Стихов у него 233. Свидетельств 17. Слов 1600. *Марк* означает «высокий каменный забор», или «стена». Марка называют евангелистом Севера. Его герб – лев.

Лука-евангелист по профессии был лекарем, врачом, он из 72 апостолов, затем был учеником апостола Павла. По велению апостола Павла он написал свое Евангелие в городе Антиохии на сирийском языке через 17 лет после вознесения Иисуса Христа. Христос, дай мне сил! Стихов у него 342. Свидетельств 17. Слов 2800. Луку называют *евангелистом* «воскресения из мертвых», его удел – Юг, его герб – вол. Помяните Лусига.

Иоанн-евангелист – «сын грома, который стал говорить с высоты». Этот евангелист написал (свое Евангелие) в городе Эфесе на греческом языке через 53 года после вознесения Иисуса Христа. Стихов у него 232. Свидетельств 15. Слов 1800. Иоанн преуспел в послушании. Его удел – Запад. Его герб – орел.

Vesn jarut'iunn K'risdosi

Bügün sövünüyüx frištälär bilä da färâhlanî-yüx bar yüräkimiz bilä Biyimizniñ surp jarut'iu-nundan, çartaygan duşmanniñ ezilmäxindän (л. 131 об.).

Vanagan vartabedniñ aytkani

Nedir manisi çitim keçäsi, ki saruyay yeyirbiz bolsun Bayramniñ, alay Dzunntnuñ? Yaziyir bunun için könü Gurey Ayeksantraçin Teçotuş padşahga bayram çitimu için da aytiyir, ki ne için keçädän çeziliyirbiz: aniñ için, ki K'risdos keçädän turdu... (л. 131).

Рецепт долголетия

[По-армянски и по-кыпчакски]

Ajs teyrank's ovgami arasçe mi a çar'ov zamenn t'e kamis 1 lot lina amen teyен t'e gamis geş lot gşre zi p'orcadze asvadž 120 dari abri ov zajs arne.

T'e gamis k'ayçr t'e gamis leyi ara.

1	Muşkat	1 lot	Мускат (мускатный орех)
2	Faramfil	1 lot	Гвоздика
3	Rovant	1 lot	Ревень тангутский
4	Uzunbürç	1 lot	Перец длинный
5	Xarğa otu	1 lot	Чистотел
6	Citvar > Cıtvvar	1 lot	Цитварное семя (полынь цитв.)
7	Galgan	1 lot	Лапчатка прямостоячая
8	Egir	1 lot	Аир болотный
9	Zindžibil	1 lot	Имбирь
10	Zafran	1 lot	Шафран
11	Dzengelu gasen nemiçnag > nemiç-dzag [= algajsen nemiç, dzagi]	1 lot	Дягиля возьмешь польского, дягиля
12	Reum ponskego, tiptu	1 lot	Ревеня понтийского, тибету
13	Zlinbovix yontrek	1 lot	Ядрышек кедровых орехов
14	Şäkär	2 funt ya 1	Сахар
15	K'ayçrp'ajd	1 lot	Солодка
16	Kvit	1 lot	Бессмертник

Varçasi ki barabar bolgay otları (л. 130).

Все это вместе составит зелье.

Величественное воскресение Христово

Сегодня радуйтесь с ангелами и утешайтесь всем сердцем святому воскресению Господа нашего, погранию старого врага.

Проповедь вартабедана Ванана

В чем состоит значение Пасхальной или Рождественской всеобщей, что [потом] мы вкушаем сливочное масло? Пишет об этом праведный Кирилл Александрийский к царю Теодосу относительно Пасхальной всеобщей и объясняет, почему после ночи розговляемся: потому что Христос встал после ночи...

Кто хочет приготовить препарат, должен взять по 1 мере всего; по желанию, можно взять по 1 лоту каждого компонента, а можно и по пол-лота; и это поверено Богом: кто будет употреблять это, будет жить до 120 лет.

Может быть и сладким, и горьким.

Myristica moschata	1 lot
Dianthus	1 lot
Rheum palmatum	1 lot
Piper longum	1 lot
Chelidonium majus	1 lot
Artemisia cina	1 lot
Potentilla erecta	1 lot
Acorus calamus	1 lot
Zingiber officinale	1 lot
Crocus	1 lot
Archangelica	1 lot
Rheum ponticum	1 lot
Cedrus	1 lot
Glycyrrhiza	1 lot
Helichrysum	1 lot

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 2403

Молитвенник диакона Миско, сына Мурада, из Замостья, написанный по заказу Вартана, сына старосты Сучавы барона Агопши, для дочери Зофии

Дата: 29 мая 1075 [8 июня 1626] гг. Место: Львов. Содержание: Молитвы, псалмы, чтения.

Сведения о дате, месте, писце и заказчике см. ниже в колофоне на стр. 161r-163r.

Язык кыпчакский, в заголовках молитв зачастую используются армянские названия.

Бумага, формат 9,1x13,5 см. 211 л.

Письмо: болоргир, 15 строк на странице по 20 знаков в каждой.

Описание: [Ц'уд'ак 1965-1970; Гаркавец 1993]. Примечания. Рукопись неполная, недостает большого количества листов в конце. Книга украшена рисунками на полях и буквицами, типичными для армянской книжной миниатюры тогдашнего Крыма, ср. [Корхмазян 1978].

Полный текст Молитвенника 2403

(1r) *Egealk's tatarča*

Kelgänlär barčamiz ari gat'uyige da arak'el-lärniñ yığövündä, çoliyiç yalız Oylun Teñriñiñ, Bi-yimizni bizim da Xutçaruçimizni Biyimiz Jisus K'risdosnu, çaysi ki endi haybatı bilä Atasinñ yal-linnñ içinä da xutçardı 3 igitni ol Araplardan, ya-rıçlı da aruv saçlagay sağışimizni bizim, ki (1v) bolmagay çaçan aldangaybiz yazıçtan da suçlan-çından dünyanıñ, evet arzani boliyiç saçlama boy-ruçun anıñ alma tadžin yarıçniñ Atadan boyları-mizga bizim, çaysi ki atadı sövüklülärinä kendi-niñ, könü Teñri Jisus K'risdos, Biy barini tutuči, tırgiz da yarlıya.

Çoyea, Der, zçoy tatarča, k'ahana aytar

(2r) Bürkkin bizgä, Biy, rosa yaçşı yetmäxiñ-niñ seniñ yazıç çilingan da ölümsüz boylarimiz bi-zim, söndür yalinin otnuñ aşınganimizniñ bizim, xutçar bizni meñi meñilik ottan, arzani etkin 3 igit bilä alıışlama seni, ögmä şükürlük da haybat sun-ma saña, da aytma:

Teñrim, arit meni, benim yazıçlarimni, Teñri, şayavat(2v)lan men yazıçlı çuluñ üsnä da yarlıya maña, köpyazıçlıga.

Surp zAsduadzadzin tatarča

Sargawak: Ari Asduadzadzinni da barča ari-lärni pareços etiyiç Atag köktägigä, ki klämäçi bilä yarlıyangay da şayavatlanıp tırgizgäy yarat-kanların kendiniñ, barini tutuči Biy Teñrimiz bi-zim tırgizgäy da yarlıyagay.

(3r) *İngal, Der tatarča*

K'ahana: Yöpsün, Biy, çoltçamizni bizim pareçosluxu bilä surp Asduadzadzinniñ, zadasiz toçuruçiniñ seniñ, da yalbarmaçları bilä barča ari tanıçlarıñniñ seniñ işit bizgä, Biy, da yarlıya, çidovlu bolgın, arit da boşat yazıçlarimizni bizim, arzani etkin şükürlük bilä *haybatlama seni Atañ bilä da Ari Džanıñ bilä* hali da hər kez da meñi meñilik, amən.

(3v) *Zuardžacealk's tatarča*

Sövüngänlär ulu färâhlik bilä sövünclü turga-nından Eyämizniñ bizim da Xutçaruçimizniñ Ji-sus K'risdosnuñ, çaysi ki boldu yemiş da ilgäriği barča yuçlaganlarga ufattı ešikin tamuçnuñ, da çešti zulunun ölümniñ, da berdi umsa binyatlı yänäçi yäñirmäçkä tirlikinä barča adamlarñiñ.

(4r) Xoliyiç inam bilä Xutçaruçimizdan bizim Jisus K'risdostan, ki arzani etkäy bizni turganına kendiniñ sifatina oçşaş etmä ten aşaxlıçimizni bizim haybatına kendiniñ, zera ki bunu atadı da

Все мы, сущие по-татарски

Все мы, сущие в святой, католической и апостольской церкви, да молим нашего Господа Бога и Спасителя нашего, Господа нашего Иису-са Христа, который со славой Отца своего спу-тился в пламя и спас трех юношей от тех “ара-бов” [=халдеев], чтобы он сберег наши мысли ясными и чистыми, дабы мы никогда не сбились с пути из-за грехов и зависти мира, но могли праведно хранить его веления и принять на себя корону света от Отца, ибо он отец всех своих воз-любленных. Истинный Боже, Господи наш Ии-сусе Христе, Вседержитель, воскреси и поми-луй!

aytovsuz başıışin bayışladı sövüklülärinä kendi-niñ, könü Teñri Jisus K'risdos, Biyimiz bizim, tırgizgäy da yarlıyagay.

(4v) *Ergir bakanem tatarča*

Sargawak: Yerni öpärbiz saña, Biy Teñrimiz bizim, uzunluçu üçün keçkänlär keçäniñ, da ertä-gänlär [=ertälängänlär] yerinä çosdovanučiunnuñ suniyirbiz ertägi alıışimizni bizim, seni, Biy, alıış-larbiz da haybatlarbiz, da sendän şükürlübiz, çay-si ki arzani ettiñ keçäni eminlik bilä keçirmägä da yetiştä sahatına ertäniñ, ar(5r)zani etkin bizni, Biyim, aytovsuz Atañniñ *alnına* seniñ, çaysi ki atadıñ sövüklülärinä seniñ, könü Teñri Jisus K'ris-dos, Biyimiz barini tutuči, tırgiz da yarlıya.

Oyormadz k'tadz tatarča

K'ahana: Yarlıyovuči, şayavatlı da könü ari ulu turganına K'risdosnuñ, Teñrimizniñ bizim, yaraşir haybat, buyruç da hörmät hali da hər kez (5v) meñi meñilik, amən.

P'ark' i parcuns

(32r) Haybat biyiklikkä Teñrigä, da yergä eminlik, adamlarga bazlıç, alıış saña biyiklikkä, alıışlısen, Biy Teñrimiz bizim.

Alıışlarbiz seni, Biy, da maçtarbiz, Biy, seni, tapunurbiz, Biy, seni, tapunurbiz, Biy, seni da yerni öpärbiz (6r) saña, haybatlarbiz seni, şükür-lübiz, Biy, sendän seniñ ulu haybatıñ üçün.

Biy, padşah ari köktägi, Teñri da Ata barini tutuči, Biy da Oylu Atanıñ, yalız toçgan Jisus K'risdos, da Ari Džan.

Biy Teñri, Xozusu Teñriñiñ da Oylu Atanıñ, çaysi ki aldıñ bizni ari gojs [=bizimkin ari gojstan], yarlıyadıñ, kötürdüñ yazıçın dünyâdan, da hali (6v) yöpsün çoltçamizni bizim.

Ari, ki olturupsen oñ yanına Atanıñ, yarlıya bizgä.

Zera sen yalyüz arisen, yalyüz Biyimiz bizim Jisus K'risdos, Biy da Ari Džan ol haybattandır Tejri Ata bilä, amən.

Da hər vaıxt alyışlarbiz seni, Biy, da ögärbiz ari atıñni seniñ meñi da meñi meñilik.

Arzani etkin, Biy, bu künnü keçirmä emin-(7r)lik bilä da yazııxtan başıa saııla bizni.

Alyışlısen, Biy Tejrim, atalarimizdan bizim, ögövlü da haybatlıdır atıñ seniñ ari meñilik, amən.

Alyışlı Biy, övrät meni toyruıuxuınu seniñ. Üc kez ayt.

Biy, işançimiz bolduı bizim džins-džinstan.

Men çolarmen, Biy, yarlııa maıa da oıalt boıumnu benim, men yazııılı (7v) ettim saıa.

Körgüz bizgä, Biy, yarlııamaııñni seniñ.

Ber bizgä, Biy, yarlııamaııñni seniñ meñilik, işin çuluınuı seniñ körümsüz etmägin, Biyim, meni.

Seni işanç kendimä ettim, övrät meni etmägä erkiıñni seniñ, zera sensen Tejrim benim yalyüz.

Sendändir, Biy, çovraıı tirlıklıñ, da yarııı bilä yüzüñnü se(8r)niı köriyirbiz yarıııñni.

Saçkın yarlııamaııñni seniñ, kimläri ki tanır-lar seni, Biy.

[Haybatlamaıı]

Haybat da hörmät, yerni öpmäç biyiklikkä Ataga da Oıulga da Ari Džanga hali da hər kez meñi meñilik, amən.

P'araworesçuk'

Haybatlıyıç barçanı tutuči Tejri, Atasın Eyämizniı bizim (8v) Jisus K'risdosnuı, şükürlü bolup andan, ki saıladı bizni eminlik bilä keçä-mizni haligi da yol körgüzdü bizgä çaramıuluıxtan yarıııka, ölümdän tirlikkä, küflänmäıxtän buzuımaııszlııka [=buzulmaııszlııka], biliksizliktäñ bilmäıılııka, könülükünä kendiniı.

Yalbarııyıç andan, ki uzunluqun küñdüñnü eminlik bilä da barça (9r) köñül çoşluıxunuı açııılıı bilä etkäy keçirmä bizgä, da abrap saıılagay çoıovurtun kendiniı Tejrilik çuvatiniı bilä, çaysı ki barçanıı üsnä yaıışlıı bilä kendiniı buyruıı bardır bariniı tutuči Biy Tejrimizniı bizim, tir-gizgäy da yarlııagay.

Surp Asduadz tatarça

Ari Tejri, ari küçlü, ari (9v) ölümsüz, ki çaç-landiı bizim üçün, yarlııa bizgä.

Ari Tejri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki turduı ölüdän, yarlııa bizgä.

Ari Tejri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki kökkä ayıñdiı, yarlııa bizgä.

[P'araworeal]

Haybatlı da alyışlı ari goıs Asduadzadzin Ma-riam, anası K'risdosnuı, sungin çoltçamizniı bizim

Oıuluıa seniı (10r) da Tejrimizgä bizim, çutçar bizni sınamaııxtan da barça tarlııçlarimizdan bizim, amən.

Vasn lseli tatarça

Işıtovlü bolmaıı üçün Eyämiz Tejrigä avazına çoltçamizniı bizim pareçosluıı bilä ari Asduadzad-zinniı enmäıı bilä üstümüzgä bizim yarlııan-maıı da şayavatı Eyämiz Tejriñni, bariniı tutuči (10v) Biy Tejrimiz bizim tirgizgäy da yarlııagay.

Vasn çayayut'ean tatarça

Eminlik üçün barça dünıanıı da toıxtalmaııı üçün ari yııçövnüñ seni, Biy, yalbar[ı>]ııyıç. Aytııyıç barçamiz bir söz bilä: Biy, yarlııa, Biy, yarlııa.

Alyışı Manase padşahniı

Der, amenagal tatarça

[2 Паралипоменон, после 36 главы]

(11r) Biy bariniı tutuči, Tejrisi Aprahamniı, Saagniı, Jagopnuı da zürıätiniı alarniı, bariniı tutuči Biy, boşat yazııimizniı bizim.

Çaysı ki ettiı köknü da yerni da barça körkün alarniı, bariniı tutuıı.

Çaysı ki bayladıı teıizni sözü bilä buyruıınuı seniı, (11v) yaptıı teränlikni, möhürlädiı çorçulu da haybatlı atıı bilä seniı, bariniıı.

Çaysı ki barça nemä çorçar da titrär yüzün-dän seniı çorçulu çuvatiniı seniı, bariniı tutıı.

Yetövsüzdür ulu, körkü, haybatlı arilikiñniı [=arilikiñ] seniı, srogiydir yüräklänmäııñ da öçäş-mäııñ seniı yazııılarniı (12r) üsnä, ölcövsüz da tergövsüzdür yarlııamaıı sövüküñnüñ seniı, bariniıı.

Sen, Biy, biyiklängän, şayavatlı, sen dä yarlıııovuči, ki hayufsunursen yamanlıı üsn[ä] adam-larniı, bariniıı.

Sen, Tejri, çoımadıı ludz toyruıar üçün Apra-hamga, Sahagga, Jagopka, çaysıları ki yazıı et-mädilär saıa, bariniıı tuıı.

(12v) Yoıısa çoıyduı poşmanlıı men yazıılıı üçün, zera yazııçlarım benim artıııtır, ne ki çumu teıizniı, da arttılar töräsizliklärim benim, bariniıı tuıı.

Dügülmen arzani baııma da körmä biyiklikin köknüñ köplüçündän töräsizlikimniı benim, bariniııı.

Bükräyipmen men küçlü baıından temirniı, çaysı ki yoııtur (13r) maıa tinçlıı, bariniııı.

Öçäştirdim yüräklänmäııñni da yaman alniıa seniı ettim, turıuzdum sürät da arıttirdim [=art-tirdim] çışımnı džanıma benim, bıı.

Da hali, Biy, aşıılatürmen tizin yüräkimiñniı benim da çolarmen tatlı yarlııamaııñdan seniı, bariniııı.

Meяa, Biy, meяa, da töräsizlikimni benim men mendän bilirmen, ba”.

(13v) Yalbarip çolarmen sendän, Biyim, boşat maņa, boşat da tas etmä meni benim yazıçlarım bilä, barını tu”.

Meñi öçäşmägin maņa, Biyim, da aņmagın yamanlıxımni benim alniņa seniņ da borçlu etmägin meni engänlär bilä tibiñä yerniņ yamanlıçları bilä, barını”.

Zera sensen Teñri, Teñrisi luđz tartkanların, umsasisen, (14r) da maņa körgüz yaçşı etüçilikini seniņ, ki arzanisizmen, barı”.

Tirgizgäysen meni yarlıyamaçıña körä seniņ, da men alıışliym seni barça künlärindä tirlikimdä benim, barı”.

Seni, Biy, alıışlarlar barça frištäläri köknüñ, da seniñdir haybat meñi meñilik, ameñ.

[Haybatlamax]

Haybat Ataga da Oğulga da Ari Džanga, hali da här kez, meñi meñilik ameñ.

[Молитва]

Yalbarip çolarmen sendän, Biyim, boşat maņa yazıçlarımni benim.

Köplärgä yarlıyovuçi Biy, yarlıya maņa, köp yazıçlıga.

Teñrim, arit meni, yazıçlıni, da tirgiz.

Teñri, şayavatlı bol maņa, yazıçlı çuluña, da yarlıya maņa, köpyazıçlıga.

Barçadan alıışlı ari gojs, Teñri toyur(15r)gan ari Mariam, anası Eyämizniñ, pareços bol Eyämizgä bizim üçün.

Barça ariläri Teñriniñ, pareços boluñuz Ataga köktägigä biz yazıçlılar üçün.

Krisdos, Oylu Teñriniñ, öç saçlamagan, yöpsün çoltçamizni bizim, zera saņa işanıptırlar boylarımiz bizim.

Yeñüçi çuvatıñ bilä, ari, da tirlik et(15v)üçi, da özdän çaçıñ bilä seniñ saçla bizni.

Yeber, Biyim, frištäsin eminlikiñniñ seniñ, ki kelip saçlagay bizni müşçülsüz kündüz da keçä.

Da adam sövüklünüñ [=sövüklüküñ] bilä seniñ aņ bizni, Biyim, çaçan kelsäñ çanlıçıñ bilä seniñ, da yarlıya bizgä.

Sargawak aytar:

Egealk's 'i çosdovanut'ean tatarça

(16r) Kelgänimiz çosdovanut'unga pošomanlıxniñ inam bilä umsamizni bizim yalıyız toyğan Oyluna Teñriniñ çolıyıç yüräkimizni bizim çolmaç bilä andan arınmaçni da boşatmaçni aşınganimizni bizim, zera ol kendidir ayovuçimiz.

Teñrisi meñilikniñ, çaysi ki keldi erki bilä Atasiniñ çutçarma yar(16v)atkanların, da aytı

kendin bolma arituçi yazıçların, umsaşi luđz tartkanların, yöpsünüp ayır yüklülärni da zabunların yazıç bilä pošomanlıxniñ aruvluçuna.

Hali keliñiz, barçañiz, aşaxlanıp džanimiz bizim, siniç yüräk bilä tüşiyiç alniña Eyämizniñ bizim, ki keçirgäy bizdän (17r) çişimni da baduhasni aşınganimizniñ bizim, barını tutuçi Biy, tirgiz da yarlıya.

K'ahana aytar:

Der Asduadz p'rgut'ean tatarça

Biy Teñri çutçarıлмаçimizniñ bizim, çaysi ki yarlıyovuçisen da şayavatlı, uzunesli da köpyarlıyovuçi, ki hayufsunursen [hayuvsunursen] üsnä yamanlıçların, (17v) zera klämässen ölümün yazıçlıların, yoçsa çaytmaçın aniñ yollardan yaman da tirlikin, sen, Biy, džumard yarlıyamaçıñ bilä seniñ övündür çullarıñni seniñ, da ber alarga yer pošomanlıçka, bariş yetövsüz adam sövüklüküñ bilä seniñ, da et bularga çlunoklar ari yiçövünüñ seniñ, ne türlü ki sa(18r)çaygaylar džan bilä çosdovanut'ın da pošomanlıç aşıra, ki kelip ari yüçövünä seniñ, sungaylar saņa alıış şükürlük da haybat çoyovurtuñ bilä seniñ Ata Oğul Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik, ameñ.

Hawadov çosdowanım tatarça

1. Inam bilä çosdovanel bolup (18v) da yerni öpärmän saņa, Ata Oğul Ari Džan, etilmägän da ölümsüz tarbiyat, yaratuçisi frištälärniñ, da adamlarıniñ, da barça bolganlarıniñ, da yarlıya seniñ yaratkanlarıña da maņa, köpyazıçlıga.

2. Inam bilä çosdovanel bolup da yerni öpärmän saņa, ayırılmagan Yarıç Ata Oğul Ari Džanga da bir (19r) Teñrilik, yaratuçi yarıçni da tas etüçi çarançuluçnu, tas et benim džanimdan çarançulu yazıçni da biliksizlikni, da yarıçlat esimni benim bu sahat alıış etmägä saņa biyänçinä körä, da yöpsüniyim sendän çoltçamni benim, da yar”.

3. Ata köktägi, köñü Teñri, ki yeberdiñ sövüklü Oğlu(19v)nu çoltçasına bulargan adamlarıniñ, meяa seniñ alniña yerdän kökkä diñrä, yöpsün meni, neçik keräksiz oçulnu, da kiydir maņa burungi yarıçni [=yarıçlı] tonnu, çaysi ki yalanaçlandıñ yarıç bilä, da yar”.

4. Oylu Teñriniñ, köñü Teñri, ki aşaxlandıñ Atanıñ çoynundan, da aldıñ ten ari gojs Mariam(20r)dan çutçarıлмаçimizniñ üçün, da kömüldüñ, da turduñ ölüdän, da ayındıñ haybat bilä kökkä, meяa seniñ alniña yerdän kökkä diñrä, aņ meni, neçik çaraççini, çaçan kelsäñ çanlıçıñ bilä seniñ, da yar”.

5. Džanı Teñriniñ, köñü Teñri, ki endiñ Jortananda da vernadunda da yarıçlattıñ (20v) meni

yuvmaçi bilä surp awazanniñ, meya yerdän kökkä diñrä seniñ alniña, arit meni ekinçi Teñrilik ot bilä, neçik surp arak'ellärni ari vernadunda, da ya".

6. Zadasiz tarbiyat, meya saña aχilim bilä benim, džanim u tenim bilä, aņma ilgäriği yazıçlarımni benim ari atıñ üçün seniñ, da yarlı".

7. Baχuçi barçasın, (21r) meya saña sayışim bilä, sözüim bilä da χilinganim bilä, buzgın χolbitikin yazıçlarımni benim da yazgın atımni benim meñilik düftärdä, da y".

8. Tergövüçi yapuçlarni, meya saña erkli u erksiz, bilgänimä [=bilgänim] da [bilmägänim] bilä, boşatlıχ ber yazıçlı χuluña, χaysi ki surp awazandan toγganımdan çax bu küngä diñrä yazıçlı-(21v)men Teñrilikiñniñ alniña sezikliklärim bilä benim da barça boyunlarım bilä tenimniñ, da yarlıya".

9. Barçani ayovuçi Biy, χoygın közät közlärimä benim ari χorχuñnu seniñ, ki artixsi baχkaymen [=baχmagaymen], da χulaχim bilä işitmägäy-men, da aγzim bilä yalyan sözlämägäy-men, da yüräkim bilä yaman sayış etmägäy(22r)men, da χollarım bilä yaman χilinmagaymen, da ayaxlarım bilä yaman yollarga barmagaymen, yoχsa tüzät barça, da boyruχuña körä seniñ bolgaylar, da yarlıya".

10. Otlı tiri K'risdos, otlı sövüküñnü seniñ, χaysi ki saldiñ dünyäda, palaylat boyuma benim, ki küydürgäy arovsuzluχun džanimniñ benim, da arit(22v)kay yazıçın tenimniñ benim, da yandırgay yariχ bilmäçiñ bilä yüräkimä benim, da ya".

11. Aχili Ataniñ Jisus, ber maņa aχil yaχşini sayışlama, da sözlämä, da etmägä alniña seniñ här sahat, da yaman sayıştan da χilinmaχtan χutχar meni, da yar".

12. Klävüçi yaχşiliχni Biy, yaχşi etüçi, χoymagın meni erkimä (23r) körä benim barmaga, yoχsa yol körgüz maņa här vaχt seniñ erkiñä körä, da yarlı".

13. Köktägi χan, ber maņa uçmaçiñni seniñ, χaysi ki χirer ettiñ sövüklüläriñä seniñ, da küçäyt yüräkimni benim, ki körälmägäy yazıçni da sövgäy seniñ töräñni, da yarlı".

14. Ayovuçi yaratkanni, saχla džanimni (23v) da tenimni benim seniñ ari χaçiñ bilä aldovuçi yazıçtan, sinamaçiñdan eski duşmanniñ, da yaman kişilärniñ aldamaçiñdan, da barça tinsizliχtan džanimni u tenimni, da yarlıya".

15. Közätüçi barçadan K'risdos, oñuñ seniñ kölgä bolgay üstümä benim kündüz da keçä, övdä olturganda, yolda yürügän(24r)dä, yuχlaganda da turganda, ki heç seskänmägäy-men, da ya".

16. Teñrim benim, χaysi ki açarsen χoluñnu seniñ da toldurursen barça yaratkanlarniñ [=yaratkanlarni] yarlıyamaçiñ bilä seniñ, saña simarlarmen džanimni benim, sen χayγur da hadirlä džan u ten keräkimni bu kündän çax meñilikkä diñ(24v)rä, da yarlı".

17. Xaytaruçi bularganlarni, χaytar meni yaman övränçiklärimdän benim yaχşi χilinmaχka da berkirt džanima benim χorχulu ölar küñümni, da χorχusun tamuχnuñ, da sövükün uçmaçiñ, ki χaytkaymen yazıçtan da χilingaymen toγruлуñnu, da yarlıya".

18. Čovraçi ölümsüzlükñüñ, aχtiringin yüräkimdän benim pošomanlıχ yaşin, neçik boñniginiñ, ki yuvgay yazıçni boyumnuñ benim dünyädan keçkänimdän ilgäri, da yarlıya".

19. Bayışlovuçi yarlıyamaçiñi, bayışla maņa, könü inam bilä da yaχşi ämal bilä ülüşlü bolup ari teniñdän da ari χa(25v)niñdan, kelmägä seniñ alniña, da yarlıya seniñ yara".

20. Yaχşi etüçi Biy, yaχşi friştägä simarlagay-sen tatlıçi bilä simarlamaga džanimni benim da uruşsuz keçirmägä eski duşmanniñ yamanından, χaysi ki kök tibiñädirlär, da".

21. Yariχ könü K'risdos, arzani et džanimni benim sövünçlük bilä (26r) körmägä yariχin haybatıñniñ seniñ ündälgän kündä, tınmaga yaχşi umsa bilä çax seniñ haybatlı ekinçi kelgäniñä diñrä, da".

22. Yaryuçi könü, χaçan kelsän haybatıñ [=haybatı] bilä Ataniñ yaryu etmägä tirilärgä da ölülärgä, kirmägin yaryuga χuluñ bilä seniñ, yoχsa χutχar meni meñilik ot(26v)tan, da işittir maņa sanlı ündövün artarlarniñ köktägi χanliçiña seniñ, da y".

23. Barına yarlıyovuçi Biy, yarlıya barça inanganlarga saña, benimkiläriñä da yatlarga, tanıganlarga da tanımaganlarga, tirilärgä da ölülärgä, boşat duşmanlarıma benim da benim körälmägänlärgä, da χay(27r)tar alarni yamanlıχlarından, χaysi ki bardir yüräklärindä benim üçün, da yarlıya alarga da y".

24. Haybatlı Biy, yöpsün χoltχasin χuluñnuñ seniñ da tügällä yaχşiliχka yalbarmaçimni benim pareχosluχu bilä surp Asduadzadzinniñ, da surp Jovhannes garabedniñ, da surp Sdepannos burungi tanıçi(27v)ñniñ, da bizim atamizniñ surp Lusa-woriçniñ, da surp arak'ellärniñ, da markareläriñ, da surp hajrabelärniñ, da surp mardiroslarniñ, da surp gusank'larniñ, da barça friştälärniñ, Mikajelniñ da Kaprielniñ, serovpeläriñ da kerovpeläriñ, da barça arilärniñ seniñ, köktägilärniñ da yer-

dä(28r)gilärniñ, da saña haybat da yerni öpmäx ayırlımagan surp Errortut'unga, Ata Oğul Ari Džanga, hali da här kez, da meñi meñilik, amən.

Xoltxa t'umga xarşi

Seni, Biy, haybatlıyırbiz da seni, Biy, tapuniyırbiz, seni, meñilik Atanı, bütün dünyâ haybatlıyır.

Saňa barça frištä(28v)lär, saňa köklär, da barça çuvatlar.

Saňa serovpelär da keřovpelär tiyyısız avaz bilä çaxırıyirlar:

Surp, surp, surp Biy Teñri çuvatlılarınñ, tolu durlar kök da yer köplüxündä haybatıñniñ seniñ.

Seni haybatlıyirlar arak'ellärniñ yiyini.

Seni maytıyirlar sanı markarelarınñ.

Seni haybatlıyirlar (29r) böläki mardiroslarınñ.

Seni bütün dünyâ da ari yiyövlär tapuniyirlar —

Atanı ölcövsüz ulu çuvatıñda seniñ, haybatlı könü Biy Oyluñnu, alayoç övündürücüsi Ari Džanı. Sen padşahi haybatıñniñ, K'risdos, sen meñilik Atanıñ Oylu. Sen çutxarıлмах üçün adam džinsiniñ yöpsündüñ ari gojs(29v)nuñ yüräkin, sen açılı bayından ölmünüñ açtıñ inamlılarga köktägi çanlıxni, sen oñ yanına Atanıñ olturupsen haybat bilä sen.

Yaryulama kelsärsen inamlılarga, seni anıñ üçün çolıyırbiz, çullarıña seniñ boluşkän, çaysıların ki ari çanıñ bilä satun aldıñ, bergin, ki arılärniñ bilä meñilik (30) haybatni meñärgäybiz, çoyovurtuñnu seniñ, Biy, da alyışla meñilikiñä seniñ, boyruç et alarga da biyiklät alarnı meñilikkä diñrä, barça künlärimizdä bizim alyışlıyırbiz seni, da haybatlıyırbiz ari atıñni seniñ tiyyısız här kez meñi meñilik, buyur, sövüklü Biyim, bermä bu künnü

Hawadamk' tatarça

Inanırbiz bir Teñrigä Ataga, barçanı tutuçıga, yaratuçısına köknü da yerni, körüngänlärni da körünmägänlärni.

Inanırbiz bir Biygä Jisus K'risdoska, Oğul Teñrigä, Teñridän toyganga, Atadan yal(33v)üz toygana, bu kendi barlıxından Atanıñ, Teñri Teñridän, Yarıç Yarıçtan, Teñri könü Teñri könüdän, toygana da etilmägän, ol kendi tarbiyatından Atanıñ, çaysi ki bilä ki barça nemä boldu köktä da yerdä, körüngänlär da körünmägänlär.

Xaysi ki bizim adä(34r)milikimiz üçün da bizim çutxarıлмахımız üçün enip köktän ten aldı, adam boldu tügällik bilä ari gojs Mariamdan Ari Džan bilä, çaysi ki ten bilä, džan, da es, da barça, ne ki adam.

yazıçtan başça keçirmägä bizgä, yarlıyan üstümüzgä bizim, Biyim, yarlıya, Biy, yarlıya, çoy seniñ yarlıyamaçı bolsun üstümüzgä bizim, Biyim, zera saña işandıç, saña işanıpmen da bolman uyalgan meñilik.

Haybat Ataga da Oğulga, da Ari Džanga, hali da här kez, meñi meñilik, amən.

(31r) *Bundan soñra başlanıyirlar t'um alyışları.*

Or kerakojn tatarça

Xaysi ki dayın körkü, ne ki köknü, yarıçlattıñ ari yiyövnü ari çanıñ bilä seniñ, K'risdos, da köktägilärgä körä bunda sözlärinä arakellärniñ, markarelarınñ, sargawaklarınñ, tıbirlärniñ da giyerigoslärniñ, temyan sunıy(31v)ırbiz alınıña seniñ, Biy, oçşaş Eski Törägä Zak'ariaga körä, yöpsün bizdän, temyan kibik, sunulgan çoltçamizni, neçik çurbanni Apelnıñ, Nojnuñ da Aprahamnıñ, pareçosluçu bilä yoyargilärniñ seniñ, çuvatlılarınñ, dayma tepränmäçsiz saçla olturuçun ermeni džinsiniñ.

Xintajojž tatarça

(32r) Sövüñgin asrı, çizi Yarıçniñ, anası, ari gat'uyige oylanları bilä Sionnuñ, donatkan priozdobeni y kelin, haybatlı köktä oçşaş yarıçlı çoranga, ki yaylangan Teñri bar bardan eksiksiz, saña dayma çurban bolıyıç, Ataga barışmaçlıçka, bizgä arınmaçka üläşiyir tenin (32v) da ari çanın kendiniñ, kendi tügäl ari çiyiniñ üçün bayışla boşatlıxni turıyuzganlarga yiyövnü.

Ari Teñri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki çaçlandıñ bizim üçün, yarlıya bizgä. 3 kez ayt.

Haybatlı da alyışlı ari gojs, Asduadçadzin Mariam, anası K'risdosnuñ, sungin çoltçamizni bizim Oyluğa seniñ (33r) da Teñrimizgä bizim, amən.

Верую по-татарски

Веруем в единого Бога Отца, вседержителя, творца неба и земли, видимого и невидимого.

Веруем в Господа Иисуса Христа, Бога Сына, рожденного от Бога, единорожденного от Отца, единосущного с Отцом, Бога от Бога, Света от Света, Бога истинного от Бога истинного, рожденного и несотворенного, который сам от природы Отца, чрез которого все стало быть на небе и на земле, видимое и невидимое.

Который ради нас, людей, и ради нашего спасения спустился с неба, и принял тело, и стал совершенным человеком от Святого Духа и пресвятой девы Марии, который и телом, и душой, и разумом, и всем – как человек.

Da könülük bilä, da dügül saıxınmaıx bilä çiy-naldı, Bu kendi çačlandı.

Üçüncü kündä turdu.

Çixti kökkä ol ten bilä, (34v) olturdu oı yarı-na Atasınıı.

Kelmälidir ol ten bilä da haybat bilä Atasınıı yarıulama tirilärni da ölüläärni, çaysınıı ki ari da ölümsüz çanlıçına yoıxtur soııı.

Inanırbiz bir Ari Džanga, etilmägän da dügül [=tügäll], çaysı ki sözlädi Oıenktä da Markare-(35r)liktä, da Awedaranda, ki endi Jortananga, k'arozel etti yeberilgänni da turdu arilärdä.

Inanırbiz yalıız, bütöv da arak'ellärniı Yıçö-vünä.

Tapunııyırbiz miğirdut'ıunga, luđz tartmaıxka, arınmaıx da boıatlııxka;

Turmaıxın ölüläärniı meıililik yarıuga džanlar-ga da tenlärgä;

(35v) Köktägi çanlııxka da meıililik tirlikkä.

Evet çaysıları ki aytııyirlar anıı üçün, ki edi zaman, çaçan yoıx edi Oıul, ya edi zaman, çaçan yoıx edi Ari Džan, yaıom bolmamayaıtan boldular ya özgä barlııxtan, aytsalar bolgan etilmägän Oılu Teııriniı ya Ari Džan, yaıom teıkirilmälidirlär, anııkibik aytkanlarıni yöpsün(36r)mäs, evet yarıııyır bütöv da arak'ellärniı ari yıçöv.

Evet biz haybatlııııç äväl ne ki meıililik yerni öpmäıx bilä ari Errortut'ıunga, bir Teıırilikkä, Ata Oıul Ari Džanga hali da här kez meıi meıililik, amen.

Ew ews hawadov tatarča

Da dayın inam bilä yalbarııııç Eyämizdän da Xutıaru(36v)çimızdan bizim Jisus K'risdostan sahatına çuluııııç da alııııııç, ki arzani yöpsün-mäıxka etkäy, işitkäy avazına yalbarmaııııçniı bizim, yöpsüngäy çoltıçasın yüräkimizniı bizim, boıatkaıy aıııııııçniı bizim, yarlıııııçay üstü-müzgä bizim.

Alııııııç bizim da çoltıçamız här vaıxt kirgäy alnııça seniıç, ulu Biyiklikniıç(37r)niıç seniıç, da sen ber bizgä bir söz bilä, bir inam bilä toııııııçıııı çaz-ıanma işniıç yaıııııç, ki yarlıııııçay başıııç keni-diniıç etkäy üstümüzgä bizim, Biyimiz bizim, barınıı tutuçı Biy tirgizgäy da yarlııııçay.

Pazmut 'iunk' hreıdagaç tatarča

Köplüçü friııtälärniıç köktä(37v)gilärniıç, enip köktän yalıız toııııç padııh bilä, çaysıları ki yırlap da ayttılar: «Budur Oılu Teııriniıç». Barçamız aytııııç: färäh boluııç köklärdä, sövünsünlär him-läri dııııııç, zera Teıırisi meıililikniıç yer üsnä yürüdü, ki tirgizgäy džanlarimızniı bizim.

И праведно и безоглядно пострадал, и сам был распят.

На третий день воскрес.

С тем же телом вознесся на небо и сел одесную Отца своего.

И должен прийти в том же теле и со славой своего Отца судить живых и мертвых, святому и бессмертному царству которого нет конца.

Веруем в единого Святого Духа, несотворенного, который говорил в Законе, и в Пророках, и в Евангелии, который спустился на Иордане, проповедовал отпущение и встал во святых.

Веруем в единую, соборную и апостольскую Церковь.

Исповедуем крещение, искупление, очищение и отпущение грехов;

Веруем в воскресение мертвых на вечный суд душам и телам;

В вечное царство и вечную жизнь.

А если кто говорит, что было время, когда не было Сына, или что было время, когда не было Святого Духа, или что они возникли из небытия, или говорят, что несотворенный Сын Божий или Святой Дух возникли из иной сущности, или что они преобразенны, – то подобные высказывания соборная и апостольская церковь не одобряет, а предаёт анафеме.

И мы целованием земли возносим славу предвечной святой Троице, единому Богу – Отцу и Сыну и Святому Духу ныне и присно и во веки веков. Аминь.

Ov e orbęs tatarča

(38r) Kimdir alay, neçik Biy Teıırimiz bizim? Çačlandı bizim üçün, kömüldü, da ölüdän turdu, inamlı boldu dıııııçgä, da aııııı kökkä haybat bilä! Keliııç, çoııııııçlar, friııtälär bilä alıııç sarnıııç aııar ayıııç bilä:

Ari, ari, ari sen, Biy çıvatlarıniıç.

Hreıdagajın tatarča

(38v) Friııtälärniıç yergälik bilä tolduıç, Teıırı, seniıç ari yüçövüıııçnü, miııııç miıııç hreıdagabed bardılar alnııç seniıç, da tümänlär tümäni friııtälär çuluıç etııııçlar saııç, Biy, da adamlardan bi-yändiıç yöpsünmä alıııçniıç avaz bilä saııııçli:

Ari, ari, ari Biy çıvatlarıniıç.

Surput 'iun tatarča

(39r) Ariliki arilärniıç, ulusen da çorçulu, da zorluları friııtälärniıç alıııçliıııçlar seni da aytıııçlar:

Haybat biyiklikkä Teıırigä, da yergä eminlik.

Marmın Derunagan tatarča

Biyimizniıç teni da çıtııııçılmaııçına alnııııçga

bolgan köktägi xuvatlılarınñ körümsüz sarnap ay-tiy(39v)ırlar tiyyışis avaz bilä:

Ari, ari, ari [Biy] xuvatlılarınñ.

K'risdos 'i meç mer tatarça

K'risdos aramızda bizim köründü, çaysi ki bar, bunda Teñri olturdu.

Eminlik avazı çalındı, ari öpüşmäxkä dästür berildi.

Duşmanlıx yıraçlandı, sövük här yarı yayıldı.

Halı, xuluç (40r) etkanlar, kötürüp avazınizni, beriniz alyışni bir ayızdan!

Birliktä bolgan Teñrilik da çaysına ki şerovpe-lär arilikkä tutuçidirlar.

Kimlar ki inam bilä çarşı turupsiz ari padşahlıx seyanına, körünüz K'risdosnu olturgan padşahnı da çövrälöp dolaşkan xuvatlılarından köknüñ.

Yoyarı köturiyix (40v) köz salıp da yalbarıp bunu aytıyix:

Yazıxlarımizni aņmagaysen, yoçsa şayavatıñ bilä arıtkaysen.

Surp, surp tatarça

Ari, ari, ari Biyi xuvatlılarınñ, toludurlar köklär da yer haybatıñ bilä seniñ, alyış biyiklikkä, alyışli, ki keldiñ da kelsärsen, atına Eyämizniñ ov-sanna biyiklikkä!

(41r) *Hajr ergnawor tatarça*

Ata köktägi, çaysi ki Oyluñnu seniñ berdiñ ölümgä bizim üçün, suçlu borçlumuz üçün bizim tökülmäxinä çanıñniñ anıñ, çolarbiz sendän, yarlıya suçlu çoyunlarıña.

Barçadan alyışliyirbiz seni, ögiyirbiz seni, şükürläniyirbiz sendän, Biy Teñrimiz bizim, (41v) alniña seniñ, Biy.

[*Orti Asduzjoj tatarça*]

Oylu Teñriniñ, çaysi ki çurban bolduñ bariş-maçına Atanıñ, ötmäkin tirlikniñ üläşiyirsen biz-gä, tökülmäxi üçün ari çanıñniñ seniñ çolarbiz sendän, yarlıya çanıñ bilä seniñ çutçargan sözlü çoyınlarıña.

Ari tenin K'risdosnuç haçan k'ahana biyiklätsä, bu çoltçanı sun

(42r) Biyim Jisus K'risdos, çaysi Teñri da adamsen, könu Teñri, haybatlarmen seni da yügünüp yerni öpärmen seniñ aytovsuz yaçşilixiñ üçün, çaysi ki surp çaç üsnä öldüñ, da suçsuz çurban çoyulduñ biz yazıxlılar üçün, da bütün dünyanıñ borçun tölädiñ. Anıñ üçün, köktägi A(42v)ta, çolar-men sendän, baç seniñ sövüklü Oyluñnuç üsnä, da buyur yarlıyama men yazıxli çuluña. Ey, Biy Teñrim, yarlıya maña, da bol şayavatli men yazıxli çuluñ üsnä, da yıraçlat mendän yaman sağışni, da et meni biyänçli padşahlıxıña seniñ, da çaytar meni

kendiña, ki bar (43r) yüräktän çuluç etkäymen seniñ ari Teñrilikiña çorçu bilä da yanar yüräk bilä, amēn.

Haçan k'ahana Biy K'risdosnuç ari çanıñ biyiklätsä, ol zaman bu çoltçanı sun Biy Teñrigä

Buyruç bermä, Biyim Jisus K'risdos, seniñ suçsuz ari çanıñniñ tökülmäxi üçün boşatlıx yazıx-larıma, (43v) ki bolgaymen kendi yazıxlarım üçün ludz tartma da ari boyruçuña tügäl tapulma. Bi-yim, buyur şayavatli bolma barçasına, çaysıların ki büyüdüñ seniñ bahasız çanıñ bilä, da çolarmen, ki meni kirli yazıxlarımından arıtkaysen da seniñ ari çanıñ bilä tümüzlägäysen, ki alni(44r)ña aruv tapulgaymen, da seniñ yanar sövüklü şayavatıñni körgäymen, da saña umsangaymen meñi meñilik, amēn.

Xoltça Biy Teñridän, ari t'um zamanında ayt

Biyiktägi k'ahana da toyru könu vartabed Bi-yimiz Jisus K'risdos, çaysi ki biz yazıxlılar üçün könu çurban (44v) bolduñ Ata Teñrigä, ari çoran surp çaç üstünä aruv çurban bulyanmaga, çaysi ki bizgä ari teniñ, ari çanıñni t'umga çaldirdiñ, çaysi ki sen, barini tutuči Teñri, tiniyirsen da toxtattıñ bu ari çurbanni anıñ üçün, ki biz dä işadag aņ-maçlıx etkäybiz boşatlıxi üçün bizim yazıx(45r)la-rımizniñ. Anıñ üçün halikä çoliyirmen, barini tu-tuči Biy, seniñ şayavatli yarlıyamaçıñni.

Buyur bermä yüräkimä benim yaçşı sağış, ki bolgaymen ol türlü çuluç etmä, neçik saña biyänç-lidir, işadagina ari çiyinliñniñ seniñ, ki saña çut-çaruçıma benim berilgäymen barça sağışim bilä da çilinga(45v)nim bilä, da bolgaymen arzani bar-ça arilər bilä haybatlama ari teniñ da ari çanıñni çorçu bilä da titrämäç bilä aruv yüräktän da färäh dżandan.

Buyur, benim şayavatli Biyim, bermä yüräki-mä benim tatlılıxin başçışiñniñ, seziklikiñni, çay-si ki etiyirlär çövrämä benim ari friştälariñ (46r) da közätüçimdirlär benim kündüz u keçä.

Yänä dä, Biyim, kendi çoltçama da borçlu-men, ki bar kistänlar üçün barabar çolman, artıç-si yuvuçtagilärım da çardaşlarım üçün.

Biy Teñrim, yaratuçim da çutçaruçim benim, çolarmen bütün kristänlik üçün da kristän yixövlari üçün, ki meñiliktä saçlagay.

(46v) Buyur bermä, Biyim, k'ahanalarga da yi-çöv çullarına barçasına seniñ Ari Džanıñni, ki sövük bilä birliktä seniñ ari Teñrilikiña çuluç etkäylär.

Buyur bermä, Biyim, padşahlarga da yanına bolgan biylärgä sazğarlık da birlik yaçşini sağışla-ma.

Buyur bermä, Biyim, bošatliḡ ol kimsä(47r)-lärgä, ḡaysilari ki abasḡarank' bilä luḡ tartiyirlar.

Buyur bermä, Biyim, igitlärgä da ḡizlarga aruvluḡ, hedḡeplik da ḡorḡu, ki seniḡ ari ḡorḡuḡ tibi-nä keḡingäylär.

Buyur bermä, Biyim, bisagli kimsälärgä da öksüzlärgä arilik, ki bolgaylar hörmätlämä ari bisaglarin, ki tutup baylanir(47v)lar ari Teḡriliki-niḡ alnina.

Buyur bermä, Biyim, tul kimsälärgä da öksüzlärgä yardimci da bolušuči, da yarli čaräsizlärgä baḡučiḡliḡ.

Buyur bermä, Biyim, uḡtaworlarga da bezirgänlärgä ḡutlu sitarali yol, ki ḡayda da bolsalar, yaḡši sayḡiḡta ḡaytk(48r)aylar kendi övläri-nä.

Buyur bošatliḡ bermä, Biyim, bar kristanlar-ga bilgän u bilmägan yaziḡlarina da maḡa, köpya-zixli ḡuluḡa.

Xolarmen sendän, köktägi Biyim, ki yöpsün-gäysen mendän bu haligi ḡoltḡamni benim, ḡolup kensimä bolušluḡka pareḡošluḡun alyišli ari gojs Mariamniḡ (48v), da surp Jovanes mgirdicniḡ da ari Sdepannosnuḡ, burungi tanixiḡniḡ, surp arak'ellärniḡ, da ari markareläri-niḡ, surp hajrabelär-niḡ, surp mardiroslar-niḡ, da ari dḡiknaworlar-niḡ, ari toyru gusanglar-niḡ, da barča arilärniḡ, ḡaysi ki išančim bar, ki bu arilärniḡ pareḡošluḡu ašira bu ḡoltḡam tügällängäy ya(49r)ḡšiliḡta.

Biy Teḡri, barini tutuči Jisus K'risdos, yarliya, da unutma kendi yaratkan ḡullariḡni, ki haybat-lagaybiz Ata Oḡul Ari Dḡanni, bir Teḡrini, meḡi meḡilik, aḡen.

Alyiš t'umga

Toyru yariḡ da könu meḡilik yolnuḡ, tirlikniḡ, K'risdos, sensen ešiki yariḡniḡ da berüci meḡilik yar(49v)liḡamaḡni, sensen ḡuvatli tutuči da ḡaytaruči bularganni, sen bošatuči, arit meni yaziḡlarimdan, da ḡaytar men bularganni, da yaḡši yolga küvür meni, kečövlü ḡuluḡ da köpyaziḡli, ḡolar-men sendän, bol šayavatli, yarliya maḡa, da aḡmagin ilgäri yaziḡ etkänimni, da (50r) bošat maḡa, arit meni arituči ḡuvatiniḡ bilä, da ḡutḡar meni hesebsiz yaziḡlarimdan, ki iškilli bolgaymen, da češ meni, Biy, yaziḡ bilä baylaganni, da kerit et meni meḡilik ḡiyindan, da bošat maḡa sučumnu benim, nečik bošattin antamaludḡka, da toyru et meni, nečik mak'sawornu, da kel(50v)tirmä meni tözümsüz ḡiyinga, da küvür meni, arzanisizni, färählikinä seniḡ, ki tiyyisiz maḡtagaymen seni här sahat.

Da saḡa haybat meḡi meḡilik, aḡen.

Xoltḡa t'umga ḡarši

Baḡ, Biy, tatliḡi bilä men leyilangan üsnä yaziḡ bilä, Biyim Teḡrim benim.

(51r) Yüräklänmäniḡ yaziḡlarimiz üçün da közdän salma yaratilganiniḡni.

Yetkizmä üstümä benim yaman çasumnu, barini tutuči Biy, da közdän salma men tas bolganni, Biyim, uzunesli da yamanni aḡmagan.

Aḡ, Biyim, meni, yüklägan yaziḡ bilä, da čür-gä yarliḡamaḡniḡ bilä boyumnuḡ (51v) yaralarin, ḡaysi ki yaziḡniḡ butaḡi boyumnu čürgädi, da čirik yaziḡ tapti boyumnu, yeriš bolušluḡka men yiḡil-ganga, da tut yaziḡ bilä batkan boyumnu, ḡaysi ki titriyirmen tamuḡnuḡ ačisindan, boš et meni, Biy, ḡaysi ki seskäniyirmen sönövsüz ottan, saḡla meni, yiḡlaganni, Biyim, yaziḡ (52r) bilä pintilängän boyumnu sürt, Biyim, da ilgäriḡ arilär bilä ülüšlü et meni, Teḡrim, da tövülgän yaziḡ bilä boyumnu arzani et körmägä ari yetiziḡni seniḡ da köktägi ḡanliḡiḡa hali da här kez meḡi meḡilik, aḡen.

Hok'i Asduḡzoj tatarča

Dḡani Teḡriniḡ, ḡaysi ki haybatli siriḡni (52v) köktän enip tügälliyirsen ḡolumuzdan ötläš bizim, tökülmäxi üçün ḡaniniḡ aninḡ ḡolarbiz sendän, tündir dḡanlarin bizim kečkanlarimizniḡ.

Hajr mer tatarča

[Матфей 6: 9-13. Отче наш]

Atamiz bizim, ki köktäsen, ari bolsun atin seniḡ, kelsin ḡanliḡin seniḡ, bolsun, Biy, erkin seniḡ, nečik köktä, alay yerdä, öt(53r)mäkimizni bizim kündalik ber bizgä bügün, bošat bizgä borčumuznu bizim, nečik ki biz bošatirbiz bizim borčularimizga, bermä bizni sinamaḡliḡka, evet ḡutḡar bizni yamandan. Zera seniḡdir ḡanliḡ da ḡuvat, da saḡa haybat meḡi meḡilik. Aḡen.

Miajn surp tatarča

(53v) Yalyiz ari, yalyiz Biy, Jisus K'risdos, haybatina Ata Teḡriniḡ.

Hajr surp tatarča

Ari Ata Ari Oḡul Ari Dḡan, alyiš Ataga da Oḡulga da Ari Dḡanga hali da här kez da meḡilik, aḡen.

K'risdos badarak' jal tatarča

K'risdos ḡurban bolgan üläšiyir aramizga bizim, aleluia.

(54r) Tenin kendiniḡ beriyir bizgä ašamaḡka, aleluia.

Da ari ḡanin kendiniḡ бүрkiyir üstümüzgä bizim, ale".

Yuvuḡlaniḡiz Biygä da alinḡiz yariḡni, aleluia.

Ašaḡiz da körünüz, ki tatlidir Biy, aleluia.

[Alyišlaḡiz Biyini köktä, aleluia.]

Алышланжиз Биъни биъикликтә, аләлуиа.

Алышланжиз ани, фриш(54v)тәләри да барча хуват-
лари, аләлуиа.

Karn Asdudzoj tatarča

Xozusu Tejriniñ, çaysı ki köturiyirsen yazıxni
dünyâniñ, yarlıya bizgä.

Xozusu Tejriniñ, çaysı ki köturiyirsen yazıxın
dünyâniñ, yarlıya bizgä.

Xozusu Tejriniñ, çaysı ki kötürdüñ yazıxın
dünyâniñ, bergin bizgä eminlikiñni.

(55r) ***Liçak' i pars tatarča***

Toldux igilikiñdän seniñ, Biy, aşamaç bilä ari
teniñni da çaniñni seniñ, haybat biyiklikkä da yedü-
riçimizgä [=yedürüçimizgä] bizim, ki här kez yedi-
riysen bizni, yebegin bizgä dżanlı alyşıñni seniñ.

Karn Asdudzoj şapatkünlärdä

Xozusu Tejriniñ, çaysı ki soyulduñ, dayma da
tiri, (55v) yazıxsız, keldi çurban, çaysı ki barış-
maçka Ataga çurban bolgan, köturiyirsen yazıxın
dünyâniñ, ölümsüz, çuvatlı, haybatlangan, aņgın
dżanların inam bilä saña, bizim keçkänlärimizgä
yarlıya.

Xoltça Biy Tejrigä

Ari Ata, seni tutarmen säbäpçi barış(56r)liçka
da pareços yalyz toγgan Tejri Oγluna buyruçuñ
bilä, çaysı ki saña beriliptir Tejridän, çeşkäysen
meni yazıçlarımnıñ bayıñdan, çolarmen sendän.

Xoltça t'umga tatarča

Sövünçlük saña, Biyim K'risdos, çutçaruçısı
dünyâniñ, sözü Atanıñ, çurban tiri, könü ten, za-
dasız (56v) Tejrilik da tügäl adam, neçik ayzım
bilä biliniyirmen.

Yalbarip çolarmen sendän, Oγul da ari Tejri,
Biy dünyâni tutuçi, bayışla yazıçlarıma boşatlıxni
da ber çuluña seniñ dżan saxtlıxni, çaysı ki çutul-
gaymen seniñ bilä meñilik ottan.

Zera sensen könü çozusu Te(57r)ñriniñ, çaysı
ki üläşiniyirsen çutçarımaçına adam minlätiñni
da köturiyirsen yazıxni dünyâdan, da saña haybat
meñi meñilik, ameñ.

Xoltça t'umga çarşı

Ari dżanı K'risdosnuñ, arit meni, teni K'ris-
dosnuñ, saçla meni, çanı K'risdosnuñ, icir meni,
köksündän çıçkan suvu, (57v) tämüzlä meni, çiyi-
ni K'risdosnuñ, çuvatla meni, yaçşı etüçi K'risdos,
işit meni, yazıçlı da keräksiz çuluñnu, da kerı bol-
ma mendän, da yaman işkildän saçla meni, da çol-
armen sendän, Biy yarlıyovuçi da şayavatlı, kerı
bolma mendän, da ölüm küñümdä [kõnumda] kerı
bolma mendän, da arzani et meni işangan färâh-
likkä, zera (58r) sensen işançim da färâhlikim me-
nim, da seni maçtarmen meñi meñilik, ameñ.

Kohanamk' tatarča

Şükürlübiz seni, Biy, çaysı ki yedirdiñ bizni
ölümsüz seyanıñdan seniñ.

Amen eyiçi tatarča

Bolsun atı Eyämizniñ alyşli bu küñdän çax
meñilikkä.

Bolsun atı Eyämizniñ alyşli bu küñ(58v)dän
çax meñilikkä.

Da bolsun atı Eyämizniñ alyşli bu küñdän
çax meñilikkä.

Bu saymos sarnaliyir nişçark' üläşkändä

[Псалом 33/34]

²Alyşliyiç Biyни här sahat, här sahat alyşi
anıñ ayzımda benim.

³Biy bilä maçtangay boyum benim, işitkälär
sekinlär, färâh bolgaylar.

(59r) ⁴Ululatiñiz Biyни benim bilä da biyiklä-
tiñiz atin anıñ birgä.

⁵Xoldum Eyämizdän, da işitti maña, barça
tarlıxımdan benim çutçardı meni.

⁶Yuvuçlarıñiz Biygä da alıñiz yariçni, da yüz-
läriñiz siziy uyalmagaylar.

⁷Bu miskin sarnadı Biygä, da Biy işitti anı,
barça tarlıxıñdan anıñ çutça(59v)rdi bunu.

⁸Böläkläri frıştälärniñ Eyämizniñ çöp-çövrä-
dir çorçkanlar bilä kendiniñ da saçlar alarni.

⁹Aşaniz da körüñüz, zera tatlıdır Biy! Sanlıdır
er, ki umsanir añar.

¹⁰Xorçuñuz Eyämizdän, barça ariläri anıñ, ki
heç nemädir eksiklik çorçuçılarna anıñ.

(60r) ¹¹Xodžalar miskinlädilär da açındılar,
evet kimläri ki çolarlar Biyни, eksilmägäy alardan
barça yaçşılıç.

¹²Keliñiz, oylanlarim benim, da işitiñiz maña,
da çorçusun Eyämizniñ övrätiiyim seni.

¹³Kimdir adam, kimlär tirlikni sövär, küñläri
kendiniñ körmä yaçşılıçtan?

(60v) ¹⁴Tiyilgay tiliñ seniñ yamanlıxıñdan se-
niñ, da erinläriñ sözlämägäy hillälikni.

¹⁵Xutçar yamandan da etkin yaçşini, çolgin
eminlikni da bar artıñdan anıñ.

¹⁶Könü Eyämizniñ üstünä toyrularniñ, da çu-
laçları anıñ üstünä alyşlarıniñ alarniñ.

¹⁷Yüzläri Eyämizniñ (61r) üstünä yaman etü-
çilärniñ — tas etmä yerdän işadaglıxın alarniñ.

¹⁸Sarnadılar toyrular Biygä, da Biy işitti alar-
ga, barça tarlıçlarıñdan alarniñ çutçardı alarni.

¹⁹Yuvuçtur Biy alarga, çaysı ki övräniptirlär
yüräkläri bilä, da aşaçlarıniñ dżanin tirgizgäy.

²⁰Köptür tarlıçları (61v) toyrularniñ, barça-
dan çutçarir alarni Biy da saçlar ²¹barça söväk-

lärniñ [=söväklärin] alarniñ, da ne biri alardan ufanmastir.

²²Ölümü yazıxlılarniñ yamandır, evet çaysi ki körälmästir toyrunu, pošoman bolgay.

²³Xutçarıñ Biy çulların kendiniñ, pošman bolgaylar barça(62r)si añar.

Haybat Ataga da Oylga da Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik. Amën.

Xoltça, çosdovanuťiun alnina ayt

Yöpsün, Biyim, çosdovanuťiunumnu benim, barçadan yaçşı da şayavatlı Biyim Jisus K'risdos, yalyz umsaşı çutçarıлмаçıна džanımnıñ benim.

Ber maña, çolarmen sendän, müşçüllüçün yüräkimä benim da yaşın közlärimniñ benim, ki yıylagaymen künlär bilä da keçälär bilä barça boşluçumnu benim aşaxlıç bilä da aruvluç bilä yüräkimniñ benim.

Yetälsin çoltçam benim haybatlı sürätiñni seniñ, Biy, da egär ki yüräklän(63r)gän bolsañ üstümä benim, kimni boluşluçka izdiyim kendimä, kim yarlıyansar töräsizlikimä benim?

Anğın meni, Biyim, ne türlü ki çananeyski çatunnu da mäyan yazıçnı ündädiñ pošmanlıçka; da Bedrosnu yıylagan yöpsündüñ, Biy Teñrim, yöpsün çoltçamni benim.

Ey çutçaruçisi (63v) dünyâniñ, yaçşı Jisus, çaysi ki çutçarıлмаçı üçün yazıçlarnıñ kendini çac üsnä ölümğä berdiñ çıçara.

Baykîn men çaräsiz da yazıçlı üsnä, zera seniñ atıñni izdiyirmen, da klämäğın alay yöpsünmä yamanlıçimni benim, ki unutkaysen yaçşılıçıñni seniñ.

Da egär ki unut(64r)tum esä, çayda ögütlämä bolur ediñ, evet sen, şayavatlı da yarlıçovuçi Teñri, unutmadiñ, çayda çutçarma çiniçtiñ.

Aniñ üçün boşat maña, çaysi ki çutçaruçim sensen benim, yarlıça [yazıç] etüçi džanıma benim, çeş bayın aniñ, saçayt, Biy, yaralarin.

Biy Jisus, seni yalbariy(64v)irmen da seni izdiyirmen, seni klärmen, körgüz maña haybatlı sürätiñni, da bolurmen çutçarıлган.

Şayavatlı Biy, yeber yalbarmaçı bilä aruv da buzulmagan här kez ari gojs Mariamnıñ, seni toçuruçiniñ, da barça ariläriñniñ seniñ, yarlıçıñni [=yriçıñni] da toçru çuluçnu [=toçruluçunu] džanıma benim, ki barça eksiklikimni benim (65r) könülük bilä maña körgüzgäy, çaysilarin ki maña aytma keräk tügäl, boluşkay da övrätkäy tolu yaş bilä da uvalgan yüräk bilä, ayt maña, çaysi ki tirisen da padşahlıç etiyirsen Ata Teñri bilä da Oyl Teñri bilä da Ari Džan Teñri bilä biyikliktä hali da här kez da meñi meñilik, amën.

Xosdovanuťiun alnina ayt

(65v) Şükürlümen sendän, Biy Teñrim benim, ki arzani ettiñ meni, yazıçlini da arzanisizni, kelmä çosdovanuťiunga; na hali ber maña, Biy, biyänçlikiñä körä seniñ çosdovanel bolma yazıçlarimni benim, [da sürgin mendän şaytanni, ki unutturmagay yazıçlarimni benim] da yaman uyatni salmagay üstümä benim, da bermägäy könülük bilä çosdovanel bolma yazıçlar(66r)imni benim.

Da hali, Biyim Jisus K'risdos, pareçosluçu bilä surp Asduadçadzinniñ, zadasiz anañniñ, da çoltçası bilä surp Jovhannes elçiñniñ, da surp Sdepannosnuñ, ävälgı tanıçıñniñ, da barça ariläriñniñ, sürgin mendän yamanniñ keñäşin, ki umsa bilä da inam bilä açkaymen ayzimni benim alniña seniñ u(66v)lu inam bilä da yöpsüngäymen sendän, Biyim benim, boşatlıç yazıçlarima benim, zera sensen Teñrim benim, yarlıçovuçisen da adam sövüçi, uzunesli da köpyarlıçovuçi, da hayufsunursen yamanlıçlar üsnä adamlarnıñ, da boşatırsen yazıçlarin barçasiniñ, kimlär ki sarnarlar saña.

Da hali (67r) boşat maña, Biyim, yazıçlarimni benim seniñ köpyarlıçamaçıñ bilä seniñ, zera sensen köpyarlıçovuçi Teñri da aritüçi yazıçlarni, da saña haybat Atañ bilä da Ari Džan bilä hali da här kez meñi meñilik, amën.

Xosdovanuťiun da tawanuťiun

Inam bilä tapunurmen ari (67v) Errortuťiun-
nu da bir Teñrilikni ayırılmagan.

Inanirmen Oylga, ki toçganı tergövsüzdür, inanirmen Ari Džanga, Atadan ilgäri kelğani aytovsuzdur, Ata bilä Oyl bilä da Ari Džan bilä haybatta da birlıktä.

Inanirmen da tapunurmen bir Errortuťiundan yalyz Oyl(68r)lunu, erki bilä Atanıñ da kelmäçı bilä Ari Džanniñ aşaxlandı, bizim çutçarıлмаçımız üçün endi köktän, awedum bilä hreşdagabedniñ ari gojs Mariam Asduadçadzinniñ aldı ten, džan, es, adam tügäl, yazıçsiz, tügällik bilä Teñri da adam, eki tarbiyattan birlänip ayırılmagan birlänmäç bilä Sözü Teñriniñ a(68v)dam boldu, da adam Teñri boldu, buzulmagan birlik bilä kirdi orenk'kä, ki alarni, kimlär ki orenk' bilä edilär, satun alçay yazıçtan.

Sünätländi orenk'kä körä, ki sünätlänmägäy yüräkimizniñ [=sünätlänmägän yüräkimizni] bizim aritkay yazıçtan.

Migirdel boldu Jortananda neçik adam da ufatti başın du(69r)şmannıñ neçik Teñri.

Xaçlandı džuhtlardan neçik adam da çutçardı adam millätni neçik Teñri.

Ayindi haybat bilä kökkä da olturdu oñ yani-na Ataniñ biylikiktä.

Kelmäxtir ol kendi haybatı bilä Ataniñ da Ari Džanniñ yarı etmägä ölülgä da tirilärgä, ki aniñ ölümsüz xan(69v)lixına hec tügälmäxlix [=tügänmäxlix] yoxtur.

Xaytipmen men benim yaman yazıxlarım-dan, xaysin aytıyım ya xaysin biliniyirmen, zera ne uç bar, da ne xiriyi kristänlik yergäsinä, yergäsinä tügäl bolmiyirmen, džanimni da tenimni yazıx bilä xaramyulanipmen, ölar künümni sayış-lamiyirmen da Tejriniñ xorxulu yar(70r)γusun esimä keltirmiyirmen.

Vay maña! Vay maña! Vay benim kibik köp-yazıxlığa, ki ne džuvap bersärmen Tejriniñ xorxu-lu yaryusunda!

Da hali, umsanip Tejrigä da aniñ yetövsüz şa-γavatına, aytirmen men benim yaman yazıxla-rimni bu surp yixövnüñ içinä Tejriniñ alnına, (70v) da surp Asduadzadzinñ, da barça arilär-niñ, köktägilärniñ da yerdägilärniñ, da benim din atamnıñ alnına, barça yazıxlarımni aytirmen, xaysi ki xiliniyirmen džanim tenim bilä, da barça sayışlarım bilä, da sözlärim bilä, erkli u erksiz, bil-gänim bilä da bilmägänim bilä, kündüz u keçä, egär övdä (71r) bolganda, egär yolda yürügändä, egär yuxlaganda, egär oyax bolganda.

Yazıxlımen 5 seziklikim bilä, 6 türlü tepräni-şim bilä, 12 gövdäm bilä, 365 boyunlarım bilä, me-γa Tejrigä.

Yazıxlımen közlärim bilä: hamaşa baγip özgä-lärniñ sürätinä, suxlanipmen er oylanga, özgäniñ tirlükinä (71v) közüm bilä körüp, esim bilä suxla-nipmen,— da ne ki köz yazıxi bar, barčanı xiliniy-irmen, meγa Tejrigä.

Yazıxlımen xulaaxlarım bilä: Tejriniñ buyru-xun işitmä erinipmen, yoxesä xulaax γoyupmen tiyişsiz sözlärgä, yaman ögütkä, panpas etmäxni, çixara bermäxni, yergäsiz gälädzi(72r)lärni, ya-man sözlärni xulaax γoyupmen,— da ne ki xulaax ya-zıxi bar, barčanı xiliniyirmen, meγa Tejrigä.

Yazıxlımen ayzim u tilim bilä: boş sözlärni sözlöpmen, yalyanni aytipmen, panbas etipmen, sökünc beripmen, xarγapmen, erikläpmen, küfür u yaman aytipmen, artixsi külüpmen, özgälärini küldürüpmen, akah yepmen, akah içipmen, boş gälädzilär bilä özgälärni say fikirindän yaman sa-γışka keltiripmen,— da ne ki ayız u til yazıxi bar, barčanı xiliniyirmen, meγa Asduzjoj.

Yazıxlımen yüräkım bilä: yaman sayış etip-men, itlikkä, borıgıkkä, zırgel etmäxkä, yürä-kim bilä kek saylapmen urmaga, (73r) xanatmaga,

öldürmägä, da Tejriniñ xorxulu yaryusun esimä keltirmiyirmen men, benim ulu yazıxlarımni γoyup özgäniñ kiçi yazıxların sayışlapmen, meγa Asduzjoj.

Kollarım bilä yazıxlımen: artıx alıp, eksik be-ripmen, alıp yaşiripmen, kişiniñkinä xiyipmen, sadaya bermiyirmen, aldapmen, zırgel etipmen, (73v) urupmen, xanatipmen, yazıx da uyat yergä xol uzatipmen, ne xadar bolupmen dinsizlik, džan-sizliñ etmä, etipmen, ol xadar džanima xiyipmen, ki bir boyunumnu say da yazıxsız Tejrigä saγlamı-yirmen, meγa Asduzjoj.

Ayaxlarım bilä yazıxlımen: yixövümä tügäl bolmiyirmen, saymosuma, ertägi (74r) alyışka, tüş alyışına, t'um haybatına da keçägi alyışka, xasta-larnı sorma da zındandagilärgä barmiyirmen, γa-riblärni övümä tındirmiyirmen, yalanaçlarnı kiy-dirmiyirmen, açlarnı, susamişlarnı yedirip içirmi-yirmen, da barça Tejriniñ yollarından yıraylanip-men, meγa Asduzjoj.

Meγa Ataga da (74v) Oγulga da Ari Džanga, bir Tejrilikkä.

Meγa surp Asduadzadzingä.

Meγa surp da haybatlı K'risdosnuñ xaçına.

Meγa surp Awedaranga.

Meγa surp arak'ellärgä da markarelärgä.

Meγa surp yixövgä.

Meγa surp yixövnüñ 7 arilikinä.

Meγa K'risdosnuñ ari teninä da ari xanına.

Meγa surp meronga.

Meγa surp awazanga.

(75r) Meγa köktägi 9 tas friştälärgä da hreş-dabedlärgä.

Meγa surp Lusaworiçkä, yariçli dininä da kö-nü töräsinä.

Meγa surp hajrabelärgä.

Meγa surp džiknaworlarga.

Meγa surp nahadaglarga.

Meγa yazıxsızlarga da yazıxlılarga.

Meγa xartlarga da igitlärgä.

Meγa barça övdägilärimä.

(75v) Meγa benim bahaban friştämä.

Xoltxa här vaxt keräklı adam oylanlarına, xaysi ki ulu sıtxı bilä hem yaş tökmäx bilä sungay Biy Tejrigä; xaysi ki bu alyışni bar yüräktän aytsa, xoltxası γabul bolur Biy Tejrigä

Ey, adam sövüci Biyim da (76r) Tejrim me-nim, xaysi ki şavatiñ da yarlıyamaçıñ seniñ ay-tovsuzdur yazıxlılar üsnä.

Saņa inanirmen, ki sensen Oylu tiri Ata Tej-riniñ Jisus.

Seni men şükürlärmen, seni men yalbarirmen.

Saņa men çaxirip aytıyirmen:

Ata köktägi, Biy Tejrim benim, boşatkin benim (76v) yazıqlarımni.

Seni men izdiyirmen, tapulgın maņa, Oylu Tejrinin Jisus, da işitkin tarlıxımni da benim, çaçan ki çollarımni kötürsäm çarşına seniñ.

Saņa çaxiriyirmen, neçik çaçniñ üsnä Biy Tejrim: boluşkin maņa benim yazıqlarımni, ki bar yüräkimdän çoltçamni saņa sungaymen, da ayzım bilä seni alyışlagaymen, yüzüm üsnä tüşüp alniña seniñ, yaşlarım bilä yuvulgaymen, da ayt kaymen: meya kökkä da alniña seniñ, arzani dügülmen kötürmä közlärımni benim da baçmaga köknüñ biyiklikiñä töräsizlikim üçün benim.

Da halikä sendän çolarmen ulu küstünmäç bilä da ulu (77v) izdämäç bilä, seniñ alniña tüşüp da yüzümnü yergä çoyup, çolarmen sendän, adam sövüçi Biy, baçkin zabunlangan da yäsir etilgän džanımnı benim, eski duşmandan çutçargın, Biy Tejrim benim, da yebergin friştäñni seniñ, ki meni saçlagay eski duşmannıñ çolundan da bermägäy meni kensinä yasırlı(78r)çka, zera ari çanıñ bilä seniñ satun alıpsen meni, da ari çaçniñ üsnä çutçardıñ meni.

Ey, adam sövüçi Biy Tejrim benim, kim bolur seniñ aytovsuz da ulu yarlıyamaçıñni seniñ aytmaga ya es bilä yetälmägä? Xaysi ki seniñ ulu sövüküñ bar adam džınsında [= džınsına] çarşı, ki berdiñ (78v) kendi kendini çaç çiyinına, da bizim üçün türlü çiyinlar kötürdüñ, da ari da bahasız ari çanıñni bizim üçün töktüñ bizim yazıqlarımizga boşatlıçka, çaysi ki aytıñ da bizgä orinag çaldırdıñ, ki kim ki benim tenimdän yesä ya çanımdan içsä, aңgaymen çiyinlarımni, ki bu çiyin(79r)da öldüm çaçniñ üsnä.

Aniñ üçün, bu yaçşılıçlarnı sendän çabul körüp, bar yüräkimdän benim seni haybatlarmen, seni şükürlärmen, çaysi ki bizgä yol körgüziyirsen yazıqlarga boşatlıçka.

Na halikä körüp, negä diñrä zamanım bardır çalışmaçka ol meñilik tirlık üçün, (79v) da hali ošta yuž köriyirmen ölümni hər kez közlärım bilä, ki yuvuçlanıyır maņa, da anda yuž barsarmen, çaydan ki yuž heç artıç çaytman.

Ošta yuž keldi zamanım da künüm benim, çaysi ki bu keçövlü dünyanı salıp kiriyirmen topraçka. Ne ž maņa anda bolur, çaysi ki bu (80r) buzulgan tenni beslädim tirlıkimdä benim, da halikä paydaş bolıyirmen çurtlarga, çaysi ki çisça zamanda yerimdä, çayda ki kömülüp edim, belgisizdir, da topraç çaytıyirmen, da çaramyuluç içinä tınıyirmen.

Bunuñ üçün çolarmen sendän, Biy Tejrim benim, çünkü budur tirlıkımız bizim (80v) bu keçövlü dünyada, da barça nemäsi dä keçövlüdür, da yoçtur ne üçün çayçurma, tek ol kelir meñilik uçmaçni, çaysi ki hadirläpsen kensi sövüklülärinä, bergäysen.

Biy Tejrim benim, çaysi ki kläsän, Jisus K'risdos, ol zaman, çaçan kelsän yaryu etmägä ölülärgä da tirilärgä, yaryulamagaysen meni benim (81r) köp da hesebsiz yazıqlarıma körä, çaysi ki köptür da aytovsuzdur, da ne uç, da ne çiriyi bardır benim yaman yazıqlarımniñ, ki toçup çarından anamnıñ benim çaç bu küngä diñrä yazıqlımen saņa.

Biyim da Tejrim benim, çaysi ki kläsän meni benim yazıqlarıma körä ögütlämägä, kim bo(81v)-lur çorçulu yaryuñ alniña seniñ turmaga? Ya kim bolur seniñ alniña toyrulanmaga? Tek keräk meñjärgäymen meñi tamuç otta, çaysiniñ ki ne uç bar, da ne çiriyi.

Na añip bunuñki çorçulu yaryuñnu seniñ, Biy, çaysi ki hadirläpsen seniñ ari buyruçuñnu saçlamaganlarga, aliyir (82r) meni çorçu da titrämäç, çaysi ki sendän çolup bar yüräkimdän da bar sıtçımdan benim.

Biyim benim Jisus K'risdos, Xozusu Tejrinin, çaysi ki olturupsen şerovpälärniñ da kərovpälärniñ çanatlarına, salmagın men köpyaziçlini seniñ çorçulu yaryuñdan, da arzani etkin meni, köpyaziçlini, sen(82v)niñ meñilik uçmaçına, çaysi ki hadirläpsen kendiniñ sövüklü çullarıña, çaysi ki seniñ ari boyruçuñnu saçlaptirlar.

Xolarmen sendän, Biyim da Tejrim, boşatkin maņa, neçik çaraççığa da neçik mak'saworga, da yar(83r)liya men köpyaziçliğa, zeram dügülmen arzani ündälmä çiz saņa benim köp da uç [yoç] yazıqlarım üçün, zera men alniña seniñ dügülmen adam, evet çurtmen ayaxıñ tibiñä seniñ, aniñ üçün arzani dügülmen açip ayzımni benim da aytmaga yazıçlı ayzım bilä benim: meya kökkä da alniña se(83v)niñ, zera menmen saņa yazıçlı barça adamlardan, menmen seniñ çiyinlarıña suçlu, çaysi ki men yazıçlı üçün kötürdüm çaçniñ üsnä, men yazıçlı seni, Biyim benim Jisus K'risdos, türlü-türlü çiyinlar bilä çiyinadım, men seni çaçladım, men seniñ haybatlı çollarıñni çadadım, men seniñ çaburyağni [=çaburyağni] çaçniñ (84r) üsnä teştim, men seni türlü-türlü sözlärım bilä aybladım, men seni yalanaçladım, men seni, Biy Tejrim benim Jisus K'risdos, Oylu Tiri Tejrinin, türlü-türlü çiyinlar bilä çiyinadım, zera sen bu suçsuz çiyinga keldiñ benim yazıqlarım üçün, çaysi ki bizni sa-

tun aldın kendiniñ haybatlı ħiyin aşıra, klāp bizni ħutħarmaga (84v) eski duşmanniñ ħolundan.

Na bunıñki yaħşılıħlar üçün, ħaysi ki sen bizgä, Biy, körgüzdün da anı tügäl ettiñ barċanı, ošta halikä tüşüp yüzüm üsnä, da yaşlarımni töküp, çovraħ kibik, ħolarmen sendän, Biyim benim Jisus K'risdos, yalyz toħgan Oylu Teñriniñ, yarlıya (85r) men köpyaziħliga, da boşatkin maña benim yazıħlarımni, Teñrim, şayavatlı bolġin men yazıħlı üsnä, da aňma töräsizlikimni benim atiñ üçün seniñ, Biyim, ħutħar meni, da saħla haybatlı ħaçiñ bilä seniñ.

Īolarmen sendän, Biyimizniñ anası, surp Asduadzadzin, pareħosçimiz bizim, (85v) ħaysi ki här kez ħoltħaň seniñ ħabulludur Oyluña seniñ, bol pareħos men yazıħlı üçün, ki boşatkay da yarlıyagay men köpyaziħliga da arzanisizgä ol zaman, ħaçan ki kelsä friştä alma dżanımni benim bu keçövlü dünyädan ol meñilikkä, pareħos bolgaysen men yazıħlı üçün ol ħorħu(86r)lu kelir yarġuda, da kötürüp ħollarıñni seniñ, ħolgaysen da boluşkaysen saña inanganlarga.

Īaysi ki saħ inanırbiz, ki sensen könü Teñriniñ anası, evet halikä ħolarmen sendän, bol že pareħos tiyyisiz Oyluña seniñ men yazıħlı üçün.

Bar(86v)ča arilär Teñriniñ, Mikajel da Kapri-el, hreşdagabedlär, şerovpełär da kešovpełär, 9 [tas] da altıħanatlı friştälär, K'risdosnuñ atına nahadag bolganlar gojslar, boluñuz pareħos barċaňiz, yalyz toħgan, ki yarlıyagay alarga da, kimlär ki yolda yürüyir ħuruda da teñiz üsnä geziyirlär, kimlär ki (87r) emgäniyirlär, kimlär ki jişadag etiptirlär dadżarlarni yasaganlarga, kelgäy şayavatıñ seniñ da tıngay alarniñ üsnä, da ħutħargaysen alarni, kimlär ki saña umsanıptirlar da bu bitikni emgänip yazıptirlar, alarniñ yazıħlarına boşatkaysen da arzani etkäysen kendi meñilik uçmaħi(87v)na, ħaysından ki bolsun saña haybat hali da här kez meñi meñilik, amēn.

Bu ħoltħanı aytkaysen, ħaçan arzani bolsañ ari teninä da ari ħanına Biyimizniñ

Inam bilä ħolarmen arilikiñdän, dünyäniñ Eyäsi, şayavatlı, uzunesli da köpyarlıġovuçi, şayavatıñ seniñ da (88r) yarlıyamaħiñ seniñ eksiksizdir yazıħlılar üsnä, da men köpyaziħli üsnä.

Yarlıya maña, Biyim, da boşat maña benim yazıħlarımni, boşat da tas etmägin meni yazıħlarım bilä benim, da saħişlamagin meni alar bilä, ħaysilari ki tüştülär kendi erklari bilä terängä, yoħsa saña umsanıpmen da işanıpmen, (88v) sensen işanıçim benim, da Eyäm, da Teñrim benim, ħaysi ki kelmädiñ sen artarlar üçün, yoħsa keldiñ

yazıħlılar üçün, ki yarlıyap kötürdün yazıħni dünyädan.

Bügün men yazıħlı ħolarmen seniñ şayavatlı Teñriliğiñdän, adam sövüci Teñri, yarlıya bugün men yazıħlı ħuluña.

Eyäm, seniñ adam sövüküñ bilä (89r) boşat benim yazıħlarımni, bilgän u bilmägän, erkli u erksiz, boşatlıħ bergäysen da yarlıyagaysen dżanım da tenimä benim da baġişlagaysen maña könü inam bilä da yaħşi ħilinmaħ bilä, ki, yöpsünüp ari teniñni da ari ħanıñni, algaymen yazıħlarıma boşatlıħni soñġu tınıħıma diñrä, (89v) şayavat bolgaysen yazıħlı ħuluñ üsnä, da yarlıya maña, köpyaziħliga, amēn.

Saymostur Tawit' markareñiñ, ħaysi ki keçägi alyışta ħoran alnına aytilir. Es ar Asduadz gattacı [=gartacı] tatarča [Псалом 54/55: 17]

¹⁷Men Biy Teñrimä sarnadım, da Biy işitti maña.

Ertäräk ħulaħ ettim Teñrimä benim da (90r) işanıñ edim tirlilik berüçigä, ki ħutħarir ħulun kendiniñ da tırgizir adam sövüci Biy.

Haybat Ataga da Oylu da Ari Dżanga hali da här kez meñi meñilik, amēn.

Ew ews ħaġayut' ean tatarča

Dayın artıħ eminlik üçün Biyni yalbariyiħ.

Ahnut' iun ew p'ark'

Haybat da alyış Ataga Oylu da Ari Dżanga hali da (90v) här vaħt meñi meñilik, amēn.

Īonarheçoj tatarča [Псалом 85/86]

¹Aşaxlat, Biy, ħulaħıñni seniñ da işit maña, zera yarlı da miskinmen men.

²Saħla dżanımni benim, ari Biy, ħutħar ħuluñnu seniñ, Teñrim benim.

³Yarlıya maña, Biyim, zera saña çaxırdım här kün, ⁴färäh etkin (91r) dżanın ħuluñnuñ seniñ, zera saña, Biy, kötürdüm dżanımni benim.

⁵Zera sen tatlı da toġrusen, köpyarlıġovuçi barçasına, ħaysilari ki sarnarlar saña.

⁶Xulaħ ħoy, Teñrim, alyışıma benim da baħkin avazıma [=avazına] ħoltħamniñ benim.

⁷Kününä tarlıħımniñ benim sarnadım saña, da işittiñ meni.

(91v) ⁸Dügüldür kimesä oħşaş saña, Teñrim benim, da dügül kimesä neçik işläriñ seniñ.

⁹Barča dżinslarni, ħaysi ki ettiñ, kelgäylär da yerni öpkäylär alniña seniñ, haybatlagaylar atiñni seniñ meñilik.

¹⁰Ulusen sen, Biy, da etärsen tamaşalarni, da sen yalyzsen, Teñri.

¹¹Yol körgüzgin maña yoluña seniñ, [da bariyim könülükünä seniñ], da fär(92r)ah bolgay yüräkim menim çorçmaga atıñdan seniñ.

¹²Xosdovanel bolıyım saña, Biy Teñrim menim, bar yüräkim bilä menim haybatlıyım atıñni seniñ meñilik.

¹³Ulu boldu üstümä menim yarlıyamaçıñ seniñ, çutçardıñ dżanımnı menim tamuçlarnıñ tıbindän.

¹⁴Teñrim, töräsizlär turdular üstümä (92v) menim, da yıñları çuvatlılarnıñ izdädilär [bo-yumnu menim, da saıñmadılar] seni, Teñri, alına kendilärniñ.

¹⁵Evet sen, Biy Teñrim menim, şayavatlisen da yarlıyovuçi, uzunesli da köpyarlıyovuçi, da kö-nü, baçkin maña da yarlıya maña.

¹⁶Ber çuvat çuluña seniñ, tırgız oyluñ çarava-şıñniñ da et maña nişan yaçşı(93r)lıçıñniñ.

¹⁷Körgäylär körälmäçsizlärım menim da uyalgaylar, zera sen, Biy, boluştuñ maña da övündür-düñ meni.

Haybat Ataga Oyluğa da Ari Dżanga.

P'ark' k'ez, Asduadz tatarça

Haybat saña, Teñri, haybat saña, haybat saña, Biy Teñrim menim.

Ew ews yağayut'ean tatarça

(93v) Da dañın artıç eminlik üçün Biy Teñrini yalbarıyıç.

Ahnut'ıun ew p'ark' tatarça

Haybat da alıış Ataga da Oyluğa da Ari Dżan-ga, bir Teñrilikkä, hali da här kez, meñi meñilik, ameñ.

Abreçoj tatarça

[Псалом 139/140]

²Abra meni, Biy, adamdan yaman, könüsüz kişidän çutçar meni.

³Sayışladılar törä(94r)sizlikni yüräklärinä kendiniñ, kün uzun hadirlädilär oğraşka.

⁴İtlädilär tillärin kendiläriniñ, neçik yılan, da ayları izniñ tıbinä erinläriniñ alarnıñ.

⁵Saçla meni, Biy, çolundan yazıçlıniñ da adamdan yaman çutçar meni.

Sayışladılar tiyma barganımnı menim, ⁶ya-ş(94v)irdilar öktämlär sırtmaç maña.

İplär saldılar maña sırtmaç ayaxlarıma, maña çövräsiniä steşkalärımnıñ menim yamanlıç çoydu-lar maña.

⁷Ayttım Eyämizgä: Teñrim menim sensen, çulaç çoy avazına alıışimniñ menim.

⁸Biy, Biy, çuvatı çutçarıлмаçимізniñ, kölgä başıma menim kününä oğraşniñ.

(95r) ⁹Çıçara bermägin meni, Biy, küsänçliki-

nä yazıçlılarnıñ, kimlär ki saıışladılar menim üçün heç nemädän urma meni.

Ki heç biyiklänmägäylär saıışladı [=saıışları] alarnıñ, tügällänmägäylär uçuna soñyulariniñ alarnıñ, ¹⁰çazçanganı ayızlariniñ kendiläriniñ yap-kay alarnı.

¹¹Tüşürgäysen üstlärinä alarnıñ uççun(95v)-larin otuñ, yemirgäysen alarnı, ki miskinliktän bolmagaylar tirilmä.

¹²Tilçi adamga oñmagay yer üsnä, yazıçlı adamni yamanlıçı kendiniñ ulagay tas bolmaçka.

¹³Tanıdım, ki yarı etärsen, Biyim, yarlıga da könülük çaräsizgä.

¹⁴Toyrular şükürländilär atıñdan seniñ, tur-gaylar toy(96r)rular alnına yüzüñniñ seniñ.

[Псалом 140/141]

¹Biyim, sarnadıñ saña, da işit maña, baçkin avazına alıışimniñ menim, sarnaganıma menim saña.

²Toyrı bolsun alıışım menim, neçik temyan, alniña seniñ, Biy, kötürülgänin [=kötürülgäni] çol-larımniñ menim — çurban keçägi.

³Xoygın, Biy, közätüçi ayzıma menim da eşik (96v) bek erinlärımä, ⁴ki yañılmagay yüräkim ya-man sözlär bilä.

Säbäplämä säbäpin yazıçniñ adam bilä, kim-lär ki etärlär töräsizlikni, ülüştü bolmagaymen tañlanganlarına alarnıñ.

⁵Ögütlägäy meni artar yarlıyamaçı bilä da azarlagay; yarı yazıçniñ yaçlamagay başımnı menim; da alıışım erkinä aniñ.

(97r) ⁶Tiyıldilar yuvuç çayaga yarıuçları alarnıñ, işitkäylär sözlärımä menim da tatlılan-gaylar.

⁷Neçik çalinlıçı topraçniñ, ki yayılıptır dün-yäda, saçilgaylar söväkləri alarnıñ yuvuç tamuç-ka.

⁸Alniña seniñ, Biy, Biy, közlärımdirlär me-nim, saña umsandıñ, Biy, çıçarma dżanı men-dän.

⁹Saçla meni satamadan, (97v) ki yaşırıptırlar maña pogorşen'esindän töräsizlik etkänniñ.

¹⁰Tüssün sırtmaçına aniñ yazıçlarnıñ yalyız men, men keçkinçä.

[Псалом 141/142]

¹Avazım bilä menim men alnına Biyniñ sar-nadıñ, Biyni çoldum.

²Saçtıñ alnına Eyämizniñ alıışimni, alnına aniñ ayttım.

³Eksilgäninä mendän dżanımnıñ menim sen, (98r) Biy, tanıdıñ steşkalärımnı, yol bilä, ki bariyir edim, yaşırıldı maña sırtmaç.

⁴Baḫiyir edim oḡumdan, köriyir edim, da kim-sä tanımaz edi meni, tas boldu mendän xaçmaḫim, da ne tas bolmadı izdävüci boyumnu benim.

⁵Avaz ettim alniña seniñ, Biy, da ayttım: sen-sen umsam da ülüşüm yerinä tirilärniñ.

(98v) ⁶Baḫ, Biy, alıñışma benim, zera men aḫaḫ boldum asrı, tırgız meni ḫuvalanganlardan, zera ḫuvatlıdırılar mendän.

⁷Çıḫar zındandan boyumnu benim, şükürlän-gäymen atıñdan seniñ.

Saḫa baḫiyirilar toyrular, negä diñrä töläsärsen. Haybat Ataga da Oḡulga da Ari Džanga.

(99r) **Hasealk's tatarča**

Yetiškänimiz sahatına keçäḫurunuñ barča-miz, kötürüp ḫollarimizni bizim, ḫaysı ki baḫışla-dıñ bizgä kündüznü eminlik bilä keçirmägä da ye-tiškä sahatına keçäḫurunuñ, arzani etkin bizni, Biy, ari yüräk bilä frištälärniñ yiri [eeri] bilä şü-kürlükñü sunma Eyä(99v)miz Teñrigä, barčanı tu-tuçıga, ki tırgızgäy da yarlıḡagay, amēn.

Ayaçesçuk' tatarča

Yalbariyiḫ barini tutuči Teñrini, Atasın Eyä-mizniñ Jisus K'risdosnuñ, ḫanin eminlikniñ, emin-lik u bir yalız ari bütün dünyâniñ da arak'ellärniñ yixövü üçün, ki köp yıllarga eminlik bilä bergäy (100r) bizgä Biy Teñrimiz bizim, da ḫanlarni emin-lik etüçilärni yeber bizgä ulu ari ḫorḫulu atı üçün kendiniñ, ayalıḫların uruşların, zpahilärniñ, zpa-hi başçılarniñ, žoyovurtunu, kirmäḫimizni da çix-maḫimizni bizim eminlik bilä saḫlagay da barča uruşların duşmanların ufatkay (100v) bizdän. Biy barini tutuči, tırgız da yarlıya.

Iñirni yetiškändä alnimizga kelgän keçämizni eminlik bilä inam bilä Eyämizdän ḫoliyiḫ.

Frištäsın eminlikniñ da közät boylarimizni bi-zim inam bilä Eyämizdän ḫoliyiḫ.

Arinmaḫni da boşatlıñni aşınganimizni bizim inam bi".

(101r) Ari ḫaçiñ, ulu da küçlü ḫuvatıñ boluşuči da közätüci bolgay džanimizga bizim, inam bi".

Da dayın artıḫ bir sözdän könü da ari inami-miz üçün Biyni yalbariyiḫ, boylarimizni saḫa, Eyä-miz Teñrigä, simarlıyıḫ.

Yarlıyadı bizgä Biy Teñrimiz bizim. (101v) Ay-tiyiḫ barčamız bir ayızdan: yarlıya, Biy, yarlıya.

Surp Asduadz tatarča

Ari Teñri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki xaçlandıñ bizim üçün, yarlıya bizgä. 3 kez ayt.

Haybatlı da alıñılı dayma ari gojs, Asduadz-a-dzin Mariam, anası K'risdosnuñ, sung(102r)ün ḫoltḫamizni bizim Oḡluña seniñ da Teñrimizgä bizim.

P'rgel zmey tatarča

Xutḫar bizni sinamaḫtan da barča tarlıḫimiz-dan bizim.

Vasn ḫaḡayut'ean tatarča

Işitövlü bolmaḫ üçün Eyämiz Teñrigä avazına ḫoltḫamizniñ bizim pareḫosluḫu bilä surp Asdua-dzadzinniñ enmäḫliḫ bilä üstümüzgä bizim ya-(102v)rliḡamaḫi da şayavatı Eyämiz Teñriniñ, ba-rini tutuči Biy Teñrimiz bizim, tırgız da yarlıya.

Hamparci tatarča

[Псалом 120/121]

¹Kötürdüm közlärimni benim taḡlarga, ḫay-dan ki kelgäy maḫa boluşluḫ.

²Boluşluḫ maḫa Eyämizdän kelgäy, ki etti köknü da yerni.

³Bermägin seskänmäḫkä ayaḫiñni seniñ

[Переписчиком пропущено несколько листов].

[Johannes Karneçiniñ aytkanı da ḫoltḫa Biy Teñridän]

Biy, Biy da Ata, Ata tirlikimniñ, yügünürmen alniña da ḫolarmen seni, baḫ miskinlikimni seniñ ḫuluḫnuñ da yarlıyan çarä](103r)siz ḫuluña, da aya yazıḫ bilä bulargan boyumnu.

Oḡalt men siñganni da turḫuz men yixilganni.

Xoy milhäm yaralı da irinli džanıma benim da çürgä yaramni.

Yoḡarı turḫuz, zera tas boldum da buzuldum sansiz dinsizlik bilä da yamanlıḫim bilä, da yazıḫ-larim biyiklän(103v)di başımdan yoḡarı.

Bayları bilä yazıḫniñ çürgäldim, 7 kerät yañil-maḫim zapt etti meni.

Da hesebi yoḫ uyalmaḫsizliḫniñ.

Saḫa meya, tırgızüci meñilik.

Yoḫtur erkim közlärimni saḫa açma.

Yoḫtur buyruḫu [ündämägä] atıñni üstümä ḫorḫulu zamanda.

Yüzümnüñ uyatı (104r) yaptı meni, da sanççaladı meni tegänäki yazıḫniñ.

Da Biyim, Biy, kingä umsanıyım ya kimni etiyim maḫa işanç da umsa tirlikkä?

Evet köp kez yüräkländirdim biyiklängäni, da yänäci andan ḫolarmen.

Kirmä törägä seniñ ḫuluḫ bilä, Biyim, da ma-ḡa tölöv etmä ḫilinganıma körä, Teñrim.

(104v) Yüräklänmäḫ bilä da öçäşmäḫ bilä öçäşmä maḫa, Biyim, da ulu ḫorḫulu ögütüñ bilä ḫorḫutma meni, ḫaysı ki yıḫlamaḫiñdir meni, Teñrim.

Çıḫara bermä men yazıḫlini mirmıldanmaḫi-na meñilik otka, Biyim, da yebermä men çaräsizni yarlıḫovsuz ḫiyiḡa, Teñrim.

(105r) Eltmä otuna da isilikinä yer tibiniñ, Bi-

yim, da biylik etməsin çirik da emgəngən boyuma, Tejrim.

Biyiklənməsin üstümə ot yalini, Biyim, da keltirmə üstümə xaranyu otnu, Tejrim.

Oyanmasın üstünə men yazıxlının böläki ölümsüz xurtnuş, Biyim, da keltirmə men köpya-zıxlı üsnə (105v) igränçilikin yaman yüzlü dʒan duşmanı, Tejrim.

Yapmasın tas bolgan xuluşnu otlu teyiz, Tejrim, da üstüm bilä keçməsin tamuşnuş otlu aşın suvu [suven], Tejrim.

Yebermə meni xaranyu yaman yergä, Biyim, ki tüsmägäy men yıylamaş bilä terän da otlu çu-yurga, Tejrim.

Ayırma meni yilxisi(106r)ndan sanlıların, Biyim, da zırgel etmä men keçövlünü birliklä-rindän tanganların, Tejrim.

Xorxulu avazın maşa işittirmä, ki yaman xul da keräksiz, da közündän kerä etmä men köp sa-yışlıni meñilik sayıştan da alyıştan, Tejrim.

Yoşesä yarlıyamaşın bilä meñilik sayıştan da alyıştan [=yarlıya maşa, da yetövsüz adam süvükün bilä xarşı kel maşa], Tejrim.

(106v) Xolarmen sendän, Biy, aritüçi xuvatın bilä arit meni, xaysi ki kirlänipmen yazıx bilä da boş etüçi erkiş bilä xutxar meni açıxlı küydür-mäxindän otnuş.

Ber maşa yer yariş bilä tolu sarayıña da bir-lät men tas bolgannı taslarına ağıllı gusanların.

Ber, Biy, xolarmen sendän, başışını, (107r) ki bolgaymen birgälärinä tanganlar bilä, ki alar bilä maştagaymen ari surp Errortutıunnu, Ata Oşul Ari Dʒan Biy Tejri, hali da hər kez meñi meñilik, amən.

Alyış surp Krikor Naregaciniş surp Asduadzadzingä xarşı

Bu xadar umsa kerilmäxlärgä, da xorxulu yü-räk yüräk (107v) sınmaşlıx üstünä, xorxkan bek xorxulardan, Tejrilik öçäşmäxlärindän xizgan, dʒan bilä müşxüllängän soşyuga dek xolarmen seni, surp Asduadzadzin,

Friştä adamlardan,

Tenli da körümlü keşovpe,

Xarişilmagan, neçik hava,

Aruv, neçik yariş,

Kirlänmägän oşsaşıña da tiparıña (108r) körä tan yilduznuş biyikliktä,

Dayın özdän, ne ki turadzaxları basılmagan arilikläri,

Sanlı atalgan yeri,

Uçmaş tınıxlı,

Tirlik ayaçi ölümsüzlüxnün,

Otlu xiliç bilä çövrälängän,

Biyiktägi Atadan xuvatlangan da aruvlangan,

Turmaş bilä Oşul(108v)nuş toşrulangan da çatırlangan, yalıız toşgani Atanıñ da saña pirvo-rodni Oşul saña toşmaşın bilä, da Biy yaratmaş bilä kirlänmägän aruvluşuna zadasız yaşşı da za-dasız aruvlu xanga, ayovuçi da pareşos,

Yöpsün xoltxamni bu küstünmäximä, seni tapulganga sungın da bayışla bu(109r)nuş bilä, birlätkin sözümnü menim ävälgä ululuşunğa yirla-maşım bilä seniñ yalbarmaşınğa.

Örüp birlätkin men yazıxlınıñ leyi küstünmä-xin seniñ sanlı da temyanlı xoltxana.

Sen teräki tirlikniñ da alyışlı yemişni.

Zera sendän dayma boluşlangan, da yaşşını xilingan, da aruvlangan, seniñ toşuş(109v)unğa asralgan da yarişlangan, tiriliyim Krişdosta, Oş-lunğa da Eyänğa seniñ.

Boluşkin, xanatişniñ alyışlı bilä tapulgan ana-si tirilärniñ, da çixkanim benim bu aşax yerdän başxa xiynameşlarından artından barma tirlikkä da turadzaxlarına hadirlikniñ, ki yenilgäy soşyum benim men ayırlanganga törä(110r)sizlik bilä.

Etkäysen maşa ulukün färählikkä künümä benim dʒan bermäxtä sayaytuçisi ayrişin Ewanıñ, pareşos bolgın, xolgın, yalbargın.

Zera aytovsuzsen aruvluşunğa, da ošta sö-zünğa seniñ inanırmen, ki xabul bolgandır.

Yaşların bilä boluşkin men darılğanga sen ögülgän xatunlarda.

(110v) Tiz aşaxlat maşa barişmaşka sen, toşu-ruçisi Tejri.

Men mizerniğa xayyurgın, xorani biyiklikniñ.

Xol bergin men tüşkängä, dadzari köknün.

Haybatlagın Oşluşnu seniñ sendä, Tejri ki-bik, maşa sk'ançelik' etmä yarlıyamaşlıx, xaravaşı Tejriñ da anasi.

(111r) Biyiklängäy hörmätin seniñ benim bilä, da körüngäy xutxarımaşım benim seniñ bilä.

Eğär meni tapsa, Biyiniñ anasi,

Eğär maşa yarlıyasa, aruvluşnuş anasi,

Eğär men tas bolgannı faydalansa, zadasız,

Eğär men kesilgängä därman etsa, sanlı,

(111v) Eğär men uyalgannı ilgäri yuvuşlat-sa, yaşşı şnorhk'lu,

Eğär men umsa kesilgängä barişliş etkäysen, dayma surp gojs,

Eğär men kerä sayıngannı övdägi etkäysen sen, Tejridän ululangan,

Eğär maşa körgüzsän şayavat, xarışlarınñ buzuçisi,

Eğär men salyalangannı toştatkäysen, tınçliş,

Egär benim çarşılğan(112r)nî müşxüllüxüm-dän teşkirsän, eminlik etüci,

Egär men kerî tüşkängä müdara etsän, ögövlü,

Egär benim üçün kirsän moydanga, ölümnü kerî etüci,

Egär ki leyiliximni benim tahimlätsän, tatlılix,

Egär benim ayırılmaç farçlamaçni yixsañ, barişturuçi,

(112v) Egär aruvsuzluxum benim kötürsän, buzulmaçka ayaç saluçi,

Egär men çixara berilgänni ölümgä çutçarsañ, tiri yarlıç,

Egär yiyılamaç avazimni kessän, färâhlik,

Egär men sindirilgänni yasasañ, milhâmi tirlikniñ,

Egär men yixılğanga köz salsañ, dżan bilä tolu,

Egär yarlıyamaç bilä (113r) yoluçsañ maña, bitik sunulğan [şonulğan],

Alyışli yalyız erinlärindä zadasız tilläri bilä sanlılarnıñ,

Ošta bir tamçi sütünün gojsluxuñdan seniñ dżanima benim yazılğanda tirlikimdä benim çuvatlatır.

Anasî Biyiktäğiniñ, Eyämiz K'risdosnuñ, etüçisiniñ köknün da bütün yerinç,

(113v) Xaysi ki aruvsuz kibik toytuñ bütün ten bilä da tügäl Teñrilik bilä, çaysi haybatlıdır Atası bilä da Ari Dżan bilä isnot's bilä, da tergov-süzlüç bilä, bizim tarbiyatimiz bilä birlängän barçası da barçasına birisi Errortut'undan, añar haybat meñi meñilik, amën.

Оүчүн к'ез татарча

[Лука 1: 28, 30, 42 > Радуйся, Благодатная]

Ouçun saña, Ma(114r)riam, tolu başxiş bilä, Biy seniñ bilä! Alyışlisen barça çatunlar arasına, da alyışlidir yemiş yüräkiñniñ seniñ Jisus K'risdos!

Anasî Teñriniñ, pareços bol yalyız toγgan Oγluña seniñ, saçla bizni sinamaçtan da barça eksiklikimizdän bizim, amën.

Dayın da yiyılamaçi surp Asduadzadzininiñ, çaysi ki çaçka çarşi aytı

(114v) Asduadzadzin gojs Mariam, turup çaçi tibinä yalyız toγgan mimiadzıngä, tökiyir edi yaşlarin kendiniñ açılıç bilä da bunu aytıyir edi žalosni avaz bilä:

Aç, aç, ki seni çaç üsnä kördüm, miñ kez avaç men anaña, yangan yüräkkä!

Oylum, Oylum, Jisus, benim Oylum, közüm-nün yariçi, anañniñ seniñ, (115r) gojsnuñ, benim yalyız toγgan suçsuz çozum, çaysi ki yazıç üçün turupsen çaçka, avaç, avaç, ki".

Körmädim, körmädim sözün friştäniñ, körmä-

dim Oγul sitolicasına Tawit'niñ, yoçsa turupsen çaç üsnä haybat ornuna, bir tamçi suvga hasrät-längän, avaç".

Körmä seni çanı men, anañ, umsanir edim, (115v) başiñ tadzlangan kördüm, ögövlü, da hali tikänlik bilä bolduñ ayblangan, seniñ yariçli yüzünä sililär [silar] bilä urulğan, avaç, avaç".

Padişahi meñilikniñ, men seni toydum, da çanlardan başxiş yöpsündün, kün kündan anı um-sanir edim benim Jisuska, ki biylik etkäy ediñ bü-tün dünyâgä, avaç, avaç".

Friştälär toyuş(116r)uñda seniñ kötürdülär çaxiriç, avaz bilä ayttilär: «Eminlik yergä»,— da hali müşxüllängän Biyim benim, yüzün tükürül-gän da suçsuz tövülgän, avaç, avaç".

Ošta yetiştı sözün seniñ, Simeon, ošta çiliç bilä yüräkim yaralandı, ki benim bir toγganimni suçsuz çiynadılar, masçaralıç bilä dinsizlär urıyir-lar, avaç".

(116v) Gojsluk bilä toyurdum, zadasız beslä-dim, aruv süt bilä men seni yedirdim, da hali yalanaç turupsen, masçaralangan, da sirkä suv or-nuna beriyirlär saña içmäçkä, avaç".

Ne yazıç çilindin, Oylum benim, ya ne işlädin, ki suvnu çaxirga teşkirdin, çaysi saña hali leyi iç-riyirlär, da ba(117r)çmaçta anañni seniñ şışlärler? Avaç".

Ey, Eyämliçniñ [=Eyämizniñ] k'ahanaları, ne sizgä keçtiç, ki ornuna bunu bizgä tölädinçiz, benim bir toγganimni, ki sizni yedirdi, da murdar çollarıñiz bilä ne üçün çiynadıñiz? Avaç, avaç".

Jisus Oylum, sekinlik bilä ögütlängän, uyal-maç bilä seni beslägän, hali (117v) nek turupsen yalanaç da kerilgän çaç üstünä, da anañ çarşiña seniñ yiyılğan? Avaç, avaç".

Seni Mısirga aldım da çaçtim da oylanlar çürilganda [çirirgan] çiliçtan seni çuçardım, da hali barmaçların çan bilä dir boyagan, da maña saña boluşma müdarasızdır, avaç, avaç.

Antamaludç toxt(118r)attin tolu [tolun], ki çulnu saçayttin, çoyduñ çixtin da biyiklänidin çaç üsnä, çollarıñ seniñ da ayaçlarıñ çadaçlar bilä çadagan, avaç, avaç".

Menim bir toγgan tirliki ölüärniñ — tükürük bilä soçurlarga yariç berüci. Ne üçün, harsizlar, tüküriyirsiz yüzünä? Da çarışli ölümgä seni çixara ber(118v)dilär, avaç avaç.

Ey, benim övündürüçim, da tirliki dünyäniñ, kim bolur benim yaşlarimni kerî etmä, çaçan birinimni alıp çaptılar, da közüm alnına çaçka çixardılar? Avaç, avaç".

Xoy çarançulansin yariçi günäşniñ, çoy salin-

sın böläkläri yılduzlarnıñ, çaçan ki seni ölümdä kördüm başına çaç dżaniñni (119r) simarlagan, avax, avax.

Ey, kimsä xoysa edi meni yuvux saña, ey, kimsä xoysa edi yuvuxlanma saña, da alıp zadasız xollarıñni öpmä, da yaşlarımni xanıñ bilä xarıštırma? Avax, avax”.

Yarlıyovsuz rıcerlär, maña yarlıyanıñiz, birginämdir mendä, xapmanıñiz, beriñiz tenin Oylumnuñ benim, xaysı ki öldür(119v)düñüz, men anaga övünmäxliçkä, xaysı ki bar men, neçik teñiz talılangan, avax”.

Ey, Mariam Mak’tayenaçi, bugün sen yıla anası Jisusnuñ, ki Oylumnu benim kördüm xadalgan, da kensiniñ şägetrläri yer üstünä dayılğan, av”.

Kel, Jovhannes, kel, oylum, zera sensen benim bir toğan Oylumnuñ sövüklü şeger(120r)ti, alıyıx tenni da öpiyix, da yaş bilä bunu kömiyix, avax”.

Sen yalyız Oylum, tövülgänsen, yalyız bolduñ xıynalğan, evet şegertlärin xoydular seni da xaçtilär, yemäx kazanlarga Oyulgınamnı benim berdilär, avax, avax, ki seni xaç üsnä”.

Ošta men xaldım övünmäxsız, ošta umsasız tarlıx bilä (120v) xıynalıyırmen, xaysı ki stolicada padşahımniñ umsanır edim, bugün xoyıyırmen xazılğan kerezmana seni, avax”.

Ey, ki etkäysen maña baçmaçlıx, ey, ki toldurgaysen sözün hreşdagnıñ, ki yazıxsızsen, baskaysen zorlu ölümnü da bergäysen tekrar ölüdän turmaç, avax, avax, avax”.

Evet, ki bugün xaranıyuluç dövralädi meni.

Zera ki, Oyulgınam, seni kördüm xadalgan, da hali xaya bilä kerezmannı möhürlängän, da umsamdan benim bolduñ eksilgän, avax, avax, ki seni xaçta kördüm, 1000 avax, miñ anaga, yangan yüräkimä!

Alıış da xoltxa Biy Teñrigä tım zamanına här ulukünnüñ Dznunt künü ayt

Biy da Teñri, barçasına (121v) seniñ ari Toymaçıñ bilä aytovsuz, yöpsün bu sözläri bilä xoltxanı xoltxası bilä gojs ananıñ, yıñılğanlarnıñ bu övdä, bularga [=başıla] başxış yaxşı.

Ki bizim üçün tenni kiydiñ, Jortananda mgrdel (77v) bolduñ, tügällikiñ bilä tügällädiñ da yer üsnä adam yürüdün, Teñri kibik yarlıyadıñ, şayavatlan bizgä, Biy, yaxşı etüci, yıñılğanlarga teñ barabar.

Değ intas künü

Xoltxası bilä ari xartnıñ da baıdan çeşilgänniñ, Biy, bizni saçla duşmandan da sönmägän yanar ottan.

40 ajos künü ayt

Ey ari igitlär, 40 bolğanlar, ki xıynaldıñiz saşawka içinä, parexos boluñuz Tadžlanganga, ki şayavatlan(122v)gay xorxulu kündä yıñılğanlarga bir oyurdan.

Lusaworiç künü

Yarıxlatuçi Ata, maçtovlu, yöpsün bu sözlär bilä xoltxanı da xolgin Atasın haybatnıñ, ki buzgay yazovun bizim yazıxlarımizniñ.

Çubux uruşkan künü ayt

Biy da xutxaruçi alıışli, kelgän xart(123r)lar oylanlar bilä sarnadılar, ki otlular xorxu bilä eskändilär, yäñi zerebya üsnä olturduñ, bizgä yarlıya, Biy, şayavatlanıp, xaysı ki bu ari uluküngä yıñilipbiz.

Ulu kiçiyakün ayt

Oyul da Söz Ataga teñ, ki ganonk’ta olturduñ, xullarıñniñ ayaçların aşaxlıx bilä yuvdu(123v)ñ, bizim yazıxlarımizni köp türlü aritkin bizdän, Biy, yaxşı etüci, da seniñdir haybat här vaçt tiyyisiz.

Ulu aynakün ayt

Yalyız toğan Oyul da Söz, ki xıyinni adamlar üçün boyuça kötürdüñ borçsuz, bizni azad et, Biy şayavatlı, yanar, sönmägän ottan yalbarmaçı bilä a(124r)nañniñ, xoltxası bilä, da seniñdir haybat tiyyisiz da uçsuz.

Ulu şapatkün ayt

Tamaşa haybatlı da bu ari ulukündä Biyimizniñ ulu sayışına seni xolarbiz, Biyi barçasınıñ, yazıxlarımizni añmagaysen xorxulu kündä.

Awedum Asduadızdın künü

Ki kelgäninä Kap(124v)rielnıñ aldın saylıx fährählik bilä da işittiñ xorxulu avazni, ki Biy Krisdos sendän toysar, sendän xolarbiz yalbarmaç bilä da yaş bilä, parexos bol seniñ Oyluña, ki aritkay yazıxın xoçovurtnuñ.

Bayram kün ayt

Ki turduñ ölüdän, sindiryaladıñ eşiklärin tamuñnuñ, azadlıx (125r) berdiñ dżanlarga, ki Atämdän beri anda edilär, bizgä yarlıya, yazıxlılarga, da başıla ülüş arilər bilä, da turıyuzgin artarlar bilä.

Hamparcum künü

Jisus, xaysı ki 40 künnüñ arasına tamaşalı körgüzdün, barça arak’ellärniñ alnına yavn’e kök-kä ayındıñ (125v) da olturduñ oñ yanına Atanıñ, ol haybatıñ üçün yarlıya barça kristänlarga da men köpyazıçlıga.

Hokoj kalust künü

Ki köktän yergä endiñ, Dżaniñni Teñri ki açtırdıñ, ganonk’ta avaz ettiñ, ari arak’ellärni toldurduñ, xayyuların alarnıñ çeştiñ, da ulu başxış

bilä (126r) körkäyttin, bizni azad et, ki ündädiñ işitmä avazni sövünçlük keltirüci.

Vartavar künü

Ki T'apor tayına belgili bolduñ, aytovsuz yariñ bilä teşkirildiñ, da köktän Ata tanıxliñ berdi: «Budır Oylum benim sövüklü».

Aşagerdlär seskändilär ulu titrämäx bilä, yergä tüš(126v)tülär, ulu tañ bilä tañladılar, çaçan kördülär, ki yariñlandi, ber bizgä džan yariñlangan, ki bu ari ulukündä yiyilipbiz.

Asduadzadzin künü ayt

Asduadzadzin, toyrucı Sözni, gojs zadasız, da anası çutçaruçiniñ, ki teşkirildiñ Oyluñ çatına yariñlilarniñ yoyargi u(127r)lusuna, bol pareços çorçulu kündä, ki işitkäybiz yaçşi džuvap da arzanı bolgaybiz alıışli avazga.

Surp Xaç künü ayt

Ey surp Nišan, Teñrini yöpsüngän, aytovsuz yariñ bilä yariñlangan, tirlikinä adamlarniñ säbap bolgan, ki dazgahi ölümnüñ turıyuzgan, evet saña Biy (127v) biyändi, da ulu başıñ bilä seni tadzladı, kelgän kününä belgirtti seni, elçi kensinä ayttı, da kimlär ki çaçka inandılar, çanlıçka arzani boldular. Ölcövsüz pareços bolur, çaçan köktägi biryilartartılsarlar, ol vaçtta bolgaybiz [=bol bizgä] şavavatli, çaysi ki çaçına yerni öpärbiz.

Arak'ellär künü ayt

(128r) Arak'elläri Eyämiz Teñriniñ, başıñlar da slavası ari yiyinniñ, aldıñiz atalgan sizgä haybatni, çeşmäçni, baylamaçni, açmaçni, yapmaçni, olturuçuna haybatniñ olturmaçni, pareços bolunuz tiyyisiz Teñrigä, ki saçlagay džanimizni sinalmaçtan, da sövünsüz [=sönövsüz] yanar ottan çutarılma(128v)çına džanniñ ten bilä.

Surp Sdep'annos künü

Ey ulu tanıx da çiyналган surp Sdep'annos, ki atıñdır tadz burungi tanıçta, da sargawak, başıñşın Džanniñ tiyyisiz yöpsüngün [=yöpsüngän], çiyiniña seniñ köñlüñ bilä bargan, Teñrilikni bolduñ körgän, bol pareços sen yalıziñ Oylu da Džan Ata ölcülmägän çoyovurtka tiyyisiz çuvat çor(129r)çulu kündä da yiyinda.

Surp Hreşdagabed künü ayt

Tensiz yiyini friştälarniñ, ki tiyyisiz alıışlar-siz Biyini haybatniñ, dostları adam džinsiniñ, piriçınca ölümgä da tirlikkä, saçlavuçisiz ulusları da kölegäsiz Teñrigä çorçkanlarga, çaxirirbiz sizgä avazi bilä çoltçaniñ da yalbarma(129r)çniñ, küstünmäçniñ, pareços bolunuz Biyinä haybatiniñ [=haybatniñ] ulukün üçün, da tutkanlar üçün ulukünü. Da bizni çutçar, Biy, sinalmaçtan, amən.

Xoltça Biy Teñridän, çaçan kelsän yixöv eşikinä, ayt

Sarayı Teñriniñ da tinmaçı Ari Džanniñ, çaysi ki sendän aşıra ündäldim (130r) surp awazandan Oylu köktägi. Bütün sendä biyändi çurban soyulma zadasız Xozusu Teñriniñ.

Ne dä džähtlanipmen eşikinä seniñ, da yalbarırmen sendän, arıt meni yoyartın Teñrilik yuvmaçı bilä, da sürt yazıçlarımnı benim, da arzani et kirmä alnına ari seçanniñ, ki aşaxlanip yerni öpkäymen, da çoltçamni sungaymen.

(130v) Da kirsän yixövgä, bu alıışni sun

Biy, eksik etmä meni meñilik yaçşılıçıñdan seniñ, Biy, çutçar meni meñilik çiyindan.

Biy, egär söz bilä, egär çilinmaç bilä, egär yaman saçışim bilä yañilipmen alniña seniñ, boşatlıç bayışla benim yazıçlarımnı [=yazıçlarıma].

Biy, çutçar meni barça türlü yaman sina(131r)maçından, da ayırlıçından eski duşmanniñ.

Biy, çutçar meni barça türlü yaman saçışniñ murdarlıçtan da barça türlü yaman övränçiklärden.

Biy, yariçlat yüräkimi benim: çarançulattı meni yaman suçlançlar.

Biy, ävöldän men neçik adam yañıldım, evet sen neçik Teñri yarlıya.

Biy, baç zabunluçun džanimniñ benim da aç(131v) şavavatiñni seniñ boluşmaçka maña.

Biy, ki mendä haybatlangay ari atıñ seniñ.

Biy, yaz atın çuluñnuñ seniñ yazovuna tirlikniñ da buyur maña keçövsüz başıñiñni yaçşi bayışlama.

Biy, etmädim alniña seniñ yaçşılıç, evet ber maña seniñ tatlılıçıñ bilä çaytma başlap yaçşılıçka.

Biy, yüräkimä men(132r)im saçovun başıñiñniñ seniñ da yarlıyamaçıñniñ seniñ eksik etmä mendän.

Biy Teñri, yaratuçi köknü da yerni, añ men yazıçlı çuluñnu, çaçan kelsän çanlıçıñ bilä seniñ, zera alıışlıdır atıñ seniñ, maçtovlu da haybatli meñi meñilik, amən.

Xoltça Biy Teñridän

abaşçarel bolgan kimsälär üçün

(132v) Yaratuçisi köknüñ, padişahi padişahlarniñ da Biyi biylärniñ, çaysi ki meni yarattıñ heç nemädän seniñ haybatli sürätiña oçşaş, da kendi çaniñ bilä satun aldıñ meni. Xaysi ki men yazıçlı arzani dügülmen ündämä, da ne atıñ bermä, da ne fikirim bilä saçışlama (133r) yetövsüz Teñrilikiniña seniñ. Evet yänä dä seni yalız yalbarıyırmen da aşaxlıç bilä yer öpärmen alniña seniñ, Biy, da çolarmen, ki yarlıyovuçi da şavavatli baçkaysen men keräksiz çuluñnuñ üstünä.

Da yarlıya maņa, ne türlü ki yarlıyadın k'ana-naçı çatunga, da Mariam Mak'tayenaçığä da boşat yaz(133v)ıxlarımni, ne türlü ki boşattın mak'sawor tamyaçığa.

Da aň meni, neçik xaraççini xaç üsnä asilgan.

Saňa xosdovanel bolıyırmen, Ata şayavatlı, yazıxlarımni benim, xaysıların ki, kläsäm dä, ya-şırma bolman alniņa seniņ.

Boşat maņa, K'risdos, zera hali köp yüräklän-dirdim seni sayışlaganı bilä da här türlü teprä-nişim bilä, (134r) xaysıları içinä men, yazıxlı da çaräsiz adam oylu, yazıx xilınmalı boldum.

Suçlumen, Biy, alniņa seniņ. Suçlumen da men, da benimdir suçum artıxsi.

Aniň üçün çolıyırmen, Biy, şayavatıñni seniņ, xaysi ki endiň köktän benim xutxarımaçım üçün, xaysi ki Tawit'ni yazıx içinä baylanganı çeştiņ.

Boşat maņa, Biyim, boş(134v)at maņa, adam sövüci K'risdos, ne türlü ki boşattın Bedroska, xaysi ki tandi seni 3 kez.

Sensen yaratuçım benim, da satun algan meni bahasız xaniň bilä, Biyim da xutxaruçım benim, padişahım da Teñrim benim, sensen umsam da işançım benim, boyruç etüci, da xuvat-latuçım benim, sövündürüçüm, da saxlovuçım (135r) benim, xuvatım da azad etüçüm benim, tir-likim da sayışım benim, yarixi dżanımnıñ benim, da boşatuçi yaman xilinganlarıma benim.

Seni yalbarırmen da çoluyurmen, xuvatlat meni da sayayt, buyruç et maņa, da saxla meni, xuvatlat meni da sövündür, färâhlat da yariçlat meni, bekäyt da say(135v)ayt meni, aň men ölgän-ni yazıx içinä, zera yaratkanıñ da etkäniñmen, xaysi ki yoxtan bar etipsen.

Biy, salma meni közdän, zera çuluñmen seniñ satun algan, evet yaman, da arzanisiz, da yazıxlı, da ne türlü dä esäm, bolsun yaxşı, bolsun yaman, yänä dä seniñmen här kez.

Kimgä xaçiyim hali? Tek saň(136r)a yalyz yügünürmen da tapunurmen.

Biy Teñrim, xutxaruçisi bütün dünyâniñ, da sen dä meni sürsän, kim meni yöpsünsär? Tek yalyz xorçulu tamuç, anda meñilik övüm bolur da turmaçım benim.

Ya egär sen üstümä baχmasaň, kim meni körsär?

Aniň üçün tanıgın men arzanisizni, xaysi ki saň(136v)a xaçiyırmen.

Kläsä yaman, keräksiz, murdar da aruvsuz esäm, bardir seniñ xuvatıñ, ki bolursen meni arıtma. Egär soχur esäm, bolursen meni yariçlatma. Da egär xasta esäm, bolursen meni sayaytma.

Egär ölüp kömülüp esäm, bolursen meni ölümdän tırgızma. Zera dayın uludur yazıxlarımniñ yar-(137r)lıyamaçıñ seniñ, ne ki benim yamanlıçım, dayın uludur toyruluχuñ seniñ, ne ki benim toyrusuzluχum. Arıt! Bolursen şayavatıñni kör-güzmä, ne ki men işangaymen.

Aniň üçün salmagın meni şayavatıñdan seniñ, Biy, çulaç çoy da almagın alniņa köplüxün töräsi-zlikimniñ benim. Evet köplüç (137v) üsnä körä yarlıyamaçıñniñ seniñ yarlıya maņa da yuvuçlan maņa, köpyazıxlıga. Aytkın dżanıma benim: xutxaruçıñ seniñ menmen, xaysi ki aytıñ barçadan ari ayziñ bilä:

Klämän tas bolganın yazıxlı adamniñ, yoχesä dayın artıx aniň üçün tözüyürmen, ki çaytkay ya-man yollarından da tirilgäy.

(138r) Da hali bu umsa bilä tüşüp tizim üsnä, da yer öpärmen alniņa, şayavatlı olturyuçıñnuñ seniñ, da yalbarıp çolıyırmen sendän, Biyim da Teñrim benim, körgüzmäğın öçäşmäçıñni men çaräsiz yaratkanıñ üsnä, da men keräksiz oyluñnu keri salmagın şayavatlı közüñdän seniñ, yoχesä çaytar meni, (138v) Biy, kendiñä, da klämäğın yüräklänmä üstümä benim.

Yalbarıp çolarmen sendän, şayavatlı Ata, yarlıyamaçıñni seniñ aşaxlıç bilä çoluyırmen, da alıış etiyırmen, ki keltirgäysen meni yaxşı yolga da kö-nü pošomanlıçka, ki aruv inam bilä da toyrı yetär etmäç bilä çaytkaymen sansız ya(139r)ziçlarım-dan, da men bu yaxşı şayavatıñ üçün seniñ, Biyim, haybatlarmen seni, da şükürläniñmen saňa barça künlärimdä tirlikimniñ benim, zera seniñdir yalyz haybat, da yer öpmäç, da xuvat, da hörmät hali da här kez meñi meñilik, amən.

Xoltxa Ep'rem dżiknawornuñ, Xorin Asoriniñ

(139v) Biy yerniñ-köknüñ, buyruççisi ölüm-nüñ da tirlikniñ, yaryuçisi tirilärniñ da ölülärniñ, K'risdos Teñri, umsa da işançi dżanımnıñ me-nim, saňa aşaxlanıp yerni öpärmen da sunarmen haybat bilä yalbarmaçımnı.

Bol tügällävüci xoltxamnı benim, xaysi ki sen yalyzsen yaz(140r)ıxtan başça, da sensen yalyz ari arilärdä tıngan, sensen yalyz şayavatlı yarlıyovuçi.

[Псалом 50/51] ³Yarlıya maņa ululuχuna kö-rä yarlıyamaçıñniñ seniñ da köplüxünä körä şaya-vatıñniñ seniñ, körümsüz et töräsizlikimni benim.

Yaratuçım benim sensen, yarlıya maņa da al-yışla meni, kör(140v)güz yüzüñnü seniñ, da barış birgämä.

Xutxaruçım benim sensen, aylan maņa da aň-gin meni çanlıçıña seniñ.

Haytkin maņa, Tejrı, çutçaruçim benim, da kerı et öpkänni seniñ mendän meñilik.

Öčäsmä maņa, da aylandırma yüzüñnü seniñ mendän, yüräklänmäxiñ bilä seniñ (141r) ögütlämä meni, da öčäsmäxiñ bilä çarışlama meni.

Köplüxünä körä yazıçlarımnıñ benim turmağın üstümä da töräsizlikimä körä tölöv etmä maņa.

Keri salma meni yüzüñdän seniñ, da izdämä hesebin yazıçlarımnıñ benim, da borçlu etmä meni.

Zera men mendän bilirmen yolsuzluğumnu (141v) da aşınmağımni oylanlığımndan benim, da dżuvab bermäxiñ yoxtur barçaga.

Yoğsa sen, yarlıyovuçi çuvatlı da uzunesli, çaysı ki boşattıñ yazıçların baştaç oğulnuñ, boşat maņa da borçumnu, [yazıçlı] da arzanısız çuluñnuñ.

Zera seniñ dżomard yağşı etüçilikij här vaçt körünür, dayın artıç ol (142r) vaçt, çaçan maņa çarşı körgüzsän şayavatiñni seniñ, çaysı ki arzanısızmen, zera barça tirlükimni buzuxluç bilä keçirdim da turmadım boyruçuna seniñ.

Na hali tatlılangın men çuluña çarşı, tatlı da yağşı padşah, da barış men köpyazıçlı bilä, baxma benim hnazantlığıma, heçkä aylandırma (142v) da yebermä meni çoluñdan seniñ, kläsä ki men sarayın Ari Dżanniñ buzdum baştaçlığım bilä.

Evet sen şayavatlisen, yaratuçim benim, yarlıyovuçim benim, çaysı ki aņma sen yamanlığımni benim, çıçara bermä benim dżanımnı tamuç otuna, yoğsa şayavatlanıp adam sövüçi kibik, uzunesli bol maņa, da tözüm(143r)lü bol yazıçlarıma benim, da ber maņa zaman yaş bilä poşomanlıçka.

Sen berdiñ çuvat da açıl sağışlama buyruçunuñ seniñ kündüz u keçä, çilinma yağşını da etmä toyruluçnu alniña seniñ.

Kötürmäxiñmä saņa, Biy, közlärimni benim bar yüräktän çaxıyırmen saņa:

Biy Křisdos, miadzın Oylu (143v) Tejriniñ, çaysı ki yağşı erkiñ bilä alğışladıñ aytovsuz haybattan, da aldıñ çuluñnu oğşaşın, çaysı bilä ki çıdadiñ suçumuz üçün bizim çaç çiyinına da ölümni, da üstünä aldıñ çutçarıлмаçı üçün yaratkanlarıñniñ seniñ, da ki bunuñki sövüküñ bar adam dżinsına çarşı, çaysı ki kilarsen (144r) tirlükiniñ adamniñ, şayavatlan men köpyazıçlı üsnä.

Köpyarlıyovuçi da adam sövüçi Biy, körgüz men zabun bolganga da çaräsizgä yarlıyamağınniñ seniñ, çaysı ki yaralanıpmen yazıç bilä, da barça da adam oylanlarından oğormelimen, zera körgüzmadım saņa bar yüräktän sövükümnü benim, da ne bir sahat (144v) çulaç etmadım saņa bar çuvatim bilä benim, yoğesä erinçäklik bilä, da yuban-

maç bilä [keçirdim barça] zamanlarımnı benim, da çäpäl fikirlär bilä keçirdim tirlükimni benim, ne bilä ki künlärim eksildi, da töräsizliklärim arttı, yoxtur maņa umsa çutçarıлмаçka, da ne yer išançka.

Tek yalyız umsanıp išanırmen şayav(145r)atiña da dżomard yarlıyamağınja seniñ.

Hali, yüzüm üsnä tüşüp, yalbarırmen seni da küstünmäçi bilä yüräkimniñ benim çolarmen sendän, neginçä tas bolmiyırmen da neginçä tügällänmiyir zamanı tirlükimniñ benim, ber maņa, Biy, zaman poşmanlıçka da tügällängänindän ilgäri künlärimniñ benim çeş meni baylarıñdan (145v) yazıçniñ, zera sensen barça yağşılıçlarıñniñ Biyi, çaysı ki bolursen, boşat maņa yazıçlarıñni, boşat maņa da köplüxün yazıçlarımnıñ benim da körümsüz et töräsizlikimni benim.

Övündürgin, Biy, totçarlangan da zabunlangan dżanımnı benim, da bundan soņra arzani et meni erkiñä körä seniñ (146r) keçirmä bu çariblixtä çisça zamanlarımnı benim, da bermä maņa erkinä körä boyumnuñ yürümä, çaç ki eltip yetiştirgäysen meni köktägi çanlıçka.

Işit alğışına arzanısız çuluñnuñ seniñ da çulaç çoy yalbarmaçıma benim, zera sen aytipsen:

«Izdängin — da taparsız, çoluñuz — da berilir, çaxıñız — da açilir sizgä».

(146v) Da hali aç maņa, Biy, yarlıyamaç eşi-kin, çaysı ki yarlıyamaç bilä çaxıyırırmen saņa, da körümsüz etmä çoltçasın yazıçlı boyumnuñ benim, çaysı ki klämädiñ ündämä seniñ barçadan çuvatlı avaziñ bilä artarlarnıñ, yoğsa yazıçlılarıñni poşomanlıçka, hali aşaylangan bilä, da siniñ yüräk bilä, uyatlı (147r) yüz bilä tüşüp alniña seniñ, da çaxıyırırmen saņa:

Ata, meya kökkä da alniña seniñ, arzani dügülmen ündälmä oğluñ seniñ yolsuz tutuşlarıñ üçün benim, da ne atıñni bermä murdar ayzım bilä benim, yoğsa färählanırmen şayavatiña seniñ, aniñ üçün sıç tamaç bilä yalbarırmen sendän, da (147v) çoyulmağından ilgäri töräniñ çolarmen sendän da eşiñniñ yapulmağından burun da töräniñ kesilmäğindən äväl yaşlarımnı benim tökärmen alniña öç saçlamagan biyikiñniñ seniñ.

Biy yarlıyovuçi da uzunesli, ol bir tayant saçlagan bilä suçlu etmä meni, da ne essiz gojslar bilä yaryulama, (148r) çaysılarına çarşı yaptıñ yarlıyamaç eşiñniñ seniñ, yaman da erinçäk çul bilä çošma meni, da kirlätkänlär bilä kendi dżanların çıçarma meni tirlükimdän, yoğsa üz meni suçsuz çiyinlardan da abra çorçulu tolyunlanmaçtan, çutçar dayma meni, ölümsüz Biy, meñilik ölümдän,

da azad et meñilik uyattan, (148v) *çutçar dayma* yïylamaçtan da tïyyisiz laçtan, buzma meni diftärindän meñilik tirlükniñ da ülüşsüz çïçarma meni atalıç žaranklıñından, zïrgel etmä meni köktägi färâhliklärdän da hasrät saçlama seniñ aytovsuz körümündän, yoçsa ber maña arzanılär bilä da tügäl yaçši *džanlar* (149r) bilä kötürülmäç yarıçlı bulutlar bilä *çaršïña* seniñ, färâh da aç yüz bilä turma alnïna biyikiñniñ seniñ.

Kirmä yaryuga çuluñ bilä seniñ çorçulu da haybatlı padşahlıñiñ üçün seniñ da tölöv etmä maña töräsizliklärimä körä benim, yoçsa yarlıya da ber maña köktägi çanlıçni ariläri(149v)ñniñ bilä seniñ, tassel et, toyrular bilä birgä haybatlagaymen barçadan ari surp Errortut'ıunnu hali da här kez meñi meñilik, amëñ.

Ер'рем д̄жкнаворнуң Хорин Асори

Men, yazıçlı da arzanisiz çuluñ seniñ, yalbarip çolarmen sendän yaçši küstünmäç bilä, çuvatlat küçsüzlüçümniñ benim (150r) çidama yolunğa seniñ çaynar da isi yüräk bilä.

Baç, Biy, çirigän da irinlängän *džanımni* benim, yuvgin Teñrilik suvuñ bilä, da *džanlı* tuz bilä tahimlät, da *yaçši* isli oleyok bilä pomazat et, da tügäl saylıçni bayışla.

Yuçart, Biy, közlärin yüräkimniñ benim, da silk çirimün (150v) başımniñ benim, çaysi ki ayırlanip yeñiyir tenimni benim, et meni saçt hadir här sahat, *hedžep*lik bilä da toyruluç bilä keçirgäymen künlärimni benim.

Baç damâhlikin çarnımniñ benim, ki çuvatlaniptir üstümä benim, da suçlanıyir toyma yemäç-içmäç bilä, da anıñ bilä yubandırıp (151r) müşçüllätiyir esimni benim.

Yeber, Biy, birin şerovpeç'larıñdan seniñ, ki keltirip uçxunun [uçxunung] otnuñ yuvuçlatkay ayzıma benim, da çïçargay kerı töräsizlikimni benim, da yazıçımni benim sürtkäy, da fikirimni benim arıtkay, kirin *džanımniñ* benim yuvgay, ki bolgaymen meñärmä meñilik tirlü(151v)kimniñ [=tirlükimni~tirlükni].

İçir, Biy, färâh etüci ayaçi Ari *Džanıñniñ* seniñ, çaysi ki susapmen saña, içir da färâhlat çaynar sövüküñ bilä seniñ, çeş, da kerı et, da buz leyi çöpräsin yazıçlarıñniñ benim.

Yeber, Biy, yarıçıñni seniñ, da yarıçlat yüräkimni da fikirimni benim yarıçı bilä bilmäçıñ(152r)niñ seniñ, çarançuluçnu [çarançuluçnu] yazıçlarıñniñ benim sürt da küçsüzlüçün boyumnuñ çuvatlat emgäkinä da çazyançına [çazyançına] *džanıñniñ* benim.

Yeber, Biy, emin friştäñni baçuçi da közätüci

boyuma benim, ne türlü ki berdiñ çuvat basma iz da karp yılanlarıñ da barça çuv(152v)atın duşmannıñ, çorçusuz etkäysen meni körünüp körünmäz duşmandan, da saçlagaysen, neçik böläkin [=böbäkin] köznüñ, kölgäsi tibinä çanatlarıñniñ seniñ.

Xaçan barsam yolğa, çoyma meni yalyz, Biyim, yoçsa yeber boluşluçunnu seniñ artımdan benim, ki saçlagay meni sinamaçıñdan şaytannıñ (153r) kündüz u keçä, da bermägäy yazıç çilinma çaçut esimä benim, tek yïylama ulu laç bilä töräsizlikimni benim, da yazıçlarıñni benim.

Saçla meni, Biy, yaman çilinmaçtan, yaman baçmaçtan da yäsir etüci ärçäl friştälärdän da çorçusun yaryuñnuñ seniñ dibaworel et yüräkimä benim yubanma(153v)çtan başça bar fikir bilä [saçlamaga] boyruçunnu seniñ.

Yap, Biy, eşikin yazıçniñ da aç maña eşikin yarıçlı toyruluçnuñ seniñ, ki çorçu bilä da tügäl sövük bilä bargaymen artıñdan, ündävüçimniñ, yaratuçimniñ benim, çaysi ki aytıyir: «Keliñiz maña, barça emgängänlär da yük kötürgänlär, (154r) da men tındirirmen sizni».

Baç, Biy, yalanaçlıçına *džanıñniñ* benim, çaysi ki soymaçlaptir duşman, da hali risvay da uyatlı tutupmen [=turupmen] alnıña seniñ, adam sövüci Biy, kiydir maña toy kiyinişin, küvür da färâhlat olturğanlar bilä.

Kiydir maña, Biy, ävälgı tonnu, çaysi ki yalanaçlandıñ yazıçla(154v)rım bilä benim, körgüzmä maña öç saçlamaçıñni seniñ da haybatlı yarlıyamaçıñ bilä seniñ körkäyt yalanaçlıçımni benim.

İşit, Biy, çayçirganına baştaçniñ, çaysi ki uyatlı turupmen alnıña seniñ, atalıç yaçşılıçlarıñni tas etip, hali açlıçtan tas bolıyirmen, barabar boldum toñu(155r)zlarga, sözsüz hayvanlarga da oçşadıñ alarga.

Zïrgel etmä meni atalıç şayavatiñdan seniñ: färâhanlanıyirmen yarlıyamaçıña seniñ men, çaysi ki toyruçılarıñdan kerı tüştüm da oçul bolmaçımni tandim, meya kökkä alnıña seniñ, et meni neçik çaysi birin çullarıñdan seniñ (154v/155r: Oh, oh, oh, çolum çirir, yazovum sizgä jışadag çalir, şükür yaratuçıga «Ох, ох, ох, руки истлеют мои – вам на память останется писание мое. Благодарение творцу»), (155v) körkäyt meni, Biy, ulu çorçuñ bilä seniñ da çaytar baştaçlıçtan toyruluçka, aruvsuzluçtan aruvluçka, erinçäklikten çütlüçkä — çidovluç bilä da tözümlük bilä barma yoluña seniñ här vaçt.

Tiy meni, Biy, yaman fikirlärimdän benim da etmäçtan erkin kölnümniñ benim, çorçulu kü-

nün ekinçi (156r) kelmäxiñniñ seniñ yaz alniña közläriniñ menim titröp xorçma töräläriñdän seniñ.

Yarıxlat, Biy, ganteyin dżanımnıñ menim, neçik ağıllı gojslarnıñ, da ber hadirlänmä oyağlıx bilä xarşi çixmañıña seniñ, ki çalmagaymen çixari, neçik essiz gojslar.

Oğalt, Biy, oğalmayısız çastalıxımnı menim, çaysı ki büğräyip ya(156v)tipmen töşäkinä yazıxlarnıñ menim, da yadapmen tözä-tözä suvun Selovmanıñ, evet sen, Biy, bermäxkâ [=ber maña] da işanç tutup tözmä ekinçi kelmäxiñä seniñ.

Dästür ber maña, Biy, neçik antamaludzga, sağ bolmaga, ufatma ložasın ayrıxlarnıñ menim, keçmä erkinä seniñ etüçiläriñ bilä övün(157r)dä Biyimniñ da boş kündä Tejrimniñ menim.

Sındır, Biy, çuvatın duşmannıñ, kes da kerı sal zorun anıñ da tiy xorçusun anıñ mendän, ki boş yürütmägäy tenimni menim da eltmägäy avlaç [avraç] yolga, çaysı ki yetiştirir tas bolmaçka da buzuxluçka.

Salğın, Biy, yubangan da unutulğan esimä menim xorçulu da (157v) haybatlı ekinçi kelmäxiñni seniñ, yüz körmäxtän başça töräñni, hörmätin da haybatın artarlarnıñ da ulu çiyinların yazıxlarnıñ, da bular bilä xorçup seskändir tenimni menim, közlärin alnına körgäymen yazıxlarnıñ menim, çada xorçuñ bilä seniñ tenimni menim da dżanımnı menim sövmäx(158r)tä buyruçuñnu seniñ, simarlaganıñni seniñ xorçu bilä işitmä da keçikmiyin tügällämägä, soymaçlanma yazıxtan da suçlançlarıñdan anıñ da yarıxlanma hedzeplik tutuş bilä.

Sağla meni, Biy, oçlarıñdan eski duşmannıñ, çaysı ki köp türlü sırtmaçlar bilä çövrälöp avliyir-

[Колофон]

Tügälländi alyış bitiki t'vagank'niñ ermeni hisäbinä 1075-sindä majisniñ 19-unda, padşahlıçına Nemiç ulusunuñ üçünçi Zigmundnuñ, gat'uyigosluçuna Japet'agan dżınsiniñ Eçmiyadzinniñ at'orunda der Melk'iseť gat'uyigosnuñ, çaysı ki bu zamanda kendi çartlıxı bilä keldi çutlu Ilöv şahärinä (161v) 5 açaş bilä, 2 hareça bilä t'vagank'niñ 1075-sindä, çaysı ulu sövünçlük bilä barça k'ahanalıç, da sargawaklar bilä, da žoyovurt, barı igitlär bilä çarşısına çixip çabul ettilär.

Yazıldı bu bitik şahärinä padşahnıñ Ilövda çolu aşıra yazıxlı Misko sargawak, Murad oylu, Zamosça şahärindän, çoltçasına (162r) meñärmäxiñä baron Agopşa Šečov erespoçanıñ oylu pan Vartanın çizına panna Zofiya, çaysı ki ulu sövük da ha-

lar meni, da yäsir etip fikirimni (158v) yürütiyir, suçlançından yazıxniñ kültkü da masçara etip meni duşmanlarıma menim, evet sensen Biyim, barçadan çuvatlısen, çutçar meni, zera seniñdir haybat meñi meñilik, amən.

(159r) Xoltça da şükürlämä Biyimizniñ ari teninä da ari çanıña, çaçan ki t'um almaçtan soğra çöküp çoran alnına bu alyışni sun

Teniñ seniñ özdän bolsun maña tirlikkä, da ari çanıñ seniñ — arınmaçka da boşatlıçka yazıçlarıma menim.

Şükürlümen sendän, K'risdos, ki arzani ettiñ meni yuvuçlanma te(159v)niñä seniñ da çanıña, yarıçusuz saçla, çolarmen, neçik yaçşı etüçi da adam sövüçi.

Şükürlümen sendän, Ata, barçanı tutuçi, ki hadirlädiñ bizgä tınçlıç, ki eminni, ari yixüvünü, dadçarın arilikiñniñ [dadçarnın ariliking], çaysına haybatlanıyir ari Errortut'ıun.

Şükürlümen sendän, K'risdos padişah, ki bayışladıñ bizgä tırğı(160r)züçi tirlikni teniñ bilä da ari çanıñ bilä seniñ, bayışla boşatmaçni da ulu yarlıyamaçni.

Şükürlümen sendän, dżanı toyruluçnuñ, ki yänirttiñ ari yixövnü, zadasız saçla inam bilä ari Errortut'ıunnuñ bu kündän dayma meñi meñilik, amən.

(160v) Haybat birlikkä da birlängän ari Errortut'ıunga, Ataga, başlamaganga, Oçulga, toçganga Atadan tensiz äväl, ne ki meñiliktän, terğövsüz da başlanmagan, Ari Dżannı, açkannı Atadan, zamansız da terğövsüz, üç boy tügäl da bir tarbiyat, ayırılmagan haybatta, yer öpmäç Ata Oçul Ari Dżanga hali (161r) da här kez meñi meñilik, amən.

Закончен молитвенник года 1075 [1626] по армянскому календарю, мая 29 [июня 8], при короле Польши Сигизмунде III, при католикосе Иафетова племени на Эчмиадзинском престоле отца Мелкисета, который теперь, в своей старости, приехал в счастливый город Львов с пятью священниками, двумя иноками в 1075 [1626] году и которого с большой радостью встретили и приняли все старейшины церкви с диаконами, народом и всей молодежью.

Написан этот молитвенник в королевском городе Львове рукой грешного диакона Миско, сына Мурада, из города Замостья в наследие барона Агопши, старосты Сучавы, по просьбе его сына господина Вартана для его дочери девицы Зофии, который ради нее заказал написать этот

väs bilä yazdırdı kendinä bu alyış bitiki jişadag kendinä meñilikkä. Xaysi ki Biy Teñri bergäy köp yillargadek çullanma yaçşı saylıxta, da atasına-anasına uzaç ömür da yaçşı saylıx bu alyış (162v) bitiki da aytkanın aşıra, amən.

Evet men arzanisiz çolarmen, ki yamanlama-gaysiz ululuçuna da yañlılıxına yazovumnuç, zera bu çadar edi çuvatım. Xolarmen, çoluñuz Biy Teñridän, ki bergäy maña yazıçlarıma boşatlıx da çutçarıлмаç.

A Biy Teñri, çaysi ki dżomard padşahi kendi yaçşılıx bergä(163r)nindä, bergäy sizgä barça türlü yaçşılıxni da çutçarıлмаçni barça türlü p'or-cank'lardan da yazıçlarıñizdan, da meni unut-mañiz kendi alyışiñizga bir «Hajr mer» bilä, k'i bergäy Biy Teñri sizgä da maña bu dünyâda da ol dünyâda dżan tirlikin meñi meñilik, amən.

(163v) *Bundan soñra başlanıyır Ulu oruçnuç keçägi alyışı.*

Der Asduadz tatarça
[Псалом 87/88]

²Biy Teñri çutçarıлмаçimniñ menim, kündüz sarnadım da keçä alniña seniñ.

³Kirsin alyışim menim alniña seniñ, Biy, aşaç-lansin çulaxiñ seniñ çoltçama menim.

Haybat Ataga (164r) da Oçulga da Ari Dżan-ga hali da här kez meñi meñilik, amən.

Ew e(w)s çayayut'ean tatarça

Sargawak: Da dayın artıç eminliki üçün Biyni yalbarıyıç, ki tırgizgäy da yarlıyagay.

Ahut' iun ew p'ark' tatarça

K'ahana: Alyış da haybat Ata Oçul Ari Dżanga, hali da här kez, meñi meñilik, amən.

Iğartal tatarça
[Псалом 4]

(164v) ²Sarnadım Biyimä menim. Xulaç çoy-duñ, Teñri, toyruluçuna körä. Tarlıxta maña avlaç ettiñ. Yarlıya maña da işit alyışima menim.

³Adam oylanları, negä diñrä bek yüräklilärsiz? nek söviyirsiz heçlikni da izdiyirsiz yalçanlıxni?

⁴Taniñiz, ki sk'an(165r)çelik' etti Biy arisinä kendiniñ; da Biy işitkay maña, sarnaganıma menim añar.

⁵Öçäşläniñiz, da yazıç etmäñiz, ne ki dä aytsa-ñiz yüräkiñizdä siziñ, poşman boluñuz.

⁶Sunuñuz çurbanin toyruluçnuç da umسانیñiz Biygä.

(165v) ⁷Köplär aytarlar edi, ki: «Kim körgüz-gäy bizgä yaçşılıxın Eyämizniñ?» Belgili boldu biz-gä yariç yüzüñdän seniñ, da berdiñ färâhlik yüräk-lärimizgä bizim.

молитвенник из большой любви и желания на вечную память о себе. И дай Бог пользоваться им много лет в добром здравии, и ее родителям долгой жизни и хорошего здоровья через чтение этого молитвенника. Аминь.

А я, недостойный, прошу вас не хулить за большие ошибки в моем писании, ибо столько было моих сил. Прошу, молитесь от Бога, чтобы дал мне прощение моих грехов и спасение.

А Господь Бог, как царь щедрый на изъявление добра, пусть пошлет вам всяческое благо и спасение от всяческих ваших испытаний и грехов, и меня не забудьте помянуть в ваших молитвах одним «Отченашем», чтобы Господь Бог дал вам и мне на этом свете и на том свете жизнь душе на веки веков. Аминь.

⁸Yemişindän aşılxniñ, çayırniñ, zäytünnüñ kendiläriniñ toldurduñ alarnı.

(166r) ⁹Eminlik bilä bu da bunda yuçlıyıç da oyanıyıç, zera sen, Biy, yalız da başça umsañ bilä siyindirdiñ bizni.

[Псалом] 6

²Biy, ne yüräklänmäxiñ bilä seniñ çarşilama-gin meni, da ne öçäşmäxiñ bilä seniñ ögütlämägin meni.

³Yarlıya maña, Biy, (166v) zera çastamen, sa-çayt dżanımnı menim, zera müşçülländilär söväk-lärim menim.

⁴Dżanımnı menim asrı müşçülländi; da sen, Biy, negä diñrä?

⁵Xayt, Biy, da çutçar dżanımnı menim, tırgiz meni, Biy, yarlıyamaçına körä seniñ.

⁶Zera kimesä yoç(167r)tur, ki ölümdä aңgay seni ya tamuçta tapunmaç etkäy saña.

⁷Xazıyandım men küstünmäximä menim: da yuvdum barı keçäni ornumnu menim, da yaşlarım bilä menim töşäkimni menim çilattım.

⁸Müşçülländi yüräklänmäxtän közüm menim, opran(167v)dim men duşmanlarımnıñ üsnä menim.

⁹Keri turuñuz mendän, barçañiz, çaysılarıñiz ki çiliniyirsiz töräsizlikni.

¹⁰Işitti avazına yılaganımnıñ menim, işitti Biy çoltçama menim, da Biy yalbaranımnı menim yöpsündü.

¹¹Uyalgaylar da (168r) müşçüllängäylär asrı duşmanlarımnı menim, çaytkaylar artçarı da uyal-gaylar asrı tezindän, da müşçüllängäylär.

[Псалом] 12/13

²Negä diñrä, Biy, unutsarsen meni meñilik, negä diñrä çaytarsarsen yüzüñnü seniñ mendän?

³Negä diñrä xoysarsen saşişlarin (167v) dżanımniñ menim da aŗıŗin yüräkimniñ menim künlärdä?

Negä diñrä biyklänsär duşman üstümä menim? ⁴Baŗkin da işit maŗa, Biy Teŗrim menim.

Yarıŗ ber, Biy, közlärimä menim, ki bolmagay řaçan yuxlagaymen ölümdä.

⁵Aytmagay duşmanım menim, ki: «Yeŗdim (169r) anı»,— ya řistiruçılarım menim sövüngäylär, ki men seskändim.

⁶Men yarlıyamaŗıŗa seniŗ, Biy, umsandım; sövündü yüräkim menim řutŗarıлмаŗıŗıŗdan seniŗ; da alŗışliyim Biyni, yaŗşı etüçimni menim.

[Псалом] 15/16

¹Saŗla meni, Teŗri, zera men saŗa umsandım.

²Ayt(169v)tım Eyämizga: Biyim menim sensen, da yaŗşılıŗım menim sendändir.

³Ariläriŗdä seniŗ, řaysıları ki bardırlar yerıŗdä seniŗ, tamaşalı ettiŗ barŗa erkimni menim alarda.

⁴Arttılar řastalıŗları alarnıŗ, bundan soŗra tez boldular.

Yıŗıştirmiyim yıŗı(170r)nündan alarnıŗ řanlı, da aŗmısarsen atlarin alarnıŗ erinlärimdä menim.

⁵Biy, ülüşü meŗärmäŗimniñ menim sensen, řaysi ki řaytarırsen meŗärmäŗimni menim maŗa.

⁶Vidŗag çıŗtı maŗa taŗlamalar bilä, da meŗärmäŗim menim biyançli bol(170v)du maŗa.

⁷Alŗışliyim Biyni, ki aŗıllı etti meni, çaç keçägä dek da dayın ögütlädilär meni bövräklärim menim.

⁸Ävältin körär edim Biyni alnımda menim här vaŗt, zera oŗumda menim edi, ki seskänmägäy-men.

⁹Bunuŗ üçün färâh boldu yüräkim, da sö(171r)vündü tilim menim, dayın da tenim turgay umsa bilä.

¹⁰Zera řoymısarsen dżanımniñ menim tamuŗta da bermısarsen ariŗä seniŗ körmä buzuxluŗnu.

¹¹Körgüzdüŗ maŗa yoluŗnu seniŗ tirlikkä, toldurduŗ meni färâhlik bilä yüzüŗnüŗ seniŗ, tatlıliŗin(171v)dan körküŗnüŗ seniŗ çaç soŗŗugadek.

[Псалом] 16/17

¹Işit, Biy, toŗruluŗka da baŗkin řoltŗama menim, řulaŗ řoy alŗışıma menim, zera dügül hilläli erinlä bilä.

²Yüzüŗdän seniŗ könülük maŗa çıŗkay, da közlärim menim körgäylär toŗruluŗnu.

(172r) ³Sinadiŗ yüräkimni menim, da keçä tergädiŗ, sinadiŗ meni, da tapulmadı da egirlik.

⁴Sözlämägäy aŗzim menim işlärin adam oŗlanlarıniñ.

Sözläriŗiñ üçün erinläriŗniñ seniŗ men saŗlıyım yollarıŗni bek.

⁵Toŗtat izlärimni menim yoluŗa seniŗ, ki tayılmagay(172v)lar barganlarım menim.

⁶Men saŗa, Biy, sarnadım, zera işittiŗ maŗa, aşaxlat maŗa řulaŗıŗni seniŗ da işit sözlärimä menim.

⁷Tamaşalı ettiŗ yarlıyamaŗıŗıŗni seniŗ, kim řutŗarı alarnı, kimläŗ ki umsanıptırlar saŗa alardan, řaysi(173r)ları ki řarşidırlar oŗuŗa seniŗ.

⁸Saŗla meni, neçik böbäkin köznüŗ, kölgäsinä řanatlarıniñ seniŗ, yapkaysen meni ⁹yüzüŗdän řayırsızlarıniñ, kimläŗ ki zabun ettilär meni.

¹⁰Duşmanlar boyumnu menim řapsadılar, semizlikläriŗdä kendiläriŗniñ tiyovlu boldular, (173v) da ayızları alarnıŗ sözlädilär öktämlikni.

¹¹Keri ettilär meni da hali řaytıp dolaştılar çövrämä menim, řulaŗ řoydular aşaxlatma meni yergä.

¹²Heseplädilär maŗa, neçik aslan, ki hadirdir avga, neçik balası aslanıniñ, ki olturuptur busulup.

(174r) ¹³Kel, Biy, yetiş alarga da bat'al et alarnı, řutŗar dżanımniñ menim řayırsızlardan, řılıçtan da řolundan duşmannıniñ.

¹⁴Biy, tas et alarnı yerdän, ayır da batal et tirlikläriŗdän kendiläriŗniñ.

Yapuxluŗuŗ bilä seniŗ toldular řarınları alar(174v)niñ, toyundular aş bilä da řoydular řalğanin oylanlarına kendiläriŗniñ.

¹⁵Men toŗruluŗ bilä körüniyim yüzüŗä seniŗ, toŗuniyim haybatına yüzüŗnüŗ seniŗ.

[Псалом 42/43]

¹Yarıŗ etkin maŗa, Teŗri, da könülük etkin maŗa törämdä menim.

Dżınstan, řaysi ki (175r) dügüldür, yazıŗlı adamdan da hillälidän řutŗar meni.

²Sen, Teŗri, řuvatlatuçım menim sen, ne üçün unuttuŗ meni? Nek řayŗulu bariyırmen indżitkänimdan duşmanımniñ menim?

³Yeberdiŗ, Biy, yarıŗıŗni da könülüküŗnü seniŗ, ki yol körgüzgäy maŗa (175v) da çıŗargay meni taŗıŗa da otaŗıŗa ari seniŗ.

⁴Kiriyim Teŗriñi seŗanı alnına, Teŗrigä, ki färâh etär igitlikimni menim.

Tapuniyim saŗa alŗış bilä, Teŗri, Teŗrim menim.

⁵Hali ne üçün řayŗulusen, dżanım menim, ya nek müşŗüllätiyirsen meni? Um(176r)sangin Teŗrigä da tapungin aŗar: řutŗaruçısı yüzüm menim Teŗridir.

[Псалом 69/70]

²Teŗri, boluşluŗka maŗa baŗkin, da Biy, sıŗarlıŗka maŗa dżâŗtlan.

³Uyalgaylar da uyatli bolgaylar, çaysilari ki izdärlär boyumnu benim, çaytkaylar artçari da uyalgaylar, (176v) çaysilari ki sayişlarlar edi maņa yamanni.

⁴Xaytkaylar bu sahat uyatlilar, çaysilari ki aytarlar edi maņa: «Vax-vax».

⁵Sövüngäylär da färâh bolgaylar sendän barçası, çaysilari ki izdärlär seni, Biy.

⁶Aytkaylar här sahat: «Uludur Te(177r)ri»— da kimlär ki sövärlär çutçarıлмаçıñni seniñ.

Men yarlı da klänçimen, Teñri, boluş maņa, boluşuçim da çutçaruçim benim sensen. Da Biyim benim, keçikmägin.

[Псалом 85/86: 16-17]

¹⁶Bergin çuvat çuluña seniñ, tırgız oylun çaravaşınñ seniñ ¹⁷da etkin maņa nişan (177v) yaçşılıxtan.

Körgäylär körälmägänlarım benim da uyalgaylar, zera sen, Biy, boluştuñ maņa da övündürdün meni.

Haybat Ataga da Oylga da Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik, amen.

Šnorhea mez, Der tatarça

Bayişlagın bizgä, Biy, bu keçäni dä köktä-(178r)gi eminlikiniñ seniñ.

Da saçla bizni aldamaçından duşmanniñ barçadan yeñüçi çuvatı bilä ari çaçıñniñ seniñ.

[Псалом 87/88: 2-3]

²Biy Teñri çutçarıлмаçımniñ benim, kündüz da keçä sarnadım alniña seniñ.

³Kirsin alçışim benim alniña seniñ, Biy, aşaçlansın çu(178v)laçıñ seniñ çoltçama benim.

Kelgäy bizgä, Biy, közätüçi sendän, ki saçlagay bizni här vaçt.

Yebergin bizgä, Biy, çuvatın ari çaçıñniñ seniñ, ki saçlagay bizni här zaman.

Arzani etkin, Biy, bu inirni da sinamaçtan başça keçir bizni.

(179r) Arzani etkin bu keçäni eminlik bilä da yazıxtan başça saçla bizni.

Bizim bilädir Biy Teñri, biliñiz, dinsizlär, da yeñiliñiz, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da işitiñiz bunu çiriçlarına yerniñ, zera Biy Teñri bizim bilädir.

(179v) Da çuvatlıdır, yeñiliñiz, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da çaytıp kläsä ki çuvatlansañiz, çaytıp almaçka çıçara berilibiz, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da sayışni, çaysin ki fikir etiyirsiz, batal etär Biy, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da söznü, çay(180r)sin ki sözliyirbiz, çalmaçay bizdä, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da zera biz çorçunuzdan siziñ çorçmasbiz da ne müşçüllänmäsbiz, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da Biy Teñrimizni bizim haybatlıyıç, da ol bergäy [=bolgay] bizgä çorçuga, zera Biy Teñri bi(180v)zim bilädir.

Da umsanıyıç biz añar, da ol bergäy bizgä ari-likkä, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da umsanıyıç biz añar, da ol bergäy [=bolgay] bizgä çutçarıлмаçka, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da ošta men da oylanlarım benim, çaysin ki berdi maņa Teñri, zera Biy Teñ(181r)ri bizim bilädir.

Da çoyovurt, çaysi ki olturup edi çaramçuluçta, da kördülär ulu yariçni, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da çaysilariñiz ki siyinip ediñiz, ki çaramçuluçta da kölgäsinä ölümniñ, yariç saçilgay sizgä, zera Biy Teñri bizim bilädir.

(181v) Da ki zera Oyluñ toydu, da Oylul berildi bizgä, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da çaysiniñ ki buyruçılıçı enlari üsnä kendiläriniñ, zera Biy Teñri bizim bilädir.

Da ki ündälirlär atı aniñ ulu sayışniñ frištasi, zera Biy Teñri bizim bilädir.

(182r) Da tamaşalı sirındaş, zera Biy”.

Da Teñri çuvatlı buyruçı, zera Biy Teñri bizim”.

Da buyruçısı eminlikniñ, Atası kelädžäk meñilikniñ, Biy Teñri bizim bilädir.

Da haybat Ataga da Oylga da Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik, amen.

(182v) **Kohaçaruk‘ tatarça**

Şükürlük Eyämizdän, çaysi ki kendiniñ yarlıçamaçı bilä yol körgüzdü bizgä işinä kündüzniñ da bayışladı bir oçurdan kelip yerişmä keçäniñ tınçlıçına.

Da biz här vaçt çolıyıç adam sövüçi Teñridän bolma közätüçi boyları(183r)mizga bizim, da ol kendiniñ yarlıçamaçı bilä saçlagay bizni, da yol körgüzüp yerişip kendiniñ yaçşı tınçlıçına, çaysi ki atadı sövüklülärinä kendiniñ, könü Teñri Jisus K’risdos, Biy, barini tutuçi, tırgız da yarlıça.

Tınçlıçın keçäniñ eminlik bilä keçir(183v)mä inam bilä Eyä”.

Frištasin eminlikniñ da közätüçi boylarımızga bizim inam bilä Eyä”.

Arinmaçni da boşatlıçni aşınganimizga bizim Eyä”.

Ari çaçniñ ulu da küçlü çuvatın boluşuçi da közätüçi boylarımızga bizim inam”.

Da daçın artıç bir (184r) sözdän könü da ari inamimiz üçün Biyni yalbarıyıç.

Boylarimizni bizim da biri birimizni saņa,
Eyämiz Teņrigä, barini tutuċiga simarliyiċ.

Yarliyadi bizgä Biy Teņrimiz bizim. Aytiiyċ
barċamiz: Biy, yarliya.

Der lojs im tatarċa
[Псалом 26/27]

¹Biy yariċim benim (184v) da tirlikim benim:
men kimdän ħolgaymen? Biy išanċi tirlikimniċ
menim: men kimdän titrägäymen?

²Yuvuċlaganiċizda [=Yuvuċlaganda] maņa
yamanlarga yemä tenimni benim ħistiruċilarim
da duşmanlarim benim, alar küċsüzländilar da
tüştülär.

³Egär ki hadirlän(185r)sä üstümä benim oġ-
raş, ħorċmagay yüräkim benim, egär tursa
üstümä benim ċagattagi oġraş, hälbät, bunuċ bilä
dä saņa, Biy, umsandim.

⁴Birin ħoldum Eyämizdän da bunu da ħolar-
men — turma maņa övünä Eyämizniċ barċa kün-
lärindä tirlikimniċ benim,

(185v) Körmä maņa könänmäċin Eyämizniċ
da buyruċ bermä sarayında aniċ.

⁵Yapti meni ċatirında kendiniċ künündä ya-
manniċ, yapovu tibiñä etti meni yapuċ ċatirında
kendiniċ.

Xayadan biyik ettiċ meni, ⁶da hali biyik etkin
başimni benim üstünä duşmanlarimniċ benim.

(186r) Čövräsiniñ boliiyim da suniiyim ċatirında
aniċ ħurbanin alyişniċ, da alyişliiiyim da saymos
aytiiyim Eyämizgä.

⁷Işit, Biy, avazima benim, ki sarnadim saņa,
yarliya maņa da işit maņa, zera saņa aytti yürä-
kim benim. ⁸Da izdädilär yüzlärim benim yüzün-
nü seniċ, Biy, izdädim [=izdädilär].

(186v) ⁹Xaytarmagiñ yüzüñnü seniċ mendän
da sarmagiñ öċäşmäċ bilä ħuluñdan seniċ.

Boluşuċim benim bolgiñ, Biy, risvay etmägin
meni, Teņri, ħutċaruċim benim.

¹⁰Atam benim da anam benim saldilar meni,
da Biy yöpsündü meni.

¹¹Qreñċ bilüċi, etkin meni yoluña se(187r)niċ
da yol körgüz maņa izlärinä seniċ toġru.

Duşmanlarim üçün benim ¹²ċiċara bermägin
meni ħoluna ħistiruċilarimniċ benim.

Turdular üstümä benim tanıċları yazıċniċ da
yalğan sözlädilär maņa töräsizliklärindä kendilä-
riniċ.

(187v) ¹³Inandim körmägä yaċşiliċiniñ Eyämiz-
niċ yerindä tirilärniċ. ¹⁴[Tözgin] Biygä da zorlu bol-
giñ, ħuvatlansin yüräkiċ seniċ, da tözgin Eyämizgä.

Haybat Ataga da Oyulga da Ari Džanga hali
da här kez meņi meņilik, amēn.

Ayaċescuk' tatarċa

Yalbariiyċ barini tutuċi (188r) Teņrini, da ħo-
liiyċ andan, ki yebergäy frištasin eminlikniċ, ki
kelip saċlagay bizni ħorċusundan keċäniċ da müş-
ħüllüñdän şaytanlarniċ saċt saċlama džanimiz-
ni bizim ċaċ soņyugadek zamanina yıllarimizniċ
bizim, barini tutuċi Biy, tirciz da yarliya.

(188v) **Eraneal anpidzk' tatarċa**
[Псалом 118/119: 1-56]

¹San, kimlär ki zaċalsizlar yollarında, ħaysıla-
ri barirlar orenk'inä Eyämizniċ.

²San, kimlär ki tergärlär tanıċliċin aniċ, bar
yüräkläri bilä kendiläriniċ izdägäylär ani.

³Dügül, kimlär ki ħiliniiyirlar töräsizlikni, bar-
gaylar yoluna aniċ.

(189r) ⁴Sen simarladıċ simarlaganiċniñ seniċ
saċlama maņa bek.

[⁵San, egär ki oċarilgay edi maņa yollarim me-
nim saċlama maņa toġruluxuñnu seniċ].

⁶Ol vaċtta men uyalmaċ [=uyalmas] edim
saċlanma maņa simarlaganiċinda seniċ.

⁷Tapuniiyim saņa, Biy, toġruluxunda yüräkim-
niċ benim, neċik umsandim könülükünä toġrulu-
xuñnu seniċ.

⁸Könülüküñnü se(189v)niċ saċladim, ħoyma-
gin meni ċaċ soņyugadek.

⁹Ne bilä tüzätkäy otuzyaşli yollarin kendiniċ?
— Tek saċlamaċ bilä sözüñnü seniċ.

¹⁰Bar yüräk bilä benim ħoldum sendän, keri
etmägin meni buyruċlarıñdan seniċ.

¹¹Yüräkimdä benim yaşırdim sözüñnü (190r)
seniċ, neċik ki yazıċli bolmagaymen saņa.

¹²Alyişlisen sen, Biy, övrät maņa toġruluxuñ-
nu seniċ.

¹³Erinlärim bilä benim aytiiyim barċa könülü-
kün ayzimniċ benim.

¹⁴Yollarında tanıċliċiñniċ sövündüm, neċik
barċa ħodžaliċta.

¹⁵Buyruċuña se(190v)niċ ħayyurdum da saċt-
landim yoluñda seniċ.

¹⁶Könülüküñnü seniċ sözlädim da unutmadim
sözüñnü seniċ.

¹⁷Tölä ħuluña seniċ, ki tirilgäymen da saċla-
gaymen sözüñnü seniċ.

¹⁸Oyat közüñnü benim, da baċiiyim tamaşa-
sına orenk'iniċ seniċ.

(191r) ¹⁹Xaribmen men yerdä, yaşırmagiñ
mendän simarlaganiċ seniċ.

²⁰Hasrät boldu džanim benim suċlanma ma-
ņa könülükünä seniċ här sahat.

²¹Öċäştiiñ öktämlärgä, ħarışli, ħaysiläri ki
saptilar buyruċlarıñda seniċ.

²²Keri etkin mendän (191v) tabalanmaçni da heçlikni, zera izdädim tanıxlıxıñni seniñ.

²³Zera olturdular buyruççılar da yaman sözlä-dilär benim üçün, evet xuluñ seniñ sayışlar edi kö-nülükünü seniñ.

²⁴Zera tanıxlıxıñ seniñ sözlärim benim edilär, da sayışım toyrulu(192r)çuna seniñ.

²⁵Yuvuçlandı dżanim benim topraçka, Biy, tırgız meni sözüñä körä seniñ.

²⁶Yolumnu benim aytiyim saña, da işittin maña övrätmä toyruluñunu seniñ.

²⁷Yollarına toyruluñunuñ seniñ ağıllı etkin meni, da tergiyim tamaşalarıñni seniñ.

(192v) ²⁸Xaçaklandi boyum benim, osan-maçtan toxtat meni sözüñä seniñ.

²⁹Yolların yazıxıñni kerı etkin mendän da orenk'indän seniñ yarlıya maña.

³⁰Yolların könülükünüñ seniñ tañladım da könülükünü seniñ men unutmadım.

³¹Yuvuçlandıñ men tanıxlıxıña seniñ, (193r) Biy, uyatlı etmägin meni.

³²Yoluna buyruçlarıñniñ seniñ yügürdüm, ze-ra keñ ettiñ yüräkimni benim.

³³Orenk'kä bilüçi etkin meni, Biy, yollarına könülükünüñ seniñ, da izdiyim anı hər vaçt.

³⁴Ağıllı etkin, Biy, meni, da tergiyim orenk'iñ-ni seniñ da (193v) saçlıyım anı bar yüräkim bilä benim.

³⁵Yol körgüz maña izinä buyruçunuñ seniñ, zera añañ biyändim.

³⁶Aşaçlatkın yüräkimni benim tanıxlıxıña se-niñ, da dügül akahlik bilä.

³⁷Xaytar közümnü benim tanıxlıxıña seniñ, ki körälmägäymen heçlikni; yoluña seniñ tırgız (194r) meni.

³⁸Toxtat çuluña seniñ sözüñnü seniñ çorçuna seniñ.

³⁹Çiçar mendän tabalanmaçni, çaysi ki sayın-dım, zera yaruñ seniñ tatlıdır.

⁴⁰Ošta suçlandıñ buyruçuna seniñ, toyrulu-çunğa seniñ tırgız meni.

⁴¹Kelgäy üstümä (194v) benim yarlıyamaçıñ seniñ, Biy, da çutçarılmaçıñni seniñ sözüñä körä seniñ.

⁴²Beriyim dżuvap, çaysilari ki tabalarlar meni söz bilä, zera men sözüñä seniñ umsandım.

⁴³Keri etmägin ayzımdan benim sözün könülük-nüñ, zera asrı könülükünä seniñ umsan(195r)dım.

⁴⁴Saçladım orenk'iñni seniñ hər sahat meñi meñilik.

⁴⁵Barir edim men avlaçlıçka, zera buyruçun-u seniñ izdädim.

⁴⁶Sözlär edim tanıxlıxıñni seniñ çanlarıñni alniña da uyalmaz edim.

⁴⁷Sayışlar edim buyruçunuñ seniñ, çaysin ki sövdüm.

(195v) ⁴⁸Kötürdüm çollarımni benim buyru-çuna seniñ, çaysin ki sövdüm, da sayışlar edim toyruluçunuñ seniñ.

⁴⁹Añğın sözüñ çuluñnuñ, çaysi ki umsa berdiñ maña.

⁵⁰Bu övündürgäy meni aşaçlıçımda benim, zera sözüñ seniñ tırgızdı meni.

⁵¹Öktämlär egrilän(196r)dilär maña asrı, evet orenk'indän seniñ men sapmadım.

⁵²Añdım könülükünü seniñ, Biy, meñilik da övündüm.

⁵³Xayyu tuttu meni yazıçılardan da kimlär ki çoydular orenk'iñni seniñ.

⁵⁴Ögüvlüdür maña könülükün seniñ yerimdä [=yerindä] çaribliximniñ benim.

⁵⁵Añdım keçä atıñ(196v)ni seniñ, Biy, da saç-ladıñ orenk'iñni seniñ.

⁵⁶Bu boldu maña yol tırlıkkä, ki toyruluçun se-niñ izdädim.

Pažin 'im es tatarça

[Псалом 118/119: 57-120]

⁵⁷Payım benim sensen, Biy, ayttım, saçlama orenk'iñni seniñ.

⁵⁸Yalbardım yüzüñnü seniñ bar yüräkim bilä benim, (197r) yarlıya maña sözüñä körä seniñ.

⁵⁹Sayışladıñ yolumnu benim da çaytardım ayaçlarıñni benim tanıxlıxıña seniñ.

⁶⁰Hadirländim da müşçüllänmädim, ki saçla-dım buyruçunuñ seniñ.

⁶¹Oryanları yazıxıñni dolaştılar çövrämä me-nim, evet orenk'iñni seniñ men (197v) unutmadım.

⁶²Yarımkeçädä turup edim tapunma Biygä kö-nü toyruluçun üçün seniñ.

⁶³Ülüşlü edim men barça çorçkanlarıñ bilä seniñ, çaysilari ki saçlaptır buyruçunuñ seniñ.

⁶⁴Yarlıyamaçı bilä Eyämizniñ tolu boldu yer, toyruluçunuñ seniñ övrät (198r) maña.

⁶⁵Tatlılıçni ettiñ çuluñ bilä seniñ, Biy, sözüñä körä seniñ.

⁶⁶Tatlı öğüñnü da bilmäçni övrät maña, zera buyruçunuñ seniñ men saçladım.

⁶⁷Negä diñrä aşaçlanmiyir edim, men yazıçlı-men, bunıñ üçün sözüñnü seniñ saçladıñ asrı.

(198v) ⁶⁸Tatlisen sen, Biy, da toyruluçnu övrät maña.

⁶⁹Arttılar mendä töräsizlikleri öktämläriñni, evet men bar yüräkim bilä benim tergädım buy-ruçunuñ seniñ.

⁷⁰Uyudu, neçik sût, yüräkläri alarniñ, evet men orenk'iñni seniñ sağışladım.

⁷¹Yağşidir maña, ki aşağ ettiñ meni, ne(199r)-çik ki övrängäymen toyruluğuñnu seniñ.

⁷²Yağşidir maña orenk'i ayzıñniñ seniñ, ne ki miñläri altunnuñ da kümüşnüñ.

⁷³Xollarıñ seniñ ettilär da yarattılar meni, ağılli etkin meni da övrätiiym buyruğuñnu seniñ.

⁷⁴Xorğuçılariñ seniñ körgäylär meni da (199v) färäh bolgaylar, zera men sözüñä seniñ umsandım.

⁷⁵Tanıdım, Biy, ki toyruluğ bilädır yarğuş seniñ, toyrı aşağlattıñ meni.

⁷⁶Bolğay yarlıyamağıñ övündürmä meni, çuluğuñnu seniñ sözüñä körä seniñ.

⁷⁷Kelğay maña şayavatıñ seniñ, da tiriliyim, zera orenk'iñ seniñ sözüñ (200r) edi menim.

⁷⁸Uyalğaylar öktämlär, çaysıları ki heç yergädän egri boldular maña, evet men çayğurdum buyruğuña seniñ.

⁷⁹Ögütlägäylär meni çorğıkanlarıñ seniñ da çaysıları ki tanırlar tanıçlığıñni seniñ.

⁸⁰Bolğay yüräkım menim zağalsız toyruluğuña seniñ, (200v) ki uyalmagaymen.

⁸¹Küsändi džanıñ menim çutçarıñmağıña seniñ, zera men sözüñä seniñ umsandım.

⁸²Bağkaylar közlärim menim sözüñä seniñ, ayttım: çaçan övündürgäylär meni?

⁸³Boldum men, neçik tulçux ayazlıçta, zera toyruluğuñnu seniñ unutmadıñ.

(201r) ⁸⁴Ne çadardır künläri çuluğuñnu seniñ? Çaçan že etsärsen maña könülükñü çıvuçılariñdan menim?

⁸⁵Aytğaylar töräsizlär maña sağışlarıñ, evet düğül, neçik orenk'iñ seniñ.

⁸⁶Barça simarlaganlarıñ seniñ könüdürlär; heç yergädän çıvdular meni; boluşkin maña.

(201v) ⁸⁷Azulağ dağın — da tas etärlär edi meni yerdän, yoğsa men çoymadım buyruğuñnu seniñ.

⁸⁸Yarlıyamağıña körä seniñ tırgız meni, da sağıliyim tanıçlığın ayzıñniñ seniñ.

⁸⁹Meñilik, Biy, sözüñ seniñ bardır köktä, ⁹⁰džınstan çax džınskadır könülüküñ seniñ.

(202r) Toxtattıñ yerni, bardır da çalır.

⁹¹Buyruğuña seniñ çalır kündüz, zera barça çullarıñ seniñdir.

⁹²Eğär bolmasa edi orenk'iñ seniñ sözüñ menim, ertäräk dağın, hälbät, tas bolur edim aşağlıçımda menim.

⁹³Meñilik unutmiiyim toyruluğuñnu seniñ, zera alar bi(202v)lä tırgızdıñ meni.

⁹⁴Seniñmen men, da tırgız meni, ki toyruluğuñnu seniñ izdädım.

⁹⁵Sağa egländilär yazıçlılar tas bolmağka, ki tanıçlığıñni seniñ men eskä aldım.

⁹⁶Barça tüğällik kördüm soğğusun, asrı avlağ edilär maña simarlaganıñ seniñ.

⁹⁷Neçik sövdüm orenk'iñni seniñ, här kez sözlärim menim edi.

⁹⁸Ne ki duşmanlarıñni menim, ağılli etkin meni simarlaganıña seniñ, zera meñiliktän menim edi.

⁹⁹Artıçsı övrätüçilärimdän menim ağılli boldum, zera tanıçlığıñni seniñ sözlär edim men.

¹⁰⁰Artıç çartlardan (203v) ağılli boldum, zera buyruğuñnu seniñ tergädım.

¹⁰¹Barça yollarıñdan yamanlardan tiydım ayağlarıñni menim, neçik ki sözlägäymen sözüñnü seniñ.

¹⁰²Könülüküñdän seniñ men sapmadım, zera orenk'iñä bilüçi ettiñ meni.

¹⁰³Neçik ki tatlıdır tağlayımda menim sözläriñ seniñ, ne ki (204r) çibal, ayzımda menim.

¹⁰⁴Buyruğuñdan seniñ ağılap körälmädım barça yolların yamanlarıñni, zera sen orenk'iñä bilüçi ettiñ meni.

¹⁰⁵Yıraçtır sözüñ seniñ ayağlarıma menim da yarıç berir izlärimä menim.

¹⁰⁶Ant içtim da toxtattım, ki sağılagaymen barça könülükün toyruluğuñ(204v)nuñ seniñ.

¹⁰⁷Aşağ boldum asrı, Biy, tırgız meni sözüñä körä seniñ.

¹⁰⁸Erkinä ayzımnıñ menim, Biy, ağıñ, Biy, da könülüküñnü seniñ övrät maña.

¹⁰⁹Džanıñ menim çoluña seniñdir här sahat, da orenk'iñni seniñ men unutmadıñ.

¹¹⁰Xoydular maña yazıçlılar sırt(205r)mağ, buyruğuñdan seniñ men heç bularmadıñ.

¹¹¹Meñärdım tanıçlığıñni seniñ meñilik, zera sövünçlüktür yüräkımdä menim.

¹¹²Aşağlattım yüräkımnı menim etmä toyruluğuñnu seniñ meñilik, tölovüñ üçün seniñ.

¹¹³Töräsizlärni körälmädım, da o(205v)renk'iñni seniñ sövdüm.

¹¹⁴ Boluşuçım da çutçaruçım menim sen, da men sözüñä seniñ umsandım.

¹¹⁵ Keri boluğuz mendän, yamanlar, da tergiyim buyruğın Teğrimniñ menim.

¹¹⁶ Boluş maña sözüñä körä seniñ, da tırgız meni, da uyatlı etmäğın meni usamdan menim.

(206r) ¹¹⁷ Boluş maña da abragın meni, da aşağlaniiyim könülüküñä seniñ här sahat.

¹¹⁸ Rısvayladıñ barçasın, çaysıları ki baştağ boldular toyruluğuña seniñ, zera egirlik bilä edilär sağışları alarıñni.

¹¹⁹ Keçövlü hesaplädım barça yazıçlarıñni yerin, bu(206v)nuñ üçün sövdüm buyruğuñnu seniñ.

¹²⁰ Xadagin xorxuḡnu seniḡ tenimdä benim, zera yaryuḡdan seniḡ xorxtum asri.

Arari 'irawuns tatarča

[Псалом 118/119: 121-155]

¹²¹Ettim könülük da toyruluḡ; çixara bermägin meni ḡoluna ḡistiruçilarimniḡ benim.

¹²²Yöpsün ḡuluḡ(207r)nu seniḡ yaxşıga, ki bolmagay öktämlär açitmagaylar meni.

¹²³Egländilər közlärüm benim ḡutḡarılmaḡiḡa seniḡ, Biy, da sözüḡä toyruluḡuḡnuḡ seniḡ.

¹²⁴Etkin ḡuluḡa seniḡ yarlıyamaḡiḡa körä seniḡ, övrät maḡa toyruluḡuḡnu seniḡ.

¹²⁵Xuluḡ seniḡmen men, (207v) aḡilli etkin meni da tanıyım tanıḡliḡiḡni seniḡ.

¹²⁶Vaxttir ḡuluḡ etmä Biygä: batal etmä örenk'iḡni seniḡ.

¹²⁷Bunuḡ üçün sövdüm buyruḡuḡnu seniḡ, ne ki barča altunnu da bahalı taşni.

¹²⁸Barča buyruḡlarıḡ seniḡ oḡarıldi maḡa, ki kö(208r)rälmädüm men yolların yamanlarıḡ.

¹²⁹Tamaşalıdır tanıḡliḡiḡ seniḡ, bunuḡ üçün sövdü alarni dżanım benim.

¹³⁰Belgili etmäḡi sözləriḡniḡ seniḡ yarıḡli da aḡilli etär oylanlarıḡ.

¹³¹Aḡzimni benim açtım da aldım dżanni, buyruḡuḡa seniḡ hər sahat boldu dżanım benim.

(208r) ¹³²Baxkīn maḡa da yarlıya maḡa könülüküḡä körä sövgängä atıḡni seniḡ.

¹³³Yolumnu benim toyru etkin maḡa sözüḡä körä seniḡ, da eyälik etmäḡäylär maḡa barča yazıḡlar.

¹³⁴Xutḡar meni iftirasından adamlarıḡni, da saḡliyım buyruḡuḡnu seniḡ.

¹³⁵Körgüz yüzüḡnü (209r) seniḡ ḡuluḡa seniḡ,

Конец книги:

¹⁵² Pğärtin tanıdım (211v) tanıḡliḡiḡından seniḡ, ki meḡilik toxtattıḡ alarni.

¹⁵³ Körgin aşaxlaganıḡni benim da ḡutḡar meni, zera örenk'iḡni seniḡ men unutmadım.

¹⁵⁴Yaryula yaryumnu benim, da ḡutḡargin meni, da sözüḡä körä seniḡ tırgiz meni.

¹⁵⁵Yıraḡtır yarıḡlılardan ḡutḡa[rılmaḡ, ki könülüküḡnü saḡlamadılar]...

övrät maḡa toyruluḡuḡnu seniḡ.

¹³⁶Aḡın suvlar endilər közlärimdän benim, ki saḡlamadılar örenk'iḡni seniḡ.

¹³⁷Toyrusen sen, Biy, da toyrudur yaryuḡ seniḡ.

¹³⁸Simarladıḡ toyruluḡnu tanıḡliḡiḡniḡ seniḡ, da könüdü asri.

¹³⁹Oprattı meni pa(209v)ḡillikiḡ seniḡ, zera unuttular sözüḡnü seniḡ duşmanlarıḡ benim.

¹⁴⁰Taḡlamadır asri sözüḡ seniḡ, da ḡuluḡ seniḡ sövdü bunu.

¹⁴¹Oylanmen men heç bolgan, da toyruluḡuḡnu seniḡ men unutmadım.

¹⁴²Toyruluḡuḡ seniḡ toyruluḡuḡ meḡilik da örenk'iḡ (210r) seniḡ könüdü.

¹⁴³Tarıḡ da totḡarıḡ taptılar meni, da simarlaganıḡ seniḡ sözüḡ edi benim.

¹⁴⁴Toyruluḡ bilädir tanıḡliḡiḡ seniḡ, meḡilik tanıḡliḡiḡ seniḡ, aḡilli etkin da tırgiz meni.

¹⁴⁵Sarnadım saḡa bar yüräküm bilä benim, işit maḡa, Biy, (210v) zera toyruluḡuḡnu seniḡ izdädüm.

¹⁴⁶Çaxırdım saḡa, da ḡutḡar meni, da saḡladım tanıḡliḡiḡni seniḡ.

¹⁴⁷Ertäländim, vaxtsiz çaxırdım; da men sözüḡä seniḡ umsandım.

¹⁴⁸Ertäländilər közlärüm benim ertäräk sözlämä maḡa sözüḡnü seniḡ.

¹⁴⁹Avazıma benim işitkin, Biy, yarlıyamaḡiḡa körä seniḡ, Biy, könülüküḡ bilä seniḡ tırgiz meni.

¹⁵⁰Yuvuḡlattılar maḡa ḡuvuçılarıḡ benim töräsizlikni, zera örenk'iḡdän seniḡ yıraḡ boldular.

¹⁵¹Yuvuḡsen sen, Biy, da barča buyruḡlarıḡ seniḡ könüdürlär.

¹⁵²Издавна узнал я об откровениях твоих, что ты утвердил их навеки.

¹⁵³Возри на унижение мое, и избавь меня, ибо я не забыл закона твоего.

¹⁵⁴Вынеси мне суд мой, и спаси меня, и по слову твоему оживи меня.

¹⁵⁵Далеко от грешников спасение...

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 2493

Сборник Задига, сына Голуба

Дата: 25 января 1068 года [4 февраля 1619 года]. *Место:* Ерусалим. *Язык* армянский, есть кыпчакский колофон. *Бумага,* формат 10,2 x 15,2 см; 229 л. *Письмо* армянское, нотгрир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Кыпчакский колофон: Men, Zadig Holub oḡlu, yazdım bu yazovnu vlasniy ḡolum bilä tvaganniḡ 1068 junvarniḡ 25 (л. 226 об.) “Я, Задиг, сын Голуба, написал это писание собственноручно года 1068, января 25 [1619, февраля 4]”.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 3521

Сборник диакона Сагака

Дата: 1609 г. – 10 [20] августа 1079 [1630] г.

Писец и один из авторов: диакон Дзериг, сын Нигола.

Язык армянский. Имеется один кыпчакский текст.

Бумага, формат 15 x 19,5 см. 214 л.

Письмо армянское, нотригир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Кыпчакский текст – рассказ диакона Дзерига, сына Нигола, о борьбе против монофизитства

Kiči T'ēotos padšah yazdī bitik T'ēosgoroska Ayeķ'sandriysk'iy Hajrabadgā, Giwrey hajrabad-dān soŋra bolganga, ki kelip Jepesosga žoγovk' etkāy... (л. 8 об.)

Evet soŋra ž Kaγgetonnu etkānlār da tutkanlar cesarlar bilā hajrabadlāri nečā kerāt, da kōp zaman tutmadīlar Kaγgetonnu, da χaryādīlar, da yānā uyγar'arlıχka χayttīlar

Da soŋra 5-inči žoγovk' ettilār 554 yīlda K'risdosdan soŋra Usdianos cesar zamanīnda, da χaryādīlar üç kapitulanī, budur yoyargī anjilgan Nesdornuŋ ustalarin, χaysilarin ki Kaγgedonda baš χoyup edilār, da alar bilā končitca da boldu bularniŋ. Sarna Baroniuşta, zera yatlar-niŋ tanīχliχi artīχtir, ne ki kendiniŋ, nečik bizdā dā yazīyir 428: 7 [на полях: 428 yīlda 7 doχta], da ki bešinči žoγovk'ta bularni ž 3 kapitulanī χaryādīlar 553: 8, hem franglar da Kaγgetonnu kōp tutmadīlar, hem bu 3 kapitula üçün talaš boldu — baχ 577: 1 — bu heseblārgā körā taparsen bunuŋ üçün Baroniuşta, hem do tego Boterusta 4-ünči bitikdā relāciyasīnda 157 χayitta yazilgandir Nesdorlar üçün. Na yazīyir, ki bu ž T'ēotorideslārni, χaysilarī ki Kaγgetonda Lewonniŋ pozvolen'esi bilā yāni inam unesit ettilār, ki Nesdorlar čaχ bu kūngā deg ulu künlārin odpravovat etiyirlār, nedān ki belgilidir, ki Kaγgenton Nesdornuŋ sektasinīŋ butaχīdir. Aniŋ üçün slušn'e ari atalar ani χabul körmādīlar, gdīž Kaγgetonda Nestornuŋ šāgertlārin ya daγi yolu aytip aniŋ ustalariniŋ prin'at etip zaruvn'e Nesdorlar bilā personalarin surp tutuyirlar.

Evet biz, bolup zadasiz bütin hercowadzoy-lardan, beriyiχ haybat Ata Oγul Ari džanga da bir Teŋrilikkā hali da dayma meŋi meŋilik. Amen.

Krečaw sagaw kirs tvagan 1079 okosdos amsoj 10 orn 3 š[apt]i. Ceγamp meγawor Dzerig tbri orti Nigoli (л. 10 об. – 11).

Император Феодосий-младший написал письма к патриарху александрийскому Диаскору, который был после патриарха Георгия, чтобы, при- быв в Эфес, провел собор...

А потом провели Халкедонский собор и многократно цезари и патриархи пытались придер- живаться, но не следовали постановлениям Хал- кедонского собора, и вернулись к ортодоксально- му учению.

А потом провели 5-й собор в 554 году после Христа, во времена цезаря Юстиниана, и прокля- ли три статьи, т. е. именно статьи учителей-несто- риан, которые сложили головы в Халкедоне, чем собственно для них это и закончилось. Читай у Ба- рониуша, поскольку у него чужих свидетельств больше, чем собственных, как пишет у нас под го- дом 428, индукта 7-го, и на пятом соборе года 553, индукта 8-го прокляли эти же 3 статьи, и латиня- не также долго не поддерживали постановлений Халкедонского собора и относительно этих 3 ста- тей был спор – смотри число 577: 1, под которым найдешь об этом у Барониуша, а также у Ботеруса – в четвертой книге, в сообщении на странице 157 написано о несторианах. Так он пишет, что эти же феодориды, которые в Халкедоне с разрешения Левона внесли новую веру, как и несториане, и се- годня отправляют те праздники, в связи с чем и известно, что халкедонизм является одной из вет- ветей несторианской секты. Поэтому правильно свя- тые отцы этого не приняли. Тогда как халкедоня- не вместе с несторианами чествуют наравне со свя- тыми учеников-несториан и тех лиц, которые яви- ли и приняли их учение.

А мы держимся нераздельно, особо от всех сект, и славим Отца и Сына и Святого Духа – еди- ного Бога и ныне и присно и во веки веков. Аминь.

Написал своей рукой года 1079 [1630], меся- ца августа 10 [20] дня, во вторник, малообразо- ванный грешный диакон Дзериг, сын Нигола.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 3522

Сборник Аведика

Дата: 1634 г. Место: Львов.

Язык армянский, кыпчакский, и польский.

Бумага, формат 15 x 19 см; 353 л. Письмо армянское, нотгир.

Кыпчакская часть (лл. 230-351 об.): пособие по армянскому языку с кыпчакским подстрочником к основам веры и космологии в вопросах и ответах (лл. 342-351 об.), которому предшествует оглавление этой части на армянском языке (лл. 226-229 об.); словарь (лл. 230-341 об.) задуман как трехязычный, но польские эквиваленты есть только в самом начале.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Начало словаря:

Уууаганк' ануанс 'Именительные падежи имен существительных'

<i>Anuank' am kojic naḡarač'in Asduđzoy Asduadz Asduadz'k' Asduadzut'iu Asduadzut'iu'nk' Hajr Orti</i>	<i>Atlar barča varliḡlar- niḡ, ilk ävälgi Teḡriniḡ Teḡri teḡrilär teḡrilik teḡriliklär ata oḡul</i>	<i>Imienia, imiona wszystkich bendoncych, naprod Boże Bog bogowie bostwo bostwa ocziec syn</i>	Имена всех сущих, в первую очередь Бога Бог боги божество божества отец сын
--	---	--	---

— Nečik inanırsen sen Teḡrini?

— Üđlüxtä bir.

— Kimniḡ inanganısen sen?

— Eḡrortut'iu'nuḡ.

— Kimgä inanırsen sen?

— Errortut'iu'nga da bir Teḡrigä (л. 342).

— Как ты исповедуешь Бога?

— Одного в Троице.

— Какого ты вероисповедания?

— Троицы.

— В кого ты веруешь?

— В Троицу и единого Бога.

Конец пособия по космологии:

...barča ki nemäliḡtadir bardir, da bar ölcövü, ḡararı, da sani, da bar oragi, budur isi ya sovuḡ, ḡuru ya näm, da ränk — aḡ, ya ḡara, ya ḡizil, ya sarı da özgä — ḡarišilganlardan.

Sorov: Nedir algan nemä? — Džuvap: Algan nemädir, ki belgili etär ḡaršidagi taydurganni kendiniḡ, ḡaysi ki bardir, nečik ata ayتماḡ bilä körgüziyir, ki oḡlu bar, da oḡul ayتماḡ bilä belgili etär, ki atası bar, bu türlü dä... (л. 351 об.)

..все, что существует в каком-то виде, имеет размер, меру, и число, и качество, т. е. оно является горячим или холодным, сухим или влажным, имеет цвет – белый, или черный, или красный, или желтый и другие – от смешивания.

Вопросы: Что есть предполагаемое? – Ответ: Предполагаемое – это то, что сообщается о своем существующем противоположном отражении, как, сказав «отец», показывают, что существует сын, а сказав «сын», дают знать, что есть отец, и тому подобное.

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 3883

Сборник

Дата: 1630 г. Язык армянский и кыпчакский. Кыпчакская часть сборника: армянско-кыпчакский словарь к грамматике Дионисия в изложении Давида Зейтунци (л. 207-210).

Бумага, формат 12 x 15,5 см; 383 л. Письмо армянское, болоргир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Начало словаря:

<i>Megnut' iun</i>	<i>Ayırma ya açmaç</i>	различение или открытие
<i>[K']eragan</i>	<i>Gramatika ya çirmaç, egrisini toyrutma, yanlışını çixarma ya körk-sizni körklü etməç, ki atni, söznü da avazni nemägä oçşatma</i>	грамматика или ломание, исправлять кривое, выявлять ошибки или превращать уродливое в красивое, чтобы уподоблять чему-то название, слово и звук чтение
<i>Verdzanut' iun, int'erçoyut' iun</i>	<i>sarnamaç</i>	
<i>ner gur</i>	<i>asri siç</i>	очень частый, тесный, густой, плотный
<i>isd gur</i>	<i>siçliçka körä</i>	по плотности
<i>goç</i>	<i>basa-basa ya basilgan</i>	давя или подавленный
<i>girt'</i>	<i>övrängän</i>	ученый, умудренный
<i>varž</i>	<i>çiniçmaç bilä övrängän</i>	приученный тренировкой
<i>isdnergojs</i>	<i>içindä bolganına körä, çaysi ki kera-ganga körä sözlägäsin da sarnagasın</i>	по содержанию, т. е. говорить и читать как следует
<i>hmdut' iun</i>	<i>övränmäç bilä bilmäç</i>	познание через учение, обучение
<i>džanot' ut' iun</i>	<i>tanişliç</i>	знакомство
<i>arçern</i>	<i>çol çoldan</i>	из рук в руки, имеющийся в наличии
<i>paçadrut' iun</i>	<i>džwap bermä viložit etmä da körgüzmä çixari bermä</i>	ответание, изложение, показывание или выявление
<i>tadumn</i>	<i>yaryunı [вин. п.]</i>	суд
<i>indrut' iun</i>	<i>tañlamaç, seçmäç ya ayırmaç</i>	избрание, выбор или отделение
<i>k'nnut' iun</i>	<i>tergimäç</i>	испытание, проверка (л. 207).

Конец словаря:

<i>ajt madumn</i>	<i>tergämä, yaryulama</i>	проверять, судить
<i>açaç aperut' iun</i>	<i>zararsiz, çayyusuz, zadasiz</i>	неповрежденный, беззаботный, неделимый, целый
<i>nvt' ar</i>	<i>alnına keltirmä</i>	вносить заранее, преподносить (л. 210 об.)

Матенадаран им. Маштоца, Ереван, ед. хр. 5985

Сборник диакона Богдана

Дата: 16 ст.

Место: Сучава.

Язык армянский. Имеется кыпчакский колофон.

Бумага, формат 10 x 14 см; 152 л.

Письмо армянское, нотргир.

Описание: [Ц'уц'ак 1965-1970; Гаркавец 1993].

Кыпчакский колофон:

Bu bitik Bohdannıñ sargawark'nıñdir seçovlu. Ol kensi çolu bilä yazıptır da kendi çolu bilä baylaptır.

Kim bu bitikni sarnasa, na anıñ džanı üçün bir «Hajr mer» aytsın da «Džanına uçmaç» aytsın. Amen.

Это книга диакона Богдана из Сучавы.

Он сам собственноручно написал и собственными руками оправил.

Кто будет читать эту книгу, пусть за его душу прочтет один «Отчечаш» и скажет: «Рай его душе!».

Аминь.